ALEXANDRE DUMAS FİLS

KİBAR YOSMALAR

Çeviren:
Nebahat KANER

DÜNYA EDEBİYATINDAN TERCÜMELER

FRANSIZ KLÂSİKLERİ : 205

KİBAR YOSMALAR

Bu tercümenin her türlü basım ve yayım hakları Maarif Vekâletine aittir. Vekâletin müsaadesi alınmadıkça bu tercümenin metni tamamen, kısmen veya değiştirilerek alınmaz.

ALEXANDRE DUMAS FİLS

KİBAR YOSMALAR

(Le Demi-Monde)

Bu eseri Nebahat KANER dilimize çevirmiştir.

İSTANBUL 1955 — MAARİF BASIMEVİ

KİBAR YOSMALAR

ŞAHISLAR

OLIVIER DE JALIN.
DE NANJAC.
HIPPOLYTE RICHOND.
DE THONNERINS.
BİRİNCİ UŞAK.
İKİNCİ UŞAK.
ÜÇÜNCÜ UŞAK.
BARONNE SUZANNE D'ANGE.
VIKONTES DE VERNİÈRES.
VALENTTINE DE SANTIS.
MARCELLE.
BİR FAMDÖŞAMBR.

Vaka Paris'te geçer.

Birinci ve beşinci perdeler Olivier'nin evini; ikinci perde Vikontes'in evini; üçüncü ve dördüncü perdeler Suzanne'in evini gösterir.

PERDE I

Olivier de Jalin'in evinde bir salon.

SAHNE I

VIKONTES, OLIVIER.

VIKONTES. — Demek ki bu işin artık örtbas edileceğini bana vadediyorsunuz?

OLIVIER. — Başka türlü olmasına imkân yok.

VIKONTES. — Evinizde olur olmaz kimselerle karşılaşmak tehlikesini göze alarak bunu gelip bizzat kendim rica etmek istedim.

OLIVIER. — Demek evime bu kadar fena kimseler geliyor.

VIKONTES. — Öyle diyorlar.

OLIVIER. — Yanılıyorlar. Buraya gelenler hep sizin ahbaplarınızdır.

VIKONTES. — Ahbaplarıma iltifat ediyorsunuz!

OLIVIER. — Hem canım, hareketinizde saklanacak bir şey yok ki. Samimî ahbaplarınızdan Mösyö de Maucroix ile Mösyö de Latour arasında, evinizde oynadıkları bir iskambil oyununda, küçük bir anlaşmazlık çıkmış, düello etmeleri lâzım geliyor, bu

da benim evimde olacak. Mösyö de Maucroix'nin şahidi benim; işi düzeltmemi benden ricaya geliyorsunuz, gayet tabiî.

VIKONTES. — Tabiî, fakat gene de buraya geldiğimin duyulmamasını tercih ederim. Evimde oyun oynandığını bütün Parisin duymasını istemem doğrusu. Eğer iş kötüye varırsa, dâva açılacak; dürüst bir kadın hiçbir zaman, şahit olarak dahi, mahkemede görülmesini, isminin gazetelere geçmesini istemez. Onun için, bu işin mümkün mertebe tatlıya bağlanmasını temin edin; edemezseniz bile, benim hatırım için, düelloya öyle bir sebep uydurun ki, arada benim ismim hiç geçmesin. Evimde eğlence için oyun oynatıyorum, kavga, gürültü için değil.

OLIVIER. — Kabul.

VIKONTES. — Eh, Madam de Santis gelmediğine göre, ben gidiyorum.

OLIVIER. — Demek, Madam de Santis evime şeref verecek öyle mi?

VIKONTES. — Buraya geleceğimi öğrenince: "Ben de gelir, sizi oradan alırım, o koca çapkını görmek hoşuma gider" dediydi; ama öyle dalgındır ki belki de unuttu gitti. Ben de artık daha fazla bekliyemiyeceğim, Allahaısmarladık. Yeğenimin de hiç hatırını sormadınız. Halbuki kızcağız size pek çok selâmlar göndermişti.

OLIVIER. — Lûtfetmişler.

VIKONTES. — Tabiî lûtuftur; hiçbir mecburiyeti yok. Kendisiyle evlenmiyeceğinizi pekâlâ biliyor.

OLIVIER. — Aman, sakın!

VIKONTES. — Ondan daha fenasına da düşebilirsiniz, azizim.

OLIVİER. — İnsan düşerken hiçbir vakit iyi düşmez.

VIKONTES. — Esasen biz sizden âlâsını bulduk bile.

OLIVIER. — Emin misiniz?

VIKONTES. — Eski asılzadelerden değilsiniz; üstelik servetiniz de yok değil mi?

OLIVIER. — Otuz bin franklık gelirim var.

VIKONTES. — Akarınızdan mı?

OLIVIER. — Arazilerimden,

VIKONTES. — Yaa... Bak bu hiç fena değil; ama aileniz var mı?

OLIVIER. — Herkesin bir ailesi vardır tabii; fakat benim, aile namına annemden başka kimsem yok. O da ikinci defa evlendi. Rüştümü ispat ettikten sonra babamın mirasından hisseme düşeni almak istedim, bu yüzden ikinci kocasıyla mahkemeye düştük. Ondan beri de birbirimizi gayet seyrek görüyoruz. Hem zannederim, beni pek de sevmez. Dul bir anne, hiçbir zaman yeniden evlenmemeli. Çocuklarının babasının ismini hayatından silerken, onların indinde hemen hemen bir yabancı mevkiine düşüyor. İşte, aziz Vikontes, böylece kendi başıma buyruk kaldım, birçok çılgınlıklar yaptım, borca girdim, sonra ödedim, şimdi ise aklım başıma geldi, yeğeninizi pek sevimli buluyorum, öksüzlüğü de bence büyük bir meziyet ama kendisiyle evlenmeyi hiç düşünmüyorum. Şunu da söyliyeyim ki, bir aralık bu işi yapıvereceğim diye ödüm kopmuştu.

VIKONTES. — Siz mi?

OLIVIER. — Evet, ben! Ona adamakıllı âşık olmak üzereydim, eğer evinizden ayağını kesmeseydim, namuslu bir adam olduğuma göre, sonunda onu sizden istiyecektim, bu da çılgınlık olacaktı.

VIKONTES. — Parasız diye mi?

OLIVIER. — Parasız olmuş ne çıkar; para için evlenecek insanlardan değilim ben. Hayır. Sebebi bambaşka.

VIKONTES. — Nedir?

OLIVIER. — Biz kibar erkekler, göründüğümüz kadar aptal değiliz. Başkalarının karılarından boş yere bekleyip de elde edemediğimiz şeyleri, evleneceğimiz kadında bulmak için evleniriz. Ne kadar fazla görüp geçirmiş olursak, evleneceğimiz kadının o kadar az görüp geçirmiş olmasını isteriz. Daha evlenmeden evvel, zihniyetleri, serbest düşünceleriyle şöhret yapmış olan bu küçük hanımlar evlenince gayet kötü eş olurlar. İşte Madam de Santis'in hali meydanda.

VIKONTES. — Ama Marcelle'in ahlâkı Valentine'inkine hiç benzemez.

OLIVIER. — Ama gene de, Madam de Santis gibi meçhul bir kocadan ayrı yaşıyan, şöhreti bozuk, yanındakilerin de adını kirleten bir kadınla yeğeniniz Matmazel de Sancenaux pekâlâ bu kadar samimî arkadaş olabiliyorlar. Siz söyleyin, rica ederim, Madam de Santis yirmi yaşında bir kız için münasip bir arkadaş mıdır?

VIKONTES. — Ne yaparsınız? Marcelle eğ-

lence bulamıyor, benim de servetim yok; Madam de Santis ise tiyatrodan hoşlanıyor, arabası var, Marcelle de bundan istifade ediyor. Elbette ki bu yavrucuğun da biraz eğlenmek hakkı. Hem yaptıklarında bir kötülük yok.

OLIVIER. — Yaptıklarında kötülük olmıyabilir, ama herkese varmış hissini veriyor. Zaten bir gün olacağı da o.

VIKONTES. — Daha neler, azizim.

OLIVIER. — Yanlış düşünüyorsunuz. Ne şekilde hareket etmeliydiniz biliyor musunuz? Üç sene evvel, pansiyondan çıktığı zaman, onu marki de Thonnerins, kızı ile beraber yetiştirmek istemişti; işte o zaman yeğeninizin terbiyesini tamamen ona bırakmalıydınız. Öyle olsaydı şimdi Marcelle iyi bir muhitte yaşıyacak, ve muhakkak çok iyi bir kısmet de çıkacaktı. Şimdi ise buna imkân göremiyorum.

VIKONTES. — Onu o kadar seviyordum ki, bir türlü ayrılamadım.

OLIVIER. — Bu hodgâmlığınıza ilerde pişman olacaksınız, o da bir gün bunu başınıza kakacak.

VIKONTES. — Hayır. Çünkü, eğer isterse iki aya kadar evlenebilir ve gayet cici bir ev kadını olabilir. Kocası ne tarafa çekerse kadın o tarafa gider.

OLIVIER. — Öyle ama, karısı da nereye çekerse kocası da o yolda gider. Hem bunun telâfisi de olmaz. Bu sefer kiminle evlendiriyorsunuz bakalım?

VIKONTES. — Bir gençle.

OLIVIER. — Yeğeninizi seven ve onun da sevdiği bir genç değil mi?

VIKONTES. — Hayır ama ne ziyanı var? Evlilikte aşk varsa alışkanlık onu öldürür, yoksa, yaratabilir.

OLIVIER. — Tıpkı La Rochefoucauld gibi konuştunuz. Peki, bu genci nereden buldunuz?

VIKONTES. — Mösyö de Latour tanıştırdı.

OLIVIER. — Öyleyse pek sağlam bir şey değildir, şöyle işporta malı, pamukla iplik karışık.

VIKONTES. — Dinleyin, ben kibar erkekten anlarım, bu da kibar bir delikanlı, hiç şüphem yok. Tam Marcelle'e göre bir koca. Genç, kibar yüzlü, en fazla otuz iki yaşında, asker, nişanları var. Genç yaşında dul kalmış bir kızkardeşinden başka hiç kimsesi yok, o da Saint-Germain mahallesine çekilmiş, tek başına yaşıyor. Yirmi bin lui kadar geliri var, bir kuş kadar da serbest, yani canı isterse yarın bile evlenecek durumda. Paris'te tanıdığı yalnız Mösyö de Latour, Marcelle ve ben. Gayet iyi bir fırsat, bundan iyisini de dünyada bulamam. Eminim ki onu tanıyınca bana ilk önce siz hak vereceksiniz.

OLIVIER. — Bu zatı ben görecek miyim?

VIKONTES. — Hem de bugün. Mösyö de Latour'un şahididir.

OLIVIER. — Sakın dün gelip kartını bırakan ve bugün saat üçte geleceğini söyliyen Mösyö de Nanjac olmasın?

VIKONTES. — Ta kendisi. Şimdi sizden bir ricam var. Canınız isterse bunu pekâlâ becerirsiniz. Şayet M. de Nanjac sizinle ahbap olursa — ki buna hiç şaşmam — ve size Marcelle'den bahesderse, sa-

kın biraz evvel bana söylediğiniz saçma sapan şeyleri ağzınıza almayın.

UŞAK, içeri girer. — Madam de Santis.

SAHNE II

Evvelkiler, VALENTINE

VIKONTES. — Buyursanıza yavrum, nerede kaldınız?

VALENTINE. — Hiç sormayın... bir ara artık işin ucu gelmiyecek sandım... *(Olivier'ye)* Nasılsınız, iyisiniz ya?

OLIVIER. — Çok iyiyim.

VALENTINE. — Terzim geldi, elbiselerimin provasını yaptı; birini yarın yarışlarda giyeceğim, görürsünüz. Sonra iki atlı bir araba tutmağa gittim. Arabacıyı görmek istedim, bir İngilizmiş, çok hoş bir adam. Daha sonra ev sahibime gittim. Biliyorsunuz ya tanışıyorum. Buraya ne kira veriyorsunuz?

OLIVIER. — Üç bin frank.

VALENTINE. — Fakat bu yeni mahalleler sanki bir çöl. İnsanın gırtlağını sıksalar kimse farkına bile varmıyacak? Burada olsaydım, sıkıntıdan patlardım. Ben La Paix sokağında öyle şipşirin bir apartıman buldum ki: ikinci kat, sokağı görüyor, 7500 frank. Hem de duvarları ev sahibi kaplatıyor. Salon kırmızı ve altın sarısı, yatak odası sarı brokatelden, buduar da çin mavisi satenden yapılacak. Bütün mobilyamı yeni ısmarladım, fevkalâde olacak.

OLIVIER. — Bu kadar parayı nasıl ödiyeceksiniz?

VALENTINE. — Ne demek nasıl ödiyecek mişim? Drahomam yok mu benim?

OLIVIER. — Bu yaşayışınızla elinizde pek fazla bir şey kalmamış olması lâzım.

VALENTINE. — Aşağı yukarı otuz bin frangım daha var *(Vikontese dönerek.)* Ha sahi, bakın şekerim, eğer paraya ihtiyacınız olursa size işlerime bakan Mösyö Michel'i tavsiye ederim. Touraine'de bir arazim var, satılmasını beklemeğe vaktim olmadığı için ona tapu kâğıtlarını verdim, o da bana hemen beş bin frank avans verdi, faizi yüzde sekizden; pek pahalı değil. Buradan çıkınca gidip paranın gerisini alacağım.

OLIVIER. — Bu Michel dediğiniz, kısa boylu, zayıf, bıyıklı, işlemeli gömlekler giyen ve yeleğinde mineli düğmeler olan adam değil mi?

VALENTINE. — Gayet kibar bir adama benzer.

OLIVIER. — Yerine göre değişir. Bilmiş olun ki hırsızın biridir. Kendisini pek iyi tanırım. Henüz reşit olmadığım sıralarda bana da borç para vermişti. Eğer bir kere bu herifin eline düştüyseniz, otuz bin frangınızın suyunu çekmesi pek yakındır, bu para da gittikten sonra ne yapacaksınız?

VALENTINE. — Kocam yok mu? Elbette bana bir nafaka vermesi lâzım. Başka çarem kalmazsa, onun yanına dönerim.

OLIVIER. — Oh, işte şanslı koca diye buna derler! Halbuki, düşünün bir kere, o, şu anda bu

saadetten tamamiyle habersiz. Fakat, ya bu fikrinizi kabul etmezse?

VALENTINE. — Yapamaz. Kanunen ayrılmadık. Onun için canımın istediği zaman kocamın evine dönmekte serbestim. Beni kabul etmeğe mecburdur, hem zaten buna dünden razı, çünkü beni hâlâ sever.

OLIVIER. — Acaba öyle mi olur? Pek görmek isterdim.

VALENTINE. — Görürsünüz, elbette bu işin bir sonu olacak. Ha sahi, başka nereye gitmiştim bakayım? Hepsi bu kadar. Dönüşte Champs-Elysées tarafından geldim, öyle bir kalabalık vardı ki! Bonchamp'ların küçüğü ile kont de Bryade ve M. de Casavaux'ya rasladım... Yarın çaya bize gelmelerini söyledim, siz de gelir misiniz?

OLIVIER. — Hayır, teşekkür ederim.

VALENTINE. — Bu gece için bir loca tutmağa gittim, aşağı katta hemen sahnenin önünde bir tane buldum. Sonra şapkacıma parasını verdim. Artık ona gitmiyeceğim, yalnız tiyatro sanatkârlarına çalışıyormuş. İşte size bütün yaptıklarım *(Vikontese).* Ha sahi! Salıya M. de Cavillot'da yemekteyiz. Yeni evi şerefine ziyafet veriyor. Fevkalâde bir konağı var. Hanımları çağırmamı benden rica etti, Marcelle'le beraber gelirsiniz; çok eğleniriz.

OLIVIER, ona bakarak. — Zavallı kadın.

VALENTINE. — Ne oluyorsunuz?

OLIVIER. — Hiç, size acıyorum.

VALENTINE. — O da neden?

OLIVIER. — Çünkü acınacak haldesiniz. Ne-

den olduğunu anlamıyorsanız bunu size anlatmak için kaybedecek vaktim yok.

VALENTINE. — Bak iyi hatırıma geldi! Size bir şey soracaktım.

OLIVIER. — Ne söylemek istediğimi farketmedi bile! Ne boş kafa yarabbim! Ne soracaktınız?

VALENTINE. — Madam d'Ange'dan haber alıyor musunuz diyecektim.

OLIVIER. — Bu sual neden?

VALENTINE. — Bade'dan size mektup yazmadı mıydı?

OLIVIER. — Hayır.

VALENTINE. — Bunu bana mı söylüyorsunuz, ben... *(Güler).*

OLIVIER. — Siz? evet sonra? Ben mektupları elimle postaya veriyordum. Hadi hadi, deli dolu görünürüm ama sır saklamasını bilirim. Hem de ne cici mektuplar yazıyordu *(Güler.).*

OLIVIER. — Ne diye gülüyorsunuz?

VALENTINE. — Ne diye olacak, sizin gizlemeğe çalıştığınız şeyi ben sizden âlâ biliyorum.

OLIVIER. — Peki söyleyim: on beş gündür haber almadım.

VALENTINE. — Tamam, benim gelişimden beri demek ki.

OLIVIER. — Size de yazmadı mı?

VALENTINE, Olivier'ye tuhaf tuhaf gülerek.— O hiç mektup yazmaz ki.

OLIVIER, kadının gözlerinin içine bakarak. — Şuranızda bir şeyler var, ne onlar?

VALENTINE. — Neremde? ..

VIKONTES. — Gene sizi kızdırmak istiyor.

OLIVIER. — Gözlerinizin etrafı simsiyah.

VALENTİNE. — Tamam, siz de ötekiler gibisiniz. Gözlerimle kirpiklerimi boyadığımı söyliyeceksiniz. Tanıdıklarımın yarısı yüzümü gözümü boyuyorum zannediyor.

OLIVIER. — Öbür yarısı da bundan emindir.

VALENTINE. — Saçmalıyorsunuz.

OLIVIER. — Yüzünüze düzgün sürmüyor musunuz?

VALENTINE. — Bütün kadınlar gibi sadece pudra sürüyorum.

OLIVIER. — Ya allık?

VALENTINE. — Kat'iyyen.

OLIVIER. — Hiç mi?

VALENTINE. — Geceleri bir parça; hoş, o da pek ender ya.

OLIVIER. — Ya gözlerinizi boyamıyor musunuz?

VALENTINE. — Moda icabı.

OLIVIER. — Bu moda kendini bilen kadınlara göre değil herhalde.

VALENTINE. — Yüzüme yakıştıktan sonra ne çıkarmış bundan. Herkes benim kibar bir kadın olduğumu pekâlâ biliyor.

OLIVIER. — Evet, zaten meydanda.

VIKONTES. — Amma da gevezelik ettiniz ha! Haydi gidelim.

VALENTINE, Vikontes'e. — Arzu ederseniz size apartımanımı göstereyim.

VIKONTES. — Memnuniyetle, zaten yapacak başka işim yok.

VALENTINE, Olivier'ye dönerek. — Siz de beraber gelin, bana duvar kaplamaları hakkında fikir verirsiniz.

OLIVIER. — Evden çıkamam, birisini bekliyorum.

VALENTINE. — Kimi?

OLIVIER. — Bir arkadaşımı.

VALENTINE. — Adı?

OLIVIER. — Neden bu kadar alâkadar oldunuz?

VALENTINE, kayıtsız davranarak. — Hiç, lâf olsun diye.

OLIVIER. — Adı Hippolyte Hichond. On senedir hep seyahat eder, sekiz gündür de Pariste. Artık döndü. Çok zengin Marsilyalı bir zeytinyağ tüccarının oğlu; babası ölmüş. Memnun oldunuz mu şimdi? Kendisini tanır mısınız?

VALENTINE, bozularak. — Hayır.

VIKONTES. — Evli mi?

OLIVIER. — Evet, evet, boşuna rahatsız olmayın.

VALENTINE. — Karısını tanır mısınız?

OLIVIER. — Oğlunu da tanırım.

VALENTINE, hayretle. — Oğlu mu var?

OLIVIER. — Beş, altı yaşlarında bir oğlu var. Peki ama tanımadığınız halde sizi bu kadar şaşırtan nedir?

VALENTINE. — Bu Mösyö Richond nerede oturuyor?

OLIVIER. — Lille sokağında, yedi numarada. Görmek mi istiyordunuz? Biraz bekleyin, size onu takdim ederim.

VALENTINE. — Yok, yok, görmek istemiyorum.

OLIVIER. — Peki ama ne oluyorsunuz?

VALENTINE. — Hiç, hadi allahaısmarladık...

UŞAK, içeri girerek. — Mösyö Hippolyte Richond.

OLIVIER, Valentine'e. — Tanışmak ister misiniz?

VALENTINE. — Hiç lüzumu yok. *(Tülünü yüzüne örter ve Hippolyte'in önünden başını çevirerek geçer. Vikontesle beraber çıkarlar).*

SAHNE III

HYPPOLYTE, OLIVIER

OLIVIER. — Nasılsın?

HIPPOLYTE. — Çok iyiyim, ya sen?

OLIVIER. — Fevkalâde. Karın nasıl?

HIPPOLYTE. — Hepsi iyiler. Bu çıkan kadın kim?

OLIVIER. — Madam de Santis isminde biri.

HIPPOLYTE. — Valentine.

OLIVIER. — Tanırmıydın?

HIPPOLYTE. — Kendisini pek değil ama kocasiyle çok iyi görüşürdüm.

OLIVIER. — Demek gerçekten evli ha?

HIPPOLYTE. — Bundan daha gerçeği olamaz.

OLIVIER. — Ya! Demek öyle! Her zaman kocasının pek çok kusurları olduğunu söyler.

HIPPOLYTE. — Doğru: evvelâ onunla evlenmesi bir kusur. Çünkü kadın dünyaya metelik veren takımından değil. Onu yakından tanır mısın?

OLIVIER. — Bak bununla övünebilirim! Buraya yanında gördüğün yaşlı hanımı almak için uğradı. Tevekkeli değil senin ismini duyunca bir tuhaf oldu. Ama seni tanımadığını söyledi.

HIPPOLYTE. — Birbirimizle hiç konuşmadık, fakat bütün hayatına vâkıf olduğumu biliyordur herhalde.

OLIVIER. — Peki Mösyö de Santis nerelerde?

HIPPOLYTE. — Kocasının adı M. de Santis değil. Santis, Valentine'in annesinin ismidir. Ayrılırlarken, kocası onu kendi ismini kullanmaktan menetmişti.

OLIVIER. — Kabahati neydi?

HIPPOLYTE. — Ne olacak, kendisine deli gibi âşık olan bu mert delikanlıyı alçakcasına aldatmıştı. Bak, şunu da itiraf etmem lâzım, hakikaten gayet güzeldi; ona herkes güzel matmazel de Santis derdi. Hiç zengin değildi, halbuki kendisine talip olan kimse pekâlâ zengindi ve ona âşıktı, üstelik de genç ve gayet mahçup bir delikanlıydı. O kadar ki, ona evlenme teklif etmeğe bile cesareti yoktu. Arkadaşlarından biri bu işi üzerine almayı teklif edince hemen kabul etti. Evlenmeleri de böylece kararlaştırıldı. Aracılık eden arkadaş güveyin iki şahidinden biri oldu.

OLIVIER. — Sen de öbür şahit miydin?

HIPPOLYTE. — Evet. Nikâhtan altı ay sonra kocası bana geldi, karısının, onları evlendiren alçağın metresi olduğunu söyledi. Bu adamla düello etti, onu öldürdü ve karısına iki yüz bin franklık drahomasını bırakarak çekildi, gitti. Fakat giderken de onu kendi ismini taşımaktan, hattâ kendisini tanıdığını dahi söylemekten menetti. O zamandan beri birbirlerini görmediler, on sene oluyor.

OLIVIER. — Peki kocası şimdi nerde?

HIPPOLYTE. — Yabancı memleketlerde yaşıyor. İki ay evvel ona Almanya'da rasladım.

OLIVIER. — Artık karısını sevmiyor mu?

HIPPOLYTE. — Zannetmem.

OLIVIER. — Halbuki o kocasının hâlâ kendisini sevdiğini ve istediği zaman yanına dönebileceğini söylüyor.

HIPPOLYTE. — Yanılıyor. Buradan beraber çıktığı o yaşlı kadın kim?

OLIVIER. — Zamanında kibar bir kadınmış zevk ve lüks ihtiyacı onu yavaş yavaş kötü bir muhite sürüklemiş. Kocasını iflâs ettirmiş o da yapacak başka şey bulamayınca ölümü tercih etmiş. On, on iki sene oluyor. Bir iki eski dostun yardımı düşük borsadan alıp yüksek borsadan sattığı tahviller, batan servetinden rüzgârın zaman, zaman kıyıya attığı döküntüler. İşte bütün geliri gayet güzel bir yeğeni var, belini doğrultmak için bütün ümidini onun evlenmesine bağlamış. Yalnız kızın kısmeti çıkmıyor. Şimdilik elinden geldiği kadar tutunmağa gayret ediyor. Durmadan ziyafetler veriyor, ama insan hissediyor ki, bunlar yapılırken son meteliğe kadar har-

canmaktadır, ertesi gün pembe mumlarla punç ve dondurma masraflarının ödenebilmesi için bir mücevher satılacak yahut ta rehine konacak; davet ettiği delikanlılar dondurmaları yiyip punçları içerler yılbaşlarında şeker göndermekte kusur etmezler de tutar gerçek aile kızlariyle evlenirler ve karşılaştıkları yerde Vikontesle yeğenine yalandan bir selâm veriverirler: tek onları anlarının, karılarının muhitine davet etmeğe mecbur olmasınlar diye.

HIPPOLYTE. — Madam de Santis bu hanımın arkadaşı mıdır?

OLIVIER. — Başka kimlerle görüşebilir ki?

HIPPOLYTE. — Doğru. Şimdi benden bir yardım istediğini yazmıştın, seni dinliyorum.

OLIVIED. — Saat kaç?

HIPPOLYTE. — İki.

OLIVIER, zili çalar. — Öyleyse müsaade et, bir işim var; onu da halledeyim, sonra rahat, rahat konuşuruz.

HIPPOLYTE. — Sen işine bak. Benim vaktim var. *(Uşak girer).*

OLIVIER, uşağa bir mektup vererek. — Bu mektubu Kont M. Lornan'a götüreceksin. Biliyorsun değil mi? Şayet evde değilse mektubun Kontese verilmesini tembih edersin. Haydi bakalım. *(Uşak çıkar).*

HIPPOLYTE. — Demek iki taraflı mektuplar yazıyorsun, hem kocalarının işine yarıyacak hem de karılarının.

OLIVIER. — Hayır bu mektubu ancak karısı

okuyabilir, fakat şüphe yaratmamak için kocasının adresine yolladım.

HIPPOLYTE. — Peki, ya kocasına verirlerse?

OLIVIER. — Sersem! Kocası sayfiyede.

HIPPOLYTE. — Yamansın, inanki bu pek ince bir buluş.

OLIVIER. — Lâzımsa senin olsun, çünkü bugün ilk ve son olarak böyle bir usule başvurdum; o da kadının iyiliği için.

HIPPOLYTE. — Emin misin?

OLIVIER. — Bak işte bütün olan biten, gayet basit: isim vermekte bir mahzur görmüyorum, hem böylelikle sana ne kocanın karısından, ne de karısının benden bir çekineceği olmadığını göstermek istiyorum. Geçen sonbahar... işte sana gayet tehlikeli bir mevsim, hele şehirden uzakta isen: yalnızlık muhayyilenin faaliyetine hız verir, her düşen yaprak bir şiirdir, tabiatın hüzün ve renksizliğine uyabilmek için insanın verem olası gelir.

HIPPOLYTE. — Millevoye'nin *Yaprak Dökümü* adlı şiiri, birinci kitap, sahife 21. Bu kitabı yutmuşumdur. Bir zamanlar ben de verem olmuştum.

OLIVIER. — Olmıyan kaldı mı ki? 1830 dan beri bu hastalık millî bir âfet haline geldi, herkes bir kere sırasını savdı. Her neyse, geçen sonbahar beni kontes de Lornan ile tanıştırdılar; ekim ayını sayfiyede geçirmek üzere bir arkadaşımın annesine misafir gelmiş, ha sahi, birazdan da bahsedeceğim şu bizim Maucroig'nin annesine. Sarışın bir kadın, gayet kibar, şiire düşkün, hassas, hayali geniş, üstelik kocası da seyahatte, anlarsın ya? Bir müddet kur

yaptıktan sonra nihayet ona âşık olduğuma kanaat getirdim. Paris'e döndük, beni kocasına takdim etti.

HIPPOLYTE. — Aptalın biri herhalde.

OLIVIER. — Çok sevimli bir adam, kırkında var. Benimle arkadaş oldu, kendisinden fazlasiyle hoşlandım. O kadar ki on beş gün sonra onun en samimî arkadaşı oldum ve artık karısı kat'iyyen, ama kat'iyyen aklımın köşesine bile gelmez oldu. İşte azizim, bana hiç ümit vermemiş bir kadın, entrika çevirmekten ne kadar uzaksa o kadar da... şey...

HIPPOLYTE. — Her neyse, sonra bulursun.

OLIVIER. — İşte böyle hareketim kadının izzetinefsine dokunuyor, kendisiyle alay ettim zannediyor, kısacası bana dün bir mektupla kocasının birkaç gün için yola gittiğini, benimle konuşmak istediğini, hattâ bugün saat ikide beklediğini bildiriyor. Bu mektubu hemen yaktım, sonra bu lüzumsuz, sıkıcı görüşme yerine ona hakikati yazdım: kendisiyle dost kalmak istediğimi, fakat benden aşk beklememesini, belki de kendisini fazla sevdiğim için yanlış yola sevketmek istemediğimi anlattım. Bana biraz kızacaktır, ama ne de olsa bir kadının şerefini korumuş olmak ta bir şeydir...

HIPPOLYTE. — Doğrusu mertçe hareket etmişsin.

OLIVIER. — Emin ol, başka hiçbir maksadım yok. Belki çok görmüş geçirmiş olduğumdan belki de hakikaten namuslu bir adam olduğum için mazeret olarak aşkı ileri süren bu türlü alçaklıklara düşmemeğe karar verdim. Bir adam ki arkadaşındır, elini sıkar, yüzüne bakarsın; sonra da gidip karısını nasıl

elinden alırsınsın? Benim gibi düşünmiyenler kendileri bilir; fakat ben bunu ayıp, uygunsuz iğrenç buluyorum.

HIPPOLYTE. — Fevkalâdesin.

OLIVIER. — İşte böyleyim ben.

HIPPOLYTE. — O halde başka birini seviyorsun.

OLIVIER. — Fesat!

HIIPOLYTE. — Saklama.

OLIVIER. — Canım, elbette ki...

HIPPOLYTE. — Ben de kendi kendime: "İşte sana gökten inmiş bir melek, bunda bir iş olmalı" diyordum. Bu güzeli ben tanıyor muyum?

OLIVIER. — Hayır. Sen Paris'e gelmeden önce o kaplıcalara gitmişti. Zaten dile düşürmemek için sana gene adını söylemezdim. Kibar bir kadındır.

HIPPOLYTE. — Yok canım!

OLIVIER. — Kendi sözü. Şimdilik tamamen serbest. Dul olduğunu söylüyor, yirmi yaşında ya var ya yok, gayet iyi giyinir, zekidir, her haliyle kibardır. Şimdilik hiçbir tehlike, ilerisi için de hiçbir üzüntü yok; çünkü birisiyle görüşmeğe başlayınca bütün ihtimalleri ölçüp biçen ve bu geçici sevdayı beylik sözlerle güle oynıya mola yerine kadar sürdüren kadınlardan biri bu. Onunla olan münasebetim, acelesi olmıyan bir yolcunun tren yerine posta arabasını tercih etmesine benziyor. Böylesi daha eğlenceli olur, hem insan canı istediği yerde iner.

HIPPOLYTE. — Bu iş ne zamandan beri devam ediyor?

OLIVIER. — Altı aydan beri.

HIPPOLYTE. — Ne kadar daha sürecek?

OLIVIER. — Sürebildiği kadar.

HIPPOLYTE. — Sen evleninceye kadar öyleyse.

OLIVIER. — Hiçbir zaman evlenmiyeceğim.

HIPPOLYTE. — Hep böyle denir, ama sonunda bir gün...

UŞAK, içeri girer. — Beyefendi...

OLIVIER. — Ne var?

UŞAK, yavaş sesle. — Hani o seyahatte olan bayan geldi.

OLIVIER, uşağa yandaki odayı göstererek. — Oraya al, hemen geliyorum.

HIPPOLYTE. — O mu?

OLIVIER. — Ta kendisi.

HIPPOLYTE. — Ben gidiyorum.

OLIVIER. — Bir daha ne zaman görürüm seni?

HIPPOLYTE. — Ne zaman istersen.

OLIVIER. — Dur bakayım ya öbür iş?

HIPPOLYTE. — Ne o?

OLIVIER. — İnsan böyle gidiverir mi?

HIPPOLYTE. — Nasıl gider ya?

OLIVIER. — Ya Maucroix meselesi ne oldu? Her şeyden bahsettik de asıl onun işini unuttuk.

HIPPOLYTE. — Sahi unuttuk ya. Amma aptalız.

OLIVIER. — Cemi kullanmasan ansıl olur?

HIPPOLYTE. — Hay, hay, amma da aptalsın.

OLIVIER. — Vay, Beyefendimiz kelime oyunu mu yapıyorlar?

HIPPOLYTE. — Arasıra.

OLIVIER. — Pekâlâ. Sana meseleyi anlatayım: Mösyö de Maucroix biraz evvel burada gördüğün madam de Vernières'in evinde bir kumar oyununda M. de Latour isminde biriyle kavga etmiş. Bu Latour'un saat üçte bir şahit yollaması lâzım. Sadece bir tek şahit yolladığına göre işler yoluna girebilir. Fakat yoluna girmezse yeni bir randevu daha almak icap edecek, iki taraftan da ikişer şahit olacağız. Herhalde bu akşam bir randevu verilir. İşi hemen bitirmek daha iyi. Lâzım olursan seni nerede bulayım?

HIPPOLYTE. — Saat altıya kadar evimdeyim, altıdan sekize kadar İngiliz kahvehanesinde yemek yerim; istersen sen de gel, beraber yeriz.

OLIVIER. — Çok güzel. Öyleyse saat altıda gel, beni al. Nasılsa yolunun üstü.

(Hippolyte çıkar).

SAHNE IV

OLIVIER, SUZANNE

OLIVIER, dipteki kapı kapandıktan sonra açılan yan taraftaki kapıya giderek. — Nasıl! Siz misiniz? *(Ona elini uzatır).*

SUZANNE, Olivier'nin elini tutar, gülümsiyerek. — Benim.

OLIVIER. — Sizi öldü sanıyordum.

SUZANNE. — Sapasağlamım.

OLIVIER. — Bade'den ne zaman geldiniz?

SUZANNE. — Sekiz gün oldu.

OLIVIER. — Sekiz gün!

SUZANNE. — Evet.

OLIVIER. — Vay, vay, vay! Ben ise sizi ancak bugün görüyorum. Bunda bir iş olmalı.

SUZANNE. — Belki de. *(Bir an sükût.)* Zekânız gene yerinde mi?

OLIVIER. — Fazlasiyle.

SUZANNE. — Ne zamandan beri?

OLIVIER. — Sizin dönüşünüzden beri.

SUZANNE. — Hemen hemen iltifat sayılır bu.

OLIVIER. — Eh, hemen hemen.

SUZANNE. — Öyleyse daha iyi.

OLIVIER. — Neden?

HIPPOLYTE. — Çünkü Bade'den dönünce insanın canı sohbet etmek ister.

OLIVIER. — Bade'de sohbet edilmezmi ki?

SUZANNE. — Olsa, olsa konuşulur.

OLIVIER. — Öyleyse, canınız pek sohbet istememiş olsa gerek, sekiz günden beri buradasınız sizi ancak bugün görebiliyorum.

SUZANNE. — Bu sekiz günü hep sayfiyede geçirdim; Paris'e daha bugün geliyorum, döndüğümü de kimse bilmiyor. Ne diyorduk, ha, demek zekânız hep mevcut?

OLIVIER. — Evet, öyle.

SUZANNE. — Görürüz bakalım.

OLIVIER. — Lâfı nereye getirmek istiyorsunuz?

SUZANNE. — Bir tek suale: benimle evlenir misiniz?

OLIVIER. — Sizinle mi?

SUZANNE. — Fazla şaşkınlık yok, sonra terbiyesizlik olur.

OLIVIER. — Düşündüğünüz şeye bakın!

SUZANNE. — Demek istemiyorsunuz? Artık bundan bahsetmiyelim. Eh, sevgili Olivier, bana artık bir daha görüşemiyeceğimizi söylemek kalıyor. Gidiyorum.

OLIVIER. — Uzun zaman için mi?

SUZANNE. — Uzun zaman için.

OLIVIER. — Peki nereye gidiyorsunuz?

SUZANNE. — Çok uzağa.

OLIVIER. — Merakımı uyandırıyorsunuz.

SUZANNE. — Halbuki gayet basit. Her gün birçok kimse yola çıkıyor; hattâ arabalar vapurlar da bu insanlar için icadedilmiştir.

OLIVIER. — Doğru. Peki ya ben?

SUZANNE. — Siz mi?

OLIVIER. — Evet.

SUZANNE. — Siz? Siz herhalde Paris'te kalırsınız zannederim.

OLIVIER. — Ya!

SUZANNE. — Siz de gitmek isterseniz o başka.

OLIVIER. — Sizinle mi?

SUZANNE. — Yoo, hayır.

OLIVIER. — Demek, bitti?

SUZANNE. — Ne?

OLIVIER. — Artık birbirimizi sevmiyor muyuz?

SUZANNE. — Yoksa sevmiş miydik?

OLIVIER. — Öyle zannetmiştim.

SUZANNE. — Ben de zannetmek için elimden geleni yapmıştım.

OLIVIER. — Sahi mi?

SUZANNE. — Ömrüm boyunca, sevmek istedim, fakat şimdiye kadar mümkün olmadı.

OLIVIER. — Kendi hesabıma teşekkür ederim.

SUZANNE. — Yalnız sizin için söylemiyorum.

OLIVIER. — Hepimiz için teşekkürler, öyleyse.

SUZANNE. — Bununla beraber şunu bilin ki, Bade'e giderken, sadece kaplıcalara giden işsiz güçsüz bir kadın gibi değil, aklı başında bir kadın olarak düşünmek için gittim. İnsan uzaktayken hakikî hislerini daha iyi anlıyabiliyor. Benim için siz, belki inanmak istemediğim kadar önemliydiniz. Sizden vazgeçip geçemiyeceğimi anlamak için buradan gittim.

OLIVIER. — E, netice?

SUZANNE. — Netice, vazgeçebildim. Benim arkamdan gelmediniz, yazdığınız mektuplar sadece nükteliydi. Gidişimden on beş gün sonra artık size karşı tamamiyle alâkasızdım.

OLIVIER. — Sözlerinizin büyük bir meziyeti var: sarahat.

SUZANNE. — Hattâ, avdetimde, ilk düşüncem gelip sizi görmemek ve bu konuşmayı yapabilmemiz için tesadüfen bizi bir araya getirmesini beklemekti. Fakat düşündüm ki, her ikimiz de akıllı fikirli kimseleriz. Bu vaziyeti savsaklıyacağımıza hemen kesip atmamız daha yerinde olur. İşte ben de bu sahte aşkımızı gerçek bir dostluk haline getirmek

istermisiniz, diye size soruyorum... *(Olivier güler.)* Neye gülüyorsunuz?

OLIVIER. — İki saat önce, bazı tâbirler hariç, benim de aynı şeyleri söylediğimi, daha doğrusu yazdığımı düşünüyorum da, ona gülüyorum.

SUZANNE. — Bir kadına mı?

OLIVIER. — Evet.

SUZANNE. — Güzel Charlotte de Lornan'a mı?

OLIVIER. — Bu hanımı tanıyorum.

SUZANNE. — Paris'te bulunduğum son günlerde beni eskisi kadar muntazam görmeğe gelmiyordunuz. Gelmediğiniz için gösterdiğiniz sebeplerin veya gelmemek için önceden ileri sürdüğünüz bahanelerin bir sır saklamakta olduğunu çabucak farkettim. Bu sır bir kadından başka bir şey olamazdı. Arkadaşlarınızdan biriyle buluşacağınızı söyliyerek evden çıktığınız bir gün sizi; gittiğiniz eve kadar takip ettim, kapıcıya yirmi frank verdim, madam de Lornan'ın bu evde oturduğunu, her gün ona geldinizi öğrendim. Bu o kadar güç bir şey değil. İşte o zaman sizi sevmediğimi anladım; çünkü kıskanmak için elimden geleni yaptım, gene de kıskanamadım.

OLIVIER. — Peki, nasıl oldu da madam de Lornan'dan bana daha önce bahsetmediniz?

SUZANNE. — Size ondan bahsetmek için bu kadınla benim aramda bir tercih yapmanızı söylemem icap ederdi. O, sizin için daha yeni olduğundan ben feda edilecektim, izzetinefsim kırılacaktı. Bunu istemiyordum.

OLIVIER. — Halbuki yanılıyorsunuz. Gerçi

madam de Lornan'ın evine gidiyorum, fakat o benim için sadece bir arkadaştan başka bir şey olmadı, olamaz ve hiçbir zaman da olmıyacak.

SUZANNE. — Bu artık umurumda değil. Kime isterseniz âşık olabilirsiniz. Sizden istediğim sadece dostluğunuzdur, bunu bana veriyor musunuz?

OLIVIER. — Neye yarar, mademki gidiyorsunuz.

SUZANNE. — İyi ya. Dostlar uzaktayken, yakındakinden daha nadir ve kıymetli olurlar.

OLIVIER. — Bana bütün hakikati söyleyin.

SUZANNE. — Hangi hakikati?

OLIVIER. — Neden gidiyorsunuz?

SUZANNE. — Gitmek için.

OLIVIER. — Başka sebep yok mu?

SUZANNE. — Yok.

OLIVIER. — O halde kalın.

SUZANNE. — Hayır, kalamamam için sebepler var.

OLIVIER. — Bunları bana öğretmez misiniz?

SUZANNE. — Dostluğa mukabil bir sır talebetmek, dostluğunu vermek değil satmak demektir.

OLIVIER. — Siz insan kılığına girmiş mantıksınız. Peki ya gidene kadar?

SUZANNE. — Sayfiyede kalacağım. Orasının canınızı sıktığını bilirim. İşte ben de onun için gelmenizi teklif etmiyorum.

OLIVIER. — Çok iyi. Güzel bir veda tarzı bu; arkadaşlık vazifemin ifası da güç olmıyacak.

SUZANNE. — Tahmin ettiğinizden de fazla olacak. Ben, dostluk kelimesiyle, âşıkların ayrılırken

birbirlerine âdet yerini bulsun diye lûtfettikleri ve ancak karşılıklı alâkasızlık için verilen pey olan bu âdiliği kastetmiyorum; ben şuurlu, tesirli, fedakârlık, himaye hattâ icabında bilhassa ketûmiyet demek olan arkadaşlık istiyorum; bunu bana ispat etmek için belki sadece bir kere ve yalnız beş dakikalık bir fırsat elinize geçecek, fakat bu da beni inandırmağa kâfi gelecektir. Anlaşıldı mı?

OLIVIER. — Anlaşıldı.

UŞAK, görünerek. — M. Raymond de Nanjac, kendisini kabul edip edemiyeceğinizi soruyor. İşte kartı. Kont de Latour tarafından geliyormuş, kendisini beklediğinizi söylüyor.

OLIVIER. — Doğru. Hemen buyursun.

SUZANNE, Uşağa. — Durun. Şu kartı bir göreyim.

OLIVIER, kartı vererek. — İşte.

SUZANNE. — Tamam. Demek M. de Nanjac arkadaşınız?

OLIVIER. — Kendisini hiç görmedim.

SUZANNE. — Nasıl sizi görmeğe geliyor?

OLIVIER. — M. de Latour arkadaşlarımdan biriyle kavga etmiş, onun şahidi.

SUZANNE. — Ne garip tesadüfler oluyor!

OLIVIER. — Ne oluyor?

SUZANNE, — Gözükmeden nereden çıkılabilir?

OLIVIER. — Nereden olduğunu pekâlâ bilirsiniz. Bu ne telâş böyle? Yoksa M. de Nanjac'ı tanıyor musunuz?

SUZANNE. — Bade'de tanıştırdılar. Kendisiyle ya iki ya üç kere konuştum.

OLIVIER. — Ooo! Galiba tam üstüne bastık! Yoksa bu Mösyö de Nanjac.

SUZANNE. — Hayal görüyorsunuz.

OLIVIER. — Öhö! Öhö!

SUZANNE. — Mademki illâ M. de Nanjac'ın beni evinizde görmesini istiyorsunuz, alın onu içeri.

OLIVIER. — Aklımın köşesine bile gelmedi.

SUZANNE, soğukkanlılığını takınarak. — Evet, içeri alınız, daha iyi.

OLIVIER, Uşağa işaret eder. — Aklım ermedi.

UŞAK, haber verir. — Mösyö Raymond de Nanjac.

SAHNE V

Evvelkiler, RAYMOND

OLIVIER, onu karşılamağa giderek. — Sizi beklettiğim için özür dilerim, Mösyö. *(Raymond eğilir, sonra hayret ve heyecanla Suzanne'a bakar).*

SUZANNE. — Beni tanıyamadınız mı M. de Nanjac?

RAYMOND. — Bana da sizi tanıyorum gibi gelmişti. Madam, fakat emin değildim.

SUZANNE. — Bade'den ne zaman geldiniz?

RAYMOND. — Evvelki gün; bugün de sizin ziyaret etmek şerefine nail olurum tahmin ediyordum. Fakat, hiç beklemediğim bazı hâdiseler galiba buna imkân bırakmıyacak.

SUZANNE. — Canınız ne zaman gelip beni görmek isterse, sizi daima memnuniyetle kabul edeceğim, Mösyö. Allahaısmarladık azizim Olivier, ne hususta anlaştığımızı unutmayın.

OLIVIER. — Hiçbir zaman.

SUZANNE, Raymond'a. — Allahaısmarladık, mösyö, yine görüşürüz inşallah.

(Çikar).

SAHNE VI

OLIVIER, RAYMOND

OLIVIER. — Sizi dinliyorum Mösyö. *(Oturması için işaret eder).*

RAYMOND, oturur ve oldukça soğuk bir tavırla. — Efendim, mesele gayet basit, arkadaşlarımdan biri, M. de Latour...

OLIVIER. — Affedersiniz, sözünüzü kestim. Mösyö de Latour sizin arkadaşınız mı?

RAYMOND. — Evet, mösyö. Bu sual neden icap etti?

OLIVIER. — Çünkü bazan... Askersiniz değil mi?

RAYMOND. — Evet, mösyö.

OLIVIER. — Çünkü bazan, bir asker adamakıllı tanımadığı, hattâ hiç tanımadığı birisi için dahi şahitlik etmekten kaçınmamayı bir vazife zanneder de...

RAYMOND. — Doğru, böyle bir yardımı çok ender reddederiz; fakat ben, M. de Latour'u tanırım.

Onu dost tanır, elini sıkarım. Buna lâyık değil midir? Bunu mu demek istiyorsunuz?

OLIVIER. — Yoo, aslâ, mösyö, devam ediniz.

RAYMOND. — Efendim, evvelki akşam M. de Latour bir evdeydi, Vikontes de Vernirès'in evinde. Ben de beraberdim; lanskine oynanıyordu. Orada bulunan bir genç, M. de Maucroix...

OLIVIER. — Arkadaşımdır.

RAYMOND. — El mösyö de Maucroix'daydı, zannedersem kullanılan tâbir budur; hiç oyun oynamadığım için teknik tâbirlerini de bilmem.

OLIVIER. — Evet, tam tâbir budur.

RAYMOND. — M. de Maucroix önceden üç, dört kere pas demişti, masanın üstünde de yirmi beş lui vardı. Mösyö de Latour açtı; fakat, bütün gece esasen çok kaybetmiş olduğundan parası yoktu, mösyö de Maucroix'ya: "Sözüm Banko kabul edilsin" dedi. Bunun üzerine, M. de Maucroix kâğıtlarını açacağı yerde, "pas" diyerek sağındakine verdi. Mösyö de Latour da bu hareketi sözünün para yerine kabul edilmek istenmediğine hamletti; hakarete mâruz kaldığını zannetmesi için her şey tamamdı, M. de Maucroix'dan izahat istedi. O da bulundukları yerin bu tarz görüşmelere müsait olmadığını söyledi. Sizin isminizi ve adresinizi verdi. Mösyö de Latour da benden, gelip sizi görmemi ve arkadaşınızın hâdiseyi aydınlatmak için vermekten kaçındığı izahatı sizden almamı rica etti.

OLIVIER. — Bu izahatı vermek gayet kolay mösyö, ve öyle zannediyorum ki bütün bu olan bitenin benim için neticesi, sadece sizinle tanışmak şere-

fine nail oluşumdan ibaret kalacaktır. Georges, mösyö de Latour'un haysiyetine dokunmak istememiş: el geçirmiş, bu da birkaç elde temin ettiği kazancı tehlikeye koymak istemiyen her oyuncunun hakkıdır.

RAYMOND. — M. de Maucroix'ya düşen şey, bu kararı, M. de Latour'un oyuna girmesinden önce vermekti.

OLIVIER. — Düşünmüştür.

RAYMOND. — Eminim, karşısında bir başkası olaydı bu eli görürdü; M. de Latour yere para koyaydı, gene görürdü.

OLIVIER. — Orasını bilemeyiz, mösyö, müsaadenizle biz sadece âşikâr ve bizce malûm olan hâdiseyi münakaşa edebiliriz. Halbuki, M. de Maucroix'nın bana bizzat söylediğini tekrar etmekle şeref duyarım: sadece, çok sık yapmakta olduğu ve herkesin de yaptığı bir şeyi yapmış; ben kendi hesabıma, Mösyö de Latour'un yerinde olsaydım bu teferruatı farketmezdim bile.

RAYMOND. — Belki, kibar efendiler arasında bu şekilde olması mümkün; fakat biz askerler...

OLIVIER. — Affedersiniz mösyö, M. de Latour'un asker olduğunu bilmiyordum.

RAYMOND. — Ama ben askerim ya.

OLIVIER. — Şunu biliniz ki mösyö, burada ne siz mevzuubahissiniz ne de ben; mesele ikisi de olmıyan Mösyö de Latour'la M. de Maucroix'ya aittir.

RAYMOND. — Mademki M. de Latour kendisini temsil etmem için beni seçti, ben de bu işi şahsıma aitmiş gibi telâkki ediyorum.

OLİVİER. — Hata ettiğinizi söylememe müsaade edin, mösyö, şahitler temsil ettikleri şahısların şerefleri için kendi şereflerine olduğu kadar titiz davranmalıdırlar, bunu kabul ediyorum; fakat, bana kalırsa, onlar bilhassa birbirleriyle temas ettikleri zaman bir anlaşma veya hiç olmazsa bir bitaraflık havası getirmeli, böylece de bir felâket vukubulduğu takdirde mesuliyetten korunmalıdırlar. Hem zaten bu meseleyle ilgisi olanlar yerine yapılabilecek tahminleri araştırmadan, hâdiseler üzerinde bu kadar münakaşa kâfi. Sonra, emin olun mösyö, biri taşıdığınız şu üniforma, diğeri de benim üzerimdeki şu elbise için olmak üzere iki çeşit haysiyet yoktur. Bu elbiselerden biri veya ötekinin altındaki kalb aynıdır; yalnız, insanların hayatı bana ciddî olarak münakaşa edilecek kadar mühim bir şey gibi geliyor ve ancak başka türlü hareket etmeğe imkân olmadığı zaman iki insan soğukkanlılıkla düello sahasına getirilmelidir. Eğer arzu ederseniz, mösyö, başka bir güne randevu verelim; çünkü bugün, doğru söylemek lâzım gelirse, biraz çabuk parlıyabilecek bir haleti ruhiye içinde gözüküyorsunuz; yoksa, ne sizin dostunuz ne de benimki anlaşmaktan başka bir şey yapmıyacaklardır, yeter ki biz kendimiz, iki kavgacının arasını bulmak istiyen şahitler değil de, sizinle ilk defa karşılaşmak şerefine nail olduğuma göre, tamamen meçhulüm olan bir sebepten ötürü kendileri şahide muhtaç iki düşman olmıyalım.

RAYMOND, sesinin tonunu değiştirerek. — Haklısınız, mösyö, size bu şekilde hitap etmeme se-

bep şahsi bir meseledir. Beni mazur görün ve sizinle açık kalple konuşmama müsaade edin.

OLIVIER. — Konuşun, mösyö.

RAYMOND. — Çok doğru sözlüyümdür, tam askerce bir doğruluktur bu; sizden de, bana karşı dürüst davranmanızı rica edeceğim.

OLIVIER. — Pekâlâ.

RAYMOND. — Her ikimiz de namuslu kimseleriz, aynı yaştayız, aynı muhitteniz ve muhakkak ki on senedir bir vahşi gibi Afrika'da yaşamasaydım, birbirimize çoktan raslamış ve bağlanmış olurduk; öyle değil mi?

OLIVIER. — Öyle gibi gelmeğe başladı.

RAYMOND. — Size huysuzcasına muamele edip, biraz önce gayet ustalıkla bana vermiş olduğunuz dersi hakedeceğime, sizinle şimdi konuştuğum gibi konuşmalıydım. Sizin gibi mantıklı biri yerine kendi karakterimde bir kimseye düşmüş olaydım, birbirimizin gırtlağına sarılacak hale gelmiştik bile, bu da aptallık olurdu. Onun için on senelik bir arkadaşın sormağa hakkı olan bazı nazik sualler sormama müsaade edinoz. Söz veriyorum, bütün konuştuklarımız burada kalacaktır.

OLIVIER. — Emrinize âmadeyim.

RAYMOND. — Teşekkür ederim, çünkü bu konuşmanın hayatım üzerinde büyük tesiri olabilir.

OLIVIER. — Dinliyorum.

RAYMOND. — Odaya girdiğim zaman burada bulunan hanımın adı nedir?

OLIVIER. — Madam la Baron d'Ange.

RAYMOND. — Kibar bir hanım mıdır?

OLIVIER. — Evet.

RAYMOND. — Dul mu?

OLIVIER. — Dul.

RAYMOND. — Aranızda ne gibi bir münasebet var? Mösyö, namusum üzerine yemin ederim, bu suali bana sormuş olsaydınız, ben cevap verirdim, siz de öyle yapınız.

OLIVIER, biraz durduktan sonra. — Arkadaşça bir münasebet.

RAYMOND. — Onun sadece arkadaşı mısınız?

OLIVIER. — Sadece arkadaşıyım.

RAYMOND. — Teşekkür ederim, mösyö, fakat bir kelime daha, madam d'Ange nasıl evinizde bulunuyordu? Sadece arkadaşlık sıfatı...

OLIVIER. — Kendini bilen bir kadının, gene kendini bilen bir erkeğin evine gelmesine cevaz vermez mi? Neden vermesin? Hem Madam d'Ange'in görünmeden bu kapıdan çıkması mümkünken, sizinle biraz konuştuktan sonra açıktan açığa çıkıp gitmesi de burada, gizlenmesini icap ettirecek bir şey yapmadığını ispat eder.

RAYMOND. — Doğru. Ama bu izahata ihtiyacım vardı, ben de doğru sözlülükte sizden aşağı kalmamak için her şeyi olduğu gibi anlatacağım. Afrika'da subayım. Üç ay önce oldukça ağır yaralanmış, nekahet devresini geçirmek üzere izin istemiştim. On beş gün önce Bade'e geldim. Orada madam d'Ange'i gördüm kendimi ona takdim ettirdim; çok

fazla tesirinde kaldım. Paris'e kadar arkasından geldim, deli gibi de âşık oldum. Bu aşkımda bana o hiç cesaret vermiş değildir. Genç ve güzel olmakla beraber Bade'deki hali tavrı o kadar dürüsttü ki kendi kendime "Acaba birini mi seviyor" diye soruyordum. Kendisini burada görür görmez geçirdiğim heyecan ve şaşkınlığı, yürüttüğüm tahminleri, gayet tabiî olan korkularımı, mantıklı lâflarınız sayesinde zail olan huysuzluğumu, nihayet sizden dürürst olarak istediğim, sizin de bana nazikâne verdiğiniz izahatın mânasını artık anlıyorsunuz. İnşallah birbirimizi tekrar görmek fırsatını buluruz. Beni şimdiden arkadaşlarınız meyanında sayın, herhangi bir hususta size yardımım dokunacak olursa emrinize âmade olduğumu da bilin.

OLIVIER. — Söylemem gerek her şeyi size söyledim, mösyö, şansınız açık olsun.

RAYMOND. — Şu bizim iki hasıma gelince, öyle zannediyorum ki bu iş düzene konabilir.

OLIVIER. — Bence de öyle.

RAYMOND. — Bu konuştuklarımızı kısaca zapta geçirir, onlara bildiririz, mesele de kapanır gider.

OLIVIER. — Âlâ, isterseniz yarın yapalım, hem size uğramak şerefine nail olurum; şurada kartınızda adresiniz var, aynı saatte olsun mu?

RAYMOND. — Olsun, öyleyse yarın görüşürüz.

(El sıkışırlar, Raymond çıkar).

SAHNE VII

OLIVIER, HIPPOLYTE

HIPPOLYTE, kapıyı açarak. — Getirebilir miyim?

OLIVIER, son bir defa daha kulisteki Raymond'u selâmlıyarak yavaşça. — Zavallı çocuk!

HIPPOLYTE. — Ne oluyor kuzum?

OLIVIER. — Bir alay hikâye azizim, daha başımıza gelecekler de caba.

HIPPOLYTE. — Ya M. de Maucroix'nin işi?

OLIVIER. — Oldu, bitti.

HIPPOLYTE. — Âlâ.... Ya kaplıcalardan gelen hanım?

OLIVIER. — İstikbale ait bütün tasarılarım altüst oldu. Arlequin her şeyi iyi düzene koymuştu ama Colombine hepsini berbat etti.

HIPPOLYTE. — Bu da sana bir günde iki bozuşma eder.

OLIVIER. — Önce biri... sonra öteki... Eğer benim yerimde Titus olaydı, erkenden yatar, gününü de ziyan etmemiş olurdu.

HIIPOLYTE. — Neredeyse bazı şeyler de benim başıma geldi.

OLIVIER. — Ne gibi?

HIPPOLYTE. — Madam Vernières'den şöyle bir mektup aldım: "Madam la Vikontes de Vernières, M. Hippolyte Richond'dan, gelecek çarşamba akşamı evine şeref vermesini rica eder..." Arkasından

adres geliyor; fakat bil bakalım mektubun altında ne var? "Madam de Santis tarafından, selâmlariyle..." Herhalde madam de Santis bana kocasından bahsetmek istiyor.

OLIVIER. — E, sen ne cevap verdin?

HIPPOLYTE. — Henüz hiç, ama gideceğim.

OLIVIER. — Ben de geleceğim seninle.

HIPPOLYTE. — Demek sen de davetlisin?

OLIVIER. — Madam de Vernières'in evine her zaman kâfi derecede dâvet edilirim. Hem zaten bütün bu âlemde öyle dolaplar çevriliyor ki, ben ne kadar yakinen görmek, istiyorsam, onlar da o kadar işi olup bitirene kadar benden saklıyorlar. Karnın aç mı?

HIPPOLYTE. — O, evet.

OLIVIER. — Öyleyse, haydi yemeğe gidelim.

PERDE II

Madam de Vernières'in evinde bir salon.

SAHNE I

VIKONTES, bir UŞAK, sonra SUZANNE

VIKONTES, uşağa. — Buduar ile yatak odamdaki ışıkları yakın.

UŞAK, çıkmadan önce haber verir. — Madam la baronne d'Ange.

(Çıkar).

SUZANNE. — İstediğim kadar erken gelemedim, sevgili Vikontes, ama biliyorsunuz insan sayfiyede oturunca her zaman dakikası dakikasına hareket edemiyor. Paris'te evimde giyindim, fakat epeydir burada olmadığım için her şey altüst. Ama yarın hepsi düzeltilecek.

VIKONTES. — Geç kalmış değilsiniz ki.

SUZANNE. — Bir hizmette bulunmağa gelirken insan daima geç kalmış sayılır.

VIKONTES. — Ne kadar naziksiniz. Mektubumu aldınız, saygısızlığıma kızmadınız ya?

SUZANNE. — Arkadaş arasında teklif tekellüf olur mu? Nasıl olsa ödeşiriz. İşte istediğiniz *(ona bir banknot uzatır.)* Bu kadarı yetmezse?

VIKONTES. — Teşekkür ederim, bu kadar yeter; ama paraya hemen bugün ihtiyacım vardı...

SUZANNE. — Neye dün istetmediniz?

VIKONTES. — Madam de Santis'in işlerine bakan adam bana vadetmişti, son dakikaya kadar ondan tedarik edebileceğimi zannettim. Veremiyeceğini bana ancak öğleden sonra bildirdi. Valentine de çok sıkıntıda, onun kesesinden bir şey beklemenin sırası değildi; hem de size söyliyebilirim, bir ödeme emri aldım. Yarın bir haciz yapılmasından korktum. Bu iskandali önlemek istedim.

SUZANNE. — Haklısınız. Takibat yapan icra memuruna hemen bu akşam parayı ödemeli.

VIKONTES. — İki kişiler.

SUZANNE. — Öyleyse, icra memurlarına...

VIKONTES. — Famdöşambrımı göndereceğim.

SUZANNE. — Adamlarınızı bu gibi mahrem işlere sokmayın.

VIKONTES. — Ama yarına kadar bekliyemem. Bu adamlar erken erken gelebilirler.

SUZANNE. — Siz kendiniz gidin.

VIKONTES. — Ya misafirlerim?

SUZANNE. — Sizin yerinize ben karşılarım; zaten ilk gelecek olandan önce dönersiniz. Kimler var?

VIKONTES. — Valentine, Mösyö Richond adında biri, Valentine dâvet etmemi rica etti, kocasının arkadaşıymış; Mösyö de Nanjac... *(Ah! Şu evlenme işi bir olsa!... Bunun için de gene size güveniyorum, o zaman kurtulurdu.)* Marcelle, sizden

sonra Marki de Thonnerins; işte güvendiğim kimseler bunlar. Bilmem M. de Maucroix ile M. de Latour gelirler mi, işleri gerçi halloldu ama...

SUZANNE. — M. de Jalin'i davet etmediniz mi?

VIKONTES. — Hiç gelmez ki.

SUZANNE. — Marki de Thonnerins gelecek mi?

VIKONTES. — Hiçbir cevap vermedi; demek ki gelecek.

SUZANNE. — Haydi, hemen gidip işlerinizi görün, sizi bekliyorum.

VIKONTES. — Bir arabaya binerim; yirmi dakikaya kadar da burada olurum. Epey canınız sıkılacak. Marcelle'i götürmesem mi acaba? Belki de benimle gelmesine lüzum yoktur.

SUZANNE. — Bu işle onun ne alâkası var?

VIKONTES. — Anlatayım: benim işlerim bir hayli karışık olduğundan, bazı ufak, tefek şeyleri ancak başkasının namına koyarak kurtarabilirdim. Onun için ben de Marcelle'i vesâyetimden çıkardım. Annesi ona, eskiden vasisi olduğum ufak bir servet bırakmıştı. Marcelle de böylece hâlâ bana ait olan bir şey üzerinde hak iddia edebilir, hem zaten kanunen tek garantisi de bundadır. Bu suretle yeni takibattan kurtulmuş olacağım ama, belki de onun bazı kağıtları imzalaması lâzım gelecektir.

SUZANNE. — Öyleyse onu da götürün.

UŞAK, haber verir. — M. le Marki de Thonnerins.

SUZANNE. — Siz gelene kadar ben markiyle konuşurum.

VIKONTES. — Öyle yapın, ben kaçıyorum. Eğer ben karşılarsam, yakamı kurtaramam. Ona Marcelle'den ve M. de Nanjac'tan bahsediniz; bize faydası dokunabilir.

(Çıkar. Marki başka bir kapıdan girer).

SAHNE II

SUZANNE, MARKİ

MARKİ. — Kimdi o giden?

SUZANNE. — Ev sahibi, bir yere kadar gitmesi lâzım; ama birazdan dönecek.

MARKİ. — Ehemmiyeti yok! Herhalde, kendisini göremiyeceğim.

SUZANNE. — Yoksa geceyi bizimle beraber geçirmiyecek misiniz?

MARKİ. — Hayır, çok az vaktim var; kızım sayfiyeden döndü, onu bugün amcasına götürmem lâzım. Buraya da sadece siz çağırdığınız için geldim.

SUZANNE. — Sizinle konuşmayı arzu ediyordum ama ta sayfiyeye kadar gelmenizi de istemiyordum, bu kadarı fazla olurdu. Matmazel de Thonnerins nasıl, iyi mi?

MARKİ. — Çok iyi.

SUZANNE. — Demek onu bana hiç göstermiyeceksiniz? Halbuki, uzaktan olsun görmeyi ne kadar arzu ederdim, nasılsa evime getirmezdiniz.

MARKİ. — Sevgili Suzanne, bu mevzu üzerinde ilk ve son defa olarak konuşmuştuk, onun için tekrar aynı şeye dönmek lüzumsuzdur sanırım. Bana söyliyecekleriniz varmış, dinliyorum.

SUZANNE. — Her ne olursa olsun daima bana yardıma hazır olduğunuzu söylemiştiniz.

MARKİ. — Bunu tekrar ederim.

SUZANNE. — Fakat bugün o kadar soğuk bir edayla ki, vâdinize güvenmek benim için saygısızlık olmıyacak mı bilmem.

MARKİ. —Şimdiye kadar söz verip de sonra tutmadığımı zannetmiyorum. Sizinle, yaşıma yakışan şekilde konuşuyorum. Artık, yirmi hattâ kırk yaşında olmadığımı hatırlamak zamanı geldi. Gülünç olmamak için, ancak aslında nasılsam öyle, yani, bazan canlarını sıkmış olabiliceğim ve bana bunu hissettirmemek lûtfunda bulunmuş olan kimselere, elinde imkân oldukça faydalı olmaktan saadet duyan bir ihtiyar olmalıyım.

SUZANNE. — O halde, ben de size aynı tonda cevap vereceğim. Her şeyi size borçluyum, M. le Marki; siz, velinimetim, bunu unutursunuz belki, fakat medyun olan ben unutmam. Bana karşı geçici bir his beslemiş olabilirdiniz, biraz da aşk sunarak şereflendirdiniz.

MARKİ. — Suzanne!...

SUZANNE. — Ben bir hiçtim, siz beni bir şey haline getirdiniz. Sizin sayenizde, yüksek tabakadan gelen kadınlar için bir düşüş, benim gibi aşağılardan gelenler için ise bir zirve olan bu âlemde yer elde ettim. Fakat, kolayca anlarsınız, size medyun oldu-

ğum ve hiçbir vakit elde edeceğimi düşünmek cesaretinde dahi bulunmadığım bu mevki bir kere var olunca, bunun kaçınılmaz neticesi olarak bende birtakım ihtiraslara yol açtı. Şu durumda, ya eskisinden de daha alçalmalı, ya da en yükseğe kadar çıkmalıyım. Bu eksiğimi ancak izdivaç tamamlıyabilir.

MARKİ. — İzdivaç mı?

SUZANNE. — Evet.

MARKİ. — Gözünüz pek yükseklerde.

SUZANNE. — Cesaretimi kırmayın. Şimdi içinizden geçirdiklerinizi, bunun imkânsız bir şey olduğunu ben de kendi kendime düşünmüştüm, çünkü, inanacak kadar itimadı olan, beni etrafına saydıracak kadar asîl, beni müdafaa edebilecek kadar cesur, bütün hayatını bana verebilecek kadar âşık, sevildiğine inanacak ve benim de kendisini sevebileceğim kadar genç, kibar ve güzel birisini bulmam lâzımdı.

MARKİ. — Bari bu, kâfi miktarda itimat sahibi, kâfi derecede asîl, kâfi derecede âşık kocayı bulabildiniz mi?

SUZANNE. — Evet.

MARKİ. — Sevildiğini sanacak kadar da genç mi?

SUZANNE. — Benim sevebileceğim kadar genç.

MARKİ. — Onu seviyor musunuz?

SUZANNE. — Evet. Ne yapalım, her güzelin bir kusuru vardır.

MARKİ. — Bu adam da sizinle evlenecek mi?

SUZANNE. — Bunu bana teklif etmesi için bir tek kelimem kâfi.

MARKİ. — Peki neden hâlâ o kelimeyi söylemediniz?

SUZANNE. — Çünkü önce sizin fikrinizi sormak istiyorum: hiç değilse bu kadarcık bir şey yapmalıydım.

MARKİ. — Korkulacak bir mesele var: ya cazip görünen bu adam bir spekülasyon yapıyorsa, mazinizi bildiği halde sizi çok zengin sanarak yegâne serveti olan adını size satmak istiyorsa?... Böyle şeyler çok görülmüştür.

SUZANNE. — Bu adam on seneden beri Fransada değil; hayatıma ait hiçbir şey bilmiyor, en ufak bir malûmatı olaydı derhal kalkıp giderdi. Yirmi, yirmi beş bin liralık geliri var; demek ki satmak ihtiyacında değil hattâ satın alabilir. İsmini öğrendiğiniz zaman!...

MARKİ. — İstemem, onu tanımamalıyım. Size olan alâkam, temennilerinizin hakikat haline gelmesini arzu etmeğe kadar varabilir, fakat gösterdiğiniz sebepler ne kadar dürüst olursa olsun, kalb oyunlarınıza yardakçılık edemez. Ve, eğer tesadüfen tanıdığım birinin ismini verecek olursanız, beni, ya şerefli bir adamı aldatmak, yahut ta size ihanet etmek mecburiyetinde bırakırsınız.

SUZANNE. — Eh, zaten namuslu kimseler hep birbirlerinin işlerine müdahale ederler.

MARKİ. — Öyleyse neye karar verdiniz?

SUZANNE. — Gitmeğe karar verdim, bu daha aklı başında bir iş olur. Fakat, hayatıma tamamen hâkim olmalıyım. Fransa'yı hattâ icabederse Avrupayı

terk etmem, buralara bir daha geri dönmemem lâzım. İzdivacım, kocama maddî bir hesap gibi gelmemelidir. Siz vâsinisiniz, hakikî servetimi ancak siz bilirsiniz; ne kadardır?

MARKİ. — Bugüne kadar on beş bin franklık geliriniz oldu.

SUZANNE. — Evet.

MARKİ. — Bu, yüzde beş faizden üç yüz bin franklık bir sermaye demektir.

SUZANNE. — Ya bu sermaye?...

MARKİ. — Temettü hisselerinizle noterim meşgul olduğuna göre, bütün tahvillerinizi almanız için ona tek kelime söylemeniz yeter.

SUZANNE. — Muhakkak ki pek büyük bir insansınız!

MARKİ. — Hesaplarımı kapatıyorum.

SUZANNE. — Her şeyimi, hattâ bir başkasının bana vereceği saadeti bile size borçlu olacağım.

MARKİ. — Aklı başında bir kadın, hiçbir zaman, kimseye borçlu olmaz.

SUZANNE. — Zımnen serzenişte bulunuyorsunuz.

MARKİ. — Topyekûn ibra senedimi veriyorum. *(Elini öper.)* Vikontes'e tarafımdan özür dilersiniz.

(Çıkar.)

SAHNE III

SUZANNE, UŞAK, sonra RAYMOND.

UŞAK, haber verir. — M. Raymond de Nanjac.

RAYMOND. — Sizden geliyorum. Vikontese gelmeden önce birkaç dakika beraber geçirir buraya da beraber geliriz zannediyordum.

SUZANNE. — Madam de Vernières bir pusula yazmış, erken gelmemi rica etmişti de. Bir yardımda bulunmam lâzımdı.

RAYMOND. — Eğer mazerete ihtiyacınız olaydı, bu bir mazeret sayılabilirdi. Geldiğim zaman Vikontesle mi konuşuyordunuz?

SUZANNE. — Hayır, Markî de Thonnerins'le.

RAYMOND. — Bir ablası var değil mi?

SUZANNE. — Düşes d'Haubeney.

RAYMOND. — Ablam, onunla çok iyi görüşür, geldiğimden beri de beni tanıştırmak için başımın etini yiyip duruyor; ama ben oralı değilim, ne lüzumu var?

SUZANNE. — Markinin çok hoş bir kızı vardır.

RAYMOND. — Bana ne?

SUZANNE. — Dört veya beş milyonluk drahoması var.

RAYMOND. — Evlenecek değilim ki düşüneyim.

SUZANNE. — Neden olmasın?

RAYMOND. — Mademki sizi seviyorum, artık Matmazel de Thonnerins'i yahut ta bir başkasını nasıl düşünürüm?

SUZANNE. — Ne çocukluk! Beni daha yeni tanıyorsunuz.

RAYMOND. — İnsan seveceği kadını ilk gördüğü gün sever; belki de, ona raslamadan bir gün

önce de seviyordur. Aşk tepeden inmedir, muhakemeye gelmez. Ya hemen olur, yahut ta hiç olmaz.

SUZANNE. — Kabul, fakat doğmak için zamana kıymet vermiyen aşk, yaşamak için ondan vazgeçemez. Biz kadınlar, uyandırdığımız hislerin ebediyetine inanmadığımız halde, bunların hiç olmazsa devam edeceğine inanmak isteriz. Halbuki siz, hem beni sevdiğinizi söylüyor, hem de altı haftaya kadar, belki de bir daha dönmemek üzere gitmeğe kalkıyorsunuz. Bende, şu bir aylık kaprisleri olan kadınlara benzer bir hal var mı? Şayet böyle düşündüyseniz, hakaret etmiş olursunuz.

RAYMOND. — Dün size ne söyledim?

SUZANNE. — Birtakım çılgınlıklar.. Artık gitmek istemiyormuşunuz... karınız olmamı istiyormuşunuz... Bu lâfların üzerinden bir gece geçti. Gece, insanların aklını başına getirir.

RAYMOND. — Gitmiyorum... Bugün Vekile istifamı yolladım.

SUZANNE. — Sahi mi? Akılsızca bir iş! Bir sene, belki de bir aya kadar benim için yaptığınız bu fedakârlığa pişman olacaksınız. Sizinle hakikî bir dost gibi konuşuyorum. Düşünün ki, size nazaran ben yaşlı başlı bir kadın sayılırım. Yirmi sekiz yaşındayım? Yirmi sekiz yaşında bir kadın, otuzundaki bir erkekten daha yaşlı sayılır. İkimiz için birden düşünmek bana düşer.

RAYMOND. — Otuz yaşında görünmek için, sizin dediğiniz gibi yaşamak ve kalbini âdi aşkların basitlikleriyle hırpalamak mı lâzım? Bilâkis, ham-

dolsun Allahıma ki, hemen daha gençken bana faal bir hayat bahşederek, erkeğin aşkı hakikaten anlıyabileceği çağa gelene kadar bütün duygularımı tertemiz ve dipdiri muhafaza ettirdi. Siz bana çocuk muamelesi yapıyorsunuz! On yaşındaydım, Suzanne, hayranı olduğum annemi kaybettim, insan ne kadar genç olursa olsun, annesini kaybettiği gün birden ihtiyarlayıverir. Zanneder misiniz ki, Kışla hayatı, deniz kenarında inzivada geçen uzun günler, ölümle her gün burun buruna gelmek, etrafımda düşüp kalkmış en iyi arkadaşlarımın hâtırası, fikirlerimin akışına hız verip bana yaşadığım senelerin iki mislini yaşatmamış olsun? Saçlarım kırlaştı, Suzanne, yaşlandım artık, beni seviniz.

SUZANNE. — Ya sizi seversem, siz de, kendisine tam sizden bahsetmek üzere olduğum M. de Jalin'in evinde beni gördüğünüz zamanki gibi gene şüphelenirsiniz?... Şüphe ve kıskançlıklarınızla durmadan mücadele etmem icap ederse ben ne hale gelirim?

RAYMOND. — Olivier'ye söylediklerim aşkımın delilidir. Sevdiği kadının zan altında kalmasını kim ister? Aşk takdirle beraber yürür.

SUZANNE. — Doğru, sitem ediyorum ama kıskançlığınızı da anlıyorum; ben de kıskanabilirdim, hattâ belki de kıskanıyorum. Sizde hoşuma giden, şey şimdiye kadar kat'iyyen hiç sevmemiş olmanız. Fakat, şayet ben karınız olsaydım, aşkımı, saadetimi bütün gözlerden saklamak isterdim. Hattâ yaşadığımız bu âlemin artık mevcudiyetini bile bilmek istemezdim: orası günün birinde sizin sevebileceğiniz benden daha

ve daha güzel öyle kadınlarla dolu ki... Benim anladığım mânada izdivaç ebedî bir yalnızlık olurdu.

RAYMOND. — Suzanne, ben de böyle seviyorum, bu şekilde sevilmek istiyorum; ne zaman olursa, isterseniz hemen yarın gideriz, bir daha da geri dönmeyiz.

SUZANNE. — Allahım, ya ablanız, o ne der?

RAYMOND. — "Şayet bu kadını seviyorsan, o da seni seviyor ve sana lâyıksa, evlen" der.

SUZANNE. — Fakat dostum, o beni tanımıyor ki; beni genç ve güzel sanıyor, kendisinin de ailesi olacak bir ailem vardır farzediyor. Şu dünyada yapayalnız olduğumu, beraberce gideceğimize göre evlenmemiz yüzünden sizden ayrı kalacağını bilmiyor. Eğer bütün bunlardan haberi olaydı az önceki nasihatlarımı o size verirdi. Siz de onu sevdiğinizden, nihayet inanırdınız.

RAYMOND. — Ablam bizimle olacak. Onun için, ha burası, ha orası, pek farketmez.

SUZANNE. — Evvelâ beni tanıştırın, onun hoşuna gitmek; takdir ve sevgisini kazanmak istiyorum. İstiyorum ki beni kızkardeşi yerine koysun, bu birleşmeyi kabul değil temenni etsin.

RAYMOND. — Nasıl isterseniz, öyle olsun.

SUZANNE. — Ya gidip akıl danışacağınız arkadaşlarınız?

RAYMODN. — Benim arkadaşım yok.

SUZANNE. — Ya M. de Jalin?

RAYMOND. — Bir tek o var; o da buna lâyık. Çok dürüst bir insan.

SUZANNE. — Doğru, fakat insanın adının çıkması öyle kolay ki. Farzedelim ki siz evleneceğimizi söylediniz, sonra da şu veya bu sebepten ötürü iş olmadı, o zaman ne kadar müşkül mevkide kalırım değil mi? Sizi üzecek bir şey yaparsam, o zaman gider Olivier'ye anlatırsınız; ama şimdi sırrımızı kendinize saklayın. Hakikî saadet ancak hiç kimsenin bilmediği saadettir.

RAYMOND. — Haklısınız, her zaman haklısınız... Fakat her ne kadar Olivier'nin bunu öğrenmek hakkıysa da, şu son dört gün zarfında birbirimizden hemen hiç ayrılmamışsak ta, gene bana hiç bir şey sormadı ve isminiz bir kere bile geçmedi. Her neyse, ne kardeşime ne de Olivier'ye hiçbir şey söylemem, oldu mu?

SUZANNE. — Evet.

RAYMOND. — Sizi ne kadar seviyorum!

SUZANNE. — Bakın biri geliyor.

UŞAK, haber verir. — M. Olivier de Jalin, M. Hippolyte Richond.

SNZANNE. — Olivier mi? Ne işi var burada?

SAHNE IV

Evvelkiler, HIPPOLYTE, OLIVIER

OLIVIER. — Nasıl, Vikontes evde değil mi? Sonra da buna misafir kabul etmek diyor ha?

SUZANNE. — Vikontes gelecek.

OLIVIER. — Mamafih kendine bundan daha iyi temsilci seçemezdi, hem mademki ev sahibeliğini

siz yapıyorsunuz müsaadenizle, Baron, size arkadaşım Hippolyte Richond'u takdim edeyim,

HIPPOLYTE, selâm verir. — Madam...

SUZANNE, mukabele eder. — Mösyö.

OLIVIER. — Ya siz, sevgili Raymond, nasılsınız bugün?

RAYMOND. — Fevkalâde.

SUZANNE, Olivier ile Raymond'a. — Daha sekiz gün önce birbirini tanımıyan iki kimsenin bu kadar samimî olmasını görmek ne zevk!

OLIVIER. — Sevgili baron, namuslu kimseler arasında öyle bağlar vardır ki, onları, tanışmadan önce dahi, birbirlerine bağlar, tanıştıkları zaman da kolayca arkadaşlık haline geliverir. Raymond'cuğum, şimdi iki iyi arkadaşım olduğuna göre birini size tanıtayım: M. Hippolyte Richond, çok seyahat etmiş, Afrikada bulunmuştur, oralardan konuşabilirsiniz beraber.

RAYMOND. — Ah! Mösyö, demek adı bu kadar fena çıkan bu güzel memleketi biliyorsunuz? *(Konuşarak uzaklaşırlar).*

OLIVIER, Suzenne'a. — Sizi sayfiyede sanıyordum.

SUZANNE. — Bu akşam döndüm.

OLİVIER. — E... yeni ne havadısınız var?

SUZANNİE. — Hiç.

OLIVIER. — Ben vereyim öyleyse size havadisi.

SUZANNE. — Verin bakalım.

OLIVIER. — M. de Nanjac size âşık.

SUZANNE. — Alay ediyorsunuz.

OLIVIER. — Size hiç bahsetmedi mi?

SUZANNE. — Hayır.

OLIVIER. — O, amma da garip şey! Bana söyledi.

SUZANNE. — Yolu uzatmış desenize.

OLIVIER. — İlânı aşk dinlemeye hazırlanın.

SUZANNE. — İyi ki önceden haber verdiniz.

OLIVIER. — Neden?

SUZANNE. — Çünkü, şimdiden tezi yok hemen boşuna vakit kaybedeceğini anlatacağım ona.

OLIVIER. — Öyleyse, M. de Nanjac'ı sevmiyorsunuz?

SUZANNE. — Ben mi? Bu da nereden çıktı?..

OLIVIER. — Birazcık ta sevmiyor musunuz?

SUZANNE. — Ne az; ne çok.

OLIVIER. — Ne de delicesine, yani hiç?

SUZANNE. — Dediğiniz gibi, hiç.

OLİVIER. — Ne de güzel yanılmışım, ama buna memnun oldum.

SUZANNE. — Sebep?

OLIVIER. — Bunu yalnız kaldığımız zaman anlatırım size.

SUZANNE. — Çabuk olun, biliyorsunuz gidiyorum.

OLIVIER. — Ama daha gitmediniz.

SUZANNE. — Kim alakoyabilir?

OLIVIER. — Ümit ederim ki ben!...

SUZANNE. — Dikkat edin gidip Madam de Lornan'a sığınırım.

OLIVIER. — Madam de Lornan'ın benimle uğraştığı yok. İşte üç gündür evine gidiyorum da beni kabul etmiyor bile.

SUZANNE. — Gidip ben göreyim de aranızı bulayım isterseniz.

OLIVIER. — Siz mi?

SUZANNE. — Evet.

OLIVIER. — Sizi benden daha mı iyi kabul eder sanki?

SUZANNE. — Belki. Ben kabul edilmek istediğim zaman, edilirdim... Emrinize âmadeyim.

(Uzaklaşır).

OLIVIER, kendi kendine. — Bu bir tehdide benziyor. Elbet görürüz.

SAHNE V

Evvelkiler, VIKONTES, MARCELLE

VIKONTES, girerken. — Affedersiniz, baylar.

SUZANNE, Vikontese. — Ee, ne haber?

VIKONTES. — Hepsi düzeldi, mersi.

MARCELLE, Suzanne'a. — Nasılsınız, madam?

SUZANNE. — Ya siz, yavrum?

MARCELLE. — İyiyim, bu da can sıkıcı. Bir kadın her zaman sıhhatte olunca artık kimse onunla alâkadar olmuyor.

SUZANNE. — Geç vakitlere kadar kaldığınız zaman bazan öksürdüğünü duydum.

MARCELLE. — Oh, bu sayılmaz. Kendimi bildim bileli nezleyimdir. Galiba dünyaya gelirken soğuk almışım.

VIKONTES, bu esnada Olivier'nin tanıştırdığı Hippolyte'e. — Davet ediş tarzımın biraz biçimsiz

olmasına rağmen gelmiş olduğunuz için çok naziksiniz. Madam de Santis, kocasını tanıyormuşsunuz...

HIPPOLYTE. — Evet, madam.

VIKONTES. — Madam de Santis sizinle ciddi bir mesele konuşacaktı; henüz kendi evine yerleşmedi; buraya gelirsiniz diye düşündü. Valentine'i çok severim, ve her arzusunun yerine gelmesini canıgönülden dilerim.

HIPPOLYTE. — Şayet bu yalnız benim elimdeyse, mesele yok, madam.

MARCELLE. — M. de Thonnerins gelmedi mi?

SUZANNE. — Özür diledi. Kalamıyacağını söylemek için uğradı. Kardeşine gidecekmiş.

MARCELLE. — Onu ne kadar görmek isterdim!

VIKONTES. — Sahi, M. de Nanjaç, hani ablanızı getireceğinizi vadetmiştiniz?

RAYMOND. — Evet, madam, fakat henüz matemi bitmedi, hem de hâlâ biraz rahatsız. İyileşir iyileşmez size tanıştırmakla şeref duyacağım.

OLIVIER, Raymond'a. — Size bir şey soracaktım.

RAYMOND. — Ne?

MARCELLE. — Monsieur de Nanjac?

OLIVIER, Raymond'a. — Sonra söylerim.

RAYMOND. — Matmazel?

MARCELLE, Olivier'ye. — M. Olivier, M. de Nanjac'ı biraz bana bırakın, sonra gene sizin olsun. *(Raymond'a)* Sizinle konuşacaklarım, ama, önce şu şapkamın iğnesini bir çıkarın.

HIPPOLYTE, Olivier'ye. — Bu genç hanım pek nüktedan görünüyor.

OLIVIER. — Genç kızdır o, ummazdın değil mi?

MARCELLE. — Söyleyin bakalım, M. de Nanjac, size karşı hazırlanan tertipten haberiniz var mı?

RAYMOND. — Sahi mi, matmazel?

MARCELLE. — Evet, benimle evlenmenizi istiyorlar.

RAYMOND. — Fakat....

MARCELLE. — Oh, nazik olmanın sırası değil! Siz kocam olmayı ne kadar istemiyorsanız ben de karınız olmayı o kadar istemiyorum; benden çok daha üstün birini seviyorsunuz, farkındayım, bundan bahsedecek değilim. Şimdi artık korkacak bir şey kalmadığına göre, benimle gelin, halam kur yapıyorsunuz zanneder, hoşuna gider. İnsan akrabaları için bir şeyler yapmalı; ama ben iyi bir insanım, kendileri için kurulan düzenlerden haberi olmıyan bedbahtları, önceden ikaz etmek yolunu tuttum. Bu da bitti, dikkat edin de şapkamı hırpalamayın, bir tek bu var, hem de zannederim parası ödenmedi. *(Gülerek Raymond'la birlikte çıkar).*

VIKONTES, Suzanne'a. — Size ne demiştim? her şey yolunda.

HIPPOLYTE. — Bu M. de Nanjac, mert bir adama benziyor.

OLIVIER. — Pek hoş adam. İlerde pişman olacak olsam bile, onu kurtarmaya çalışacağım.

UŞAK, haber verir. — Madam de Santis.

OLIVIER. — İşte bu da senin işin.

SAHNE VI

VALENTINE, VIKONTES, SUZANNE, OLIVIER, HIPPOLYTE

VIKONTES. — Gene en geç siz kaldınız.

VALENTINE, Vikontese yavaşça. — M. de Latour beni göndermek istemiyordu, kaçabilmek için dünyanın eziyetini çektim; burada olduğumu bilmiyor. M. de Richond burada mı?

VIKONTES. — Şurada, Olivier ile konuşuyor.

VALENTINE. — Ah, kalbim çarpıyor.

SUZANNE. — Cesaret!

OLIVIER, Valentine'ye yaklaşarak. — Nasılsınız?

VALENTINE. — İyiyim, teşekkür ederim.

OLIVIER. — İşte bugün de pek hanım hanımcık giyinmişsiniz. Böylesi size fevkalâde yaraşmış. Arkadaşım Richond'u size takdim edeyim. Onu siz çağırdığınıza göre herhale tanışmak istediniz.

VALENTINE. — Tanıştırın.

OLIVIER, Hippolyte'i takdim eder. — M. Hippolyte Richond, ... Madam de Santis.

HIPPOLYTE. — Madam...

VALENTINE, selâm verir. — Epeydir sizinle karşılaşmak istiyordum Mösyö.

HIPPOLYTE. — Çok lûtufkârsınız madam, on seneden beri Fransa'da çok az oturdum.

VALENTINE, duyulmıyacağına emin olduktan sonra. — Söyle Hippolyte, beni ne yapmak istiyorsun?

HIPPOLYTE. — Sizi mi, Madam?

VALENTINE. — Evet.

HIPPOLYTE. — Şimdiye kadar ne yaptımsa onu.

VALENTINE. — Ama artık vaziyetimin müsamaha götürür yeri kalmadı.

HIPPOLYTE. — Neden?

VALENTINE. — Bir de soruyorsunuz! On senedir birbirimizle konuşmadık. Karınızım halbuki.

HIPPOLYTE. — Kanunen, öyle.

VALENTINE. — Beni sevdiniz.

HIPPOLYTE. — Hem de pek çok, ölesiye. Neyse ki ölmedim.

VALENTINE. — Ya şimdi?

HIPPOLYTE. — Şimdi artık sizi hatırlamıyorum bile; varlığınızla yokluğunuz bence müsavi.

VALENTINE. — Ama buraya gelirken beni göreceğinizi biliyordunuz; hiç ilgilenmeseydiniz gelmezdiniz.

HIPPOLYTE. — Yanılıyorsunuz, buraya geldim, çünkü bu karşılaşmadan çekinecek bir şeyim yoktu.

VALENTINE. — Öyleyse beni hiçbir zaman affetmiyeceksiniz?

HIPPOLYTE. — Hiçbir zaman.

VALENTINE. — Evinize de kabul etmiyeceksiniz?

HIPPOLYTE. — İsteseydim de yapamazdım.

VALENTİNE. — Demek bana söylenenler doğruymuş.

HIPPOLYTE. — Ne söylediler?

VALENTINE. — Evinizde başkaları varmış.

HIPPOLYTE. — Doğru, sevdiğim kimseler var.

VALENTINE. — Ama onları oradan kovabilirim.

HIPPOLYTE. — Pekâlâ biliyorsunuz ki ikimizden birinin tehdit etmeğe hakkı varsa, o da benim; bir daha bunu unutmayın. Keder, yalnızlık, ümitsizlik içinde geçirdiğim şu üç sene zarfında kalbinizden kopan tek bir kelime, bir nedamet gözyaşı bulabilseydim, sizi affederdim, çünkü sizi hâlâ seviyordum. Üç senelik berbat bir hayattan sonra, gönlümün istediği gibi yaşamak hakkını elde ettim. Bana vermeğe mecbur olduğunuzu zannetmediğiniz saadeti, ben kaderin önüme çıkardığı iğreti bir ailede buldum. Karısının hatasiyle namuslu bir adam ne hallere düşermiş işte görün. Ayrıldığımızdan beri, yaptıklarınızın hepsini biliyorum. Bana yaşlaşmak aklınıza ancak şimdi geliyor. Avare ve derbeder hayatınızda masraflarınız için servetinizi har vurup harman savurdunuz; geliriniz tükendi, kendi kendinize dediniz ki: "Bakalım şimdi acaba kocam tekrar beni alır mı?" Şurada olduğunuzdan beri ağzınızdan samimî bir tek kelime çıkmadı. Hayır, madam hayır; aramızda her şey bitti, benim için ölmüş sayılırsınız artık.

VALENTINE. — Demek bundan sonra ne olacağıma aldırış ettiğiniz yok?

HIPPOLYTE. — Canınız ne isterse onu yapın. Sizi artık sevmiyorum, beni bedbaht edemezsiniz. Ben namuslu bir adamım, beni gülünç edemiyeceksiniz.

VALENTINE. — Bütün öğrenmek istediğim bu kadardı, ilerde olacaklara sebep sizsiniz.

HIPPOLYTE. — Öyleyse Allahaısmarladık, çünkü herhalde artık hiç görüşmeyiz.

MARCELLE, bu sahne esnasında içeri girmiş ve Hippolyte'e. — Gidiyor musunuz, Mösyö?

HIPPOLYTE. — Evet, matmazel. *(Valentine'e)* Madam... *(Selâmlar).*

VALENTINE, selâm verir. — Mösyö...

VIKONTES. — Hemen kaçıyor musunuz, Mösyö Richond? Aşkolsun....

HIPPOLYTE. — Erken döneceğime söz verdim.

VIKONTES. — Madam Richond'u neden beraber getirmediniz?

HIPPOLYTE. — Madam de Santis yalnız beni çağırmıştı.

VIKONTES. — Çarşambaları kabul günümdür, mösyö. Madam Richond'la beraber gelip bizimle çay içmek lûtfunda bulunursanız, sizi kabul etmekle bahtiyar olurum.

HIPPOLYTE, Olivier'ye. — Seni yarın görürüm, konuşacaklarım var. *(Selâm verir ve çıkar).*

SAHNE VII

HIPPOLYTE hariç evvelkiler.

MARCELLE. — Ah, şu evli erkekler, onlara hiç güven olmaz.

RAYMOND, Olivier'ye. — Biraz evvel bir şey söyliyecektiniz.

OLIVIER. — Evet... Söyleyin bakalım Raymond, bana madam d'Ange'dan bir daha hiç bahsetmediniz. Ne oldu bu büyük aşk?

RAYMOND. — Vazgeçtim.

OLIVIER. — Ne çabuk?

RAYMOND. — Evet, boşuna vakit kaybediyordum.

OLIVIER. — Demek hemen karar verdiniz?

RAYMOND. — Ne yapalım?

OLIVIER. — Doğru. Biliyor musunuz gitgide tam bir Parisli oluyorsunuz. Zannettiğimden de fazla mantıklıymışsınız; tebrik ederim. Bu da bana size ufak bir tavsiyede bulunmak cesaretini veriyor.

RAYMOND. — Ne gibi?

OLIVIER. — Vikontese ablanızı tanıştıracağınızı vadettiniz değil mi?

RAYMOND. — Evet.

OLIVIER. — Sakın onu buraya getirmeyin.

RAYMOND. — Neden? Vikontesin evi uygunsuz bir yer mi?

OLIVIER. — Böyle bir şey demedim, hem bir evin iyi olması için görünüşte mükemmel olması kâfi değildir. Sathını biraz kazıyın, altında ne olduğunu görürsünüz. İşitiyor musunuz? *(Yüksek sesle.)* M. de Latour'u görmiyecek miyiz?

VIKONTES. — Özür dilediğini yazmış, âni bir işi çıkmış.

MARCELLE. — Eğer şu "Âni iş" kelimelerini

icat eden, ihtira beratı almış olaydı epey para kazanmış olurdu.

OLIVIER. — Belki de M. de Latour yalan söylemiyordur, kırk yılda bir de doğru söylemiş olabilir.

MARCELLE. — Size ne yaptı? Onun hakkında hep kötü konuşursunuz halbuki o iyiliğinizden başka bir şey söylemez.

OLIVIER. — Vazifesi.

VALENTINE. — Pek hoş, gayet efendi, çok kibar bir adamdır, çok terbiyelidir, çekiştirilecek tarafı yoktur.

OLIVIER. — Mükemmel! Her şeysi tamam öyleyse; çünkü servetini de pek bolca sarfeder.

VALENTINE. — Bu da doğru.

OLIVIER. — Hoş bu servetin de nereden geldiği belli ya. Her gece kumar oynar, hep de kazanır.

VIKONTES. — Belki de hile yaptığını söyliyeceksiniz?

OLIVIER. — Yok, sadece her zaman kumarda şansı olduğunu söylüyorum, insan isterse göbekli olur ama bilhassa yapmadıkça hep şanslı olamaz.

RAYMOND. — Azizim Olivier, M. de Latour'un şahidi olduğumu unutmayın.

OLIVIER. — Kendisini Bade'de Kaplıca lokantasında tanıdınız. Namuslu bir adamsınız, sevgili Raymond, herkesi de kendiniz gibi sanıyorsunuz; çok tehlikelidir bu. Ama ben, M. de Latour'un aranır gibi olduğu bu düelloya hiçbir zaman rıza göstermezdim.

SUZANNE. — Yani mert olmadığını mı söyliyeceksiniz? İlk düellosunu on sekiz yaşındayken yapmış ve rakibini öldürmüş.

VIKONTES. — Hayata iyi giriş yapmış.

OLIVIER. — Başkalarının hayatına girmiş, doğru. Benim M. de Latour'un cesaretine bir diyeceğim yok, yalnız demek istediğim nasıl M. de Maucroix gibi namuslu bir kimse M. de Latour ile dövüşmemeliyse, M. de Nanjac gibi namuslu birinin de ona şahitlik etmemesi icap ettiğidir.

SUZANNE. — Daha neler azizim Olivier, M. de Latour M. de Moucroix'ya bedeldir.

OLIVIER. — Değildir, çünkü kendisine kont dedirten M. de Latour, elli bin franklık servetinin mirasına konduğu Marais'li bir tefecinin oğludur, sayın bayımız kumar sayesinde bu paradan kırk bin frank gelir temin eder.

VALENTINE. — Yok canım, çok iyi bir ailedendir.

OLIVIER. — Hangi aileden acaba?

VALENTINE. — Auvergne'li Latour'lardan.

OLIVIER. — O kendini Koru'lu Latourlar'dan sayar, o kadar.

MARCELLE. — Kelime fena değil doğrusu.

OLIVIER. — Hayret ediyorum, kendilerini kibar âleminden sayan şu kadınlar...

VIKONTES. — Kibar âleminden olan, azizim.

OLIVIER. — Olan diyelim, öyle istiyorsunuz, o kadınlar nasıl oluyor da hiç kimsenin evine kabul etmediği ve nihayet bütün iyi terbiye görmüş kimselerin evlerinden uzaklaşmalarına sebebiyet verecek

birini, bu kadar kolayca kabul ediyorlar? Eminim ki şu M. de Briade, M. de Bonchamp gibi madam de Santis'in "Sayın baylar" dediği kimseler bugün Vikontese gelmedilerse, sırf M. de Latour'la karşılaşmaktan çekindikleri içindir.

VIKONTES. — Bu mevzuda bu kadarı yeter artık. *(Biraz geçer).*

OLIVIER. — Madam de Santis, Madam de Santis.

VALENTINE. — Efendim.

OLIVIER. — La Paix sokağındaki apartımanınız tamamlandı mı?

VALENTINE. — Size ne? Oraya pek sık geleceğinizi zannetmem.

OLIVIER. — Teşekkür ederim... Ya kocanız?

VALENTINE. — Kocam mı?

OLIVIER. — O tamamlandı, iyi biliyorum. Dostum Richond size kocanızdan haberler getirdi. Barışmak gafletinde bulunup, çin mavisi satenle sarı brokatelin parasını ödiyecek mi?

VALENTINE. — Kocam mı? Benim hakkımda epey lâf işitecek.

OLIVIER. — Ne kadar hoşuna gidecek kimbilir!

VALENTINE. — Kocamı mahkemeye verecegim.

OLIVIER. — Bu da bir fikir, yalnız acaba iyi mi kötü mü. Neye veriyorsunuz?

VALENTINE. — Görürsünüz. Kocama dair epey şey biliyorum, avukatım da iyi idare eder. Ne de olsa karısıyım.

OLIVIER. — Avukatınız mı?

MARCELLE. — Azizim, haftada bir defa nükte yapmağa hakkınız var, sıranız dündü, şimdi susun.

OLIVIER. — Biliyor musunuz hiç te fena değil bu lâf?

MARCELLE. — Valentine'ciğim bırakın söylesin, siz haklısınız, davayı kazanırsınız, benim dediğime bakın siz. Konuşmuyorsunuz, Mösyö Olivier.

OLIVIER. — Hayır, matmazel, madem ki siz konuşuyorsunuz. Ben sadece bildiklerimi söylüyorum, evcilik, bebek oyunu falan gibi şeyleri bilmediğime göre küçük kızlarla konuşmam.

MARCELLE. — Bunları benim için mi söylüyorsunuz?

OLIVIER. — Evet, matmazel.

MARCELLE. — Ben de konuştuklarınızdan bahsediyorum. Büyükler, bazı şeyleri küçük kızların önünde anlatırlarsa, o küçük kızların da lâfa karışmağa hakları olur. Hem ben artık küçük bir kız değilim.

OLIVIER. — Ya nesiniz, matmazel?

MARCELLE. — Bir kadınım, bir kadın gibi de konuşuyorum.

OLIVIER. — Hattâ bir erkek gibi de diyebilirsiniz.

MARCELLE. — Mösyö...

VALENTINE. — Zaten sonunda bir münasebetsizlik yapmasaydınız şaşardım.

VIKONTES, Marcelle'i götürerek. — Çok ileri gidiyorsunuz, M. de Jalin, çocukcağız size bir şey yapmadı. Bir dahaki sefere, evimde birine kötü şey-

ler söylemeğe ihtiyacınız olursa, bunları bana, ama yalnız bana söylersiniz. Gel Marcelle. — Bizimle geliyormusunuz M. de Nanjac.

RAYMOND. — Birazdan gelirim. *(Bütün kadınlar çıkar).*

SAHNE VIII

RAYMOND, OLIVIER

OLIVIER. — İşte duydunuz, azizim Raymond; kardeşinizi madam de Vernières'in evine getirecek misiniz?

RAYMOND. — Bütün bu söylediklerıniz doğru, öyle mi?

OLIVIER. — Bundan daha doğrusu olamaz.

RAYMOND. — Şu M. de Latour?

OLIVIER. — Dolandırıcının biridir.

RAYMOND. — Bu madam de Santis?

OLIVIER. — Kalpsiz ve akılsız bir mahlûktur. Eğer kocası ismini taşımaktan onu menetmeseydi adamın şerefini on paralık edecekti.

RAYMOND. — Ya matmazel de Sancenaux?

OLIVIER. — Gelinlik bir genç kız ve şu içinde bulunduğumuz muhitin sâf bir mahsulüdür.

RAYMOND. — İyi ama, şu muhit dediğiniz nedir kuzum? Çünkü doğrusu artık bir şey anlamaz oldum.

OLIVIER. — Ah azizim, bu âlemin inceliklerini anlamak için benim gibi uzun zaman Parisin bütün

muhitlerinde pişmiş olmak lâzımdır. O zaman bile gene izahı kolay değildir. Şeftali sever misiniz?

RAYMOND. — Şeftali mi? Severim.

OLIVIER. — Eh öyleyse, bir gün manavın birine gidin, Chevet'ye yahut Potel'e meselâ, ve en iyi şeftalilerinden isteyin. Size, bir sepet gösterecektir: içindeki nefis meyvalar birbirlerine değerek çürümesinler diye yapraklarla ayrılmış ve aralıklı olarak yerleştirilmiştir. Fiatını sorun, tanesi otuz kuruş diyecek farzedelim. Etrafınıza bakının, o sepetin yakınında, görünüşte tıpkı evvelkilere benziyen şeftali dolu bir başka sepet daha göreceksiniz: yalnız bundakiler çok sıkışık yerleştirilmiştir ve her tarafları pek görülmez, satıcı da bunları teklif etmez. Ona "Ya bunlar kaça" deyin, "on beşer kuruş" diye cevap verecektir. Bu sefer gayet tabiî olarak, ötekiler kadar iri, güzel, olgun ve iştah açıcı olan bu şeftalilerin fiatı neden düşük diye soracaksınız. O zaman adam bunlardan gelişigüzel bir tanesini mümkün olduğu kadar itinayla iki parmağı arasına alacak, çevirecek ve size altında bu düşük fiatın sebebi olan ufacık siyah bir nokta gösterecektir. İşte azizim, siz de burada tanesi on beşlik şeftali sepeti içindesiniz. Etrafınızdaki kadınların hepsinin geçmiş bir kabahati, lekelenmiş isimleri vardır. Bunun mümkün mertebe az farkedilmesi için onlar da birbirlerine sokulurlar; sosyete hanımlariyle aynı menşe, aynı görünüş ve aynı telâkkide olmalarına rağmen, artık sosyeteden sayılamıyacak haldedirler, ve yüzen bir ada gibi, Paris deryalarına yalpalanan, çağıran, toplıyan, her düşeni, her göçedeni, sağlam diyarlardan kaçan herkesi, karşılarına

çıkan, nereden geldikleri belirsiz kazazedeleri kabul eden ve şu "Kibar Yosmalar" dediğimiz tabakayı meydana getirirler.

RAYMOND. — Peki bu âlem bilhassa nerede yaşar?

OLIVIER. — Fark gözetmeksizin her yerde. Fakat bir Paris'li bunu hemen tefrik eder.

RAYMOND. — Nesinden anlar?

OLIVIER. — Kocaların olmayışından. Bu, kocaları hiçbir zaman görünmiyen evli kadınlarla dolu bir âlemdir.

RAYMOND. — İyi ama bu acayip şeyin menşei nedir?

OLIVIER. — Modern bir icattır. Bir zamanlar bizim anladığımız mânada zina diye bir şey yoktu. Ahlâk kaideleri çok daha basitti, şimdiki zina kelimesi yerine o zaman çok daha kaba bir kelime vardı hattâ Molière de sık sık bu kelimeyi kullanırdı bu kadını ithamdan ziyade kocasını gülünç ederdi; fakat kanunu silâh olarak kullanan kocalar vazifelerini unutan karılarını yuvalarından uzaklaştırmağa hak kazanınca evlilik âdabı değişti, bu da yeni bir âlem husule getirdi; bütün bu lekelenmiş kadınlar ne oluyordu? Kapı dışarı edildiğini gören ilk kadın ayıbını gizlemek, kabahatine yanmak için bulabildiği en karanlık bir yere inzivaya çekildi; fakat ya ikincisi? O da birinciyi aramaya koyuldu ve ikisi bir olunca da kabahate bahtsızlık, cinayete hatâ dediler, birbirlerini teselli edip kusurlarını hoş görmeğe başladılar. Üç kişi olunca birbirlerini yemeğe davet ettiler, dört kişi olunca kadril yaptılar. O zaman, hayata atılırken

bir kabahat işliyen genç kızlar, sahte dullar, beraber yaşadığı adamın ismini taşıyan kadınları, birçok sene süren münasebette staj müddetini geçiren gerçekten aile kurmuş kimseler, ve nihayet herkesi bir şey olduklarına inandırıp, oldukları gibi görünmek istemiyen bütün kadınlar yavaş, yavaş onların etrafında toplandılar. Şimdilik bu bozuk âlem muntazam çalışıyor, bu uygunsuz sosyete de delikanlılara pek cazip geliyor. Orada aşk üst sosyetedekinden daha kolay, alttakinden de daha ucuzdur.

RAYMOND. — Ama bu âlemin sonu nedir?

OLIVIER. — Hiç bilinmez. Yalnız, gençlik, güzellik ve servetle yaldızlanmış bu pırıl, pırıl sathın, bu danteller, kahkahalar, ziyafetler ve aşk âleminin altında meş'um dramlar döner ve kötü cezalar, skandaller, iflâslar, şereflerini kaybeden aileler, dâvalar analarından ayrılan ve sonra onları lânetlememek için hemen unutmak zorunda olan çocuklar için hazırlıklar yapılır. Sonra gençlik elden gider, dalkavuklar uzaklaşır; o zaman mazinin derinliklerinden teessüfler, vicdan azapları, terkediliş ve yalnızlık hisleri kopar gelir ve geleceğe hâkim olur. Bu kadınlardan bazıları kendilerini ciddiye almak aptallığını gösteren bir adama bağlanır ve kendi hayatlarını nasıl mahvettilerse onunkini de mahvederler; diğerleri ortadan kaybolur, ne olduklarının bilinmesini istemezler. Kimi, Vikontes de Vernières gibi bu âleme asılıp kalır ve yükselmek arzusu ile düşmek korkusu arasında mahvolur; kimi de, ya gerçekten pişman olduğu yahut ta etrafında hâsıl olan ıssızlıktan korktuğu için, aile menfaatleriyle çocukları namına ken-

disini affetmesi için kocasına yalvarır. Araya aile dostları girer; bazı mantıklı sebepler ileri sürülür. Kadın ihtiyarlamıştır, artık kendisinden bahsettirmiyecektir; bu enkaz haline gelmiş izdivacın üzeri mümkün mertebe sıvanır, cephesine badana yapılır; bir iki sene bir diyarda yaşarlar, sonra dönerler, herkes gözünü yumar, ve kocaman bir kapıdan herkesin gözü önünde çıkmış olanların, bir başka küçük kapıdan arada sırada tekrar içeri girmelerine müsaade edilir.

RAYMOND. — Nasıl? Bunların hepsi doğru mu? Eğer Baron sizi duysaydı, pek memnun olurdu.

OLIVIER. — Neden?

RAYMOND. — Çünkü aynı şeyleri o da söyledi.

OLIVIER. — O mu?

RAYMOND. — Evet, yalnız itiraf ederim, daha az incelikle.

OLIVIER. — Ah... *(Kendi kendine.)* Mamafih bu yaptığı hayli ince bir iş *(Yüksek sesle.)* İyi ama madem ki baron bu âlemi bu kadar iyi biliyor neden geliyor?

RAYMOND. — Bunu ben de sordum; cevaben, eskiden kurulmuş arkadaşlıkların arada sırada onu buralara sevk ettiğini söyledi; meselâ madam de Santis çocukluk arkadaşıymış. Sonra, Matmazel de Sancenaux'yla da ilgileniyor ve onu bulunduğu bu kötü durumdan çekip kurtarmak istiyormuş. Mamafih yakında artık bu âlemle bir ilişiği kalmıyacak.

OLIVIER. — Nasıl?

RAYMOND. — Orası sır, fakat sekiz güne kadar muazzam bir haber duyacaksınız.

SAHNE IX

Evvelkiler, MARCELLE

MARCELLE. — Mösyö de Nanjac, madam d'-Ange sizi arıyor, bir şey demek istiyormuş. *(Raymond çıkar.)* Siz gitmeyin, Mösyö de Jalin, sizinle konuşacaklarım var.

OLIVIER. — Buyurun, matmazel.

MARCELLE. — Az önce bana çok sert davrandınız, beni ağlattınız? Size ne yaptım?

OLIVIER. — Hiçbir şey.

MARCELLE. — Bana kötü muamele edişinizin bu ilki değil. Biliyorum, hakkımda kötü bir kanaatiniz var, bana söylediler.

OLIVIER. — Sizi aldatmışlar.

MARCELLE. — Bununla beraber, eskiden bana karşı böyle davranmazdınız; bilâkis, çok defa söyliyecek güzel bir söz bulurdunuz. Dostluğunuza hemen hemen inanırdım. Aile bakımından pek mesut değildiniz bunu sır olarak bana söylemiştiniz. Benim de üzünütlerim vardı, aramızda yakınlık olmalıydı. Şimdi neden bana kızıyorsunuz? Ne kusur etmiştim?

OLIVIER. — Bu yakınlık eskisi kadar mevcut, matmazel,.. Yalnız....

MARCELLE. — Oh! Ne olur söyleyin!

OLIVIER. — Pekâlâ öyleyse, bir genç kız, genç kız olmalı ve ancak yaşına göre şeylerle meşgul olmalıdır. Halbuki, bazan öyle oluyor ki, konuştuklarınız, erkek olduğum halde beni bile müşkül duruma sokuyor, size ne cevap vereceğimi kestiremiyo-

rum. Bu yüzden, sizin bu kötü muhitte yetiştiğinizi görüp, az önce konuştuğunuz şeylerden bahsettiğinizi işitince birkaç kere size acıdım.

MARCELLE. — Öyleyse sertliğiniz alâkanızdan ileri geliyordu, teşekkür ederim. Fakat ne yapayım? Yaşadığım bu muhiti terk edemem. Ne babam var, ne annem. Ağzımdan çıkan lâflar senelerdir işittiğim lâflardır. Hem belki de bu muhitte yaşamış olmam bir şanssızlık değildir? Bir kadının, ilk yaptığı kabahat yüzünden nerelere varabildiğini göre, göre bu kabahati işlememeyi öğrenmiş oldum.

OLIVIER. — Doğru.

MARCELLE. — Fakat, galiba bu kâfi değil, hele istikbal için. Mademki siz benimle alâkadarsınız, Mösyö Olivier, siz bana akıl verin.

OLIVIER. — Söyleyin, matmazel.

MARCELLE. — Benim gibi ailesiz, servetsiz, madam de Vernières gibi bir akrabadan başka hâmisi olmıyan, bulunduğum şu muhitte yetiştirilmiş bir kız, tesirlerden korunmak, tahminlerden kurtulmak, kötü tavsiye ve cesaretsizliğe karşı koyabilmek isterse nasıl hareket etmelidir? *(Bir an durur.)* Cevap vermiyorsunuz. Bana acıyabiliyor, hattâ beni ayıplıyabiliyorsunuz ama, akıl veremiyorsunuz. Şimdi artık küçük bir kız olmadığımı söyliyebilir miyim?

OLIVIER, heyecanlı. — Affedersiniz.

MARCELLE. — Affetmekten ziyade çok geç olmadan gözümü açtığınız için size teşekkür ediyorum. Yalnız, rica ederim, aleyhimde konuşulduğu vakit beni müdafaa edin, ben de buna mukabil daima namuslu bir kadın olarak kalabilmenin çaresini

bulacağımı size vadediyorum. Belki günün birinde bunu takdir edecek namuslu bir erkeğe raslarım. Allahaısmarladık, Mösyö Olivier, allahaısmarladık ve teşekkürler. *(Olivier'ye elini uzatır. — Suzanne girer).*

SAHNE X

Evvelkiler, SUZANNE

SUZANNE. — Sulh yaptığınızı görerek sevindim.

MARCELLE. — Evet, ben de pek mesudum. *(Çıkar).*

OLIVIER. — Garip kız!

SUZANNE, Olivier'ye. — Sizi seviyor.

OLIVIER. — Beni mi?

SUZANNE. — Epeydir.

OLIVIER. — Doğrusu insan her gün bir şey öğreniyor.

SUZANNE. — Bu arada ben de sözünüze itimat edilemiyeceğini öğrenmiş bulunuyorum.

OLIVIER. — Çünkü?

SUZANNE. — Çünkü vadettiğiniz arkadaşlık sözünü tutmadınız.

OLIVIER. — Ne yaptım ki?

SUZANNE. — M. de Nanjac konuştuklarınızı bana aynen anlattı.

OLIVIER. — Ben sizden bahsetmedim.

SUZANNE. — Burası incelik? M. de Nanjac'a o söylediklerinizi söylemek demek eğer önceden tedbir almamış olsaydım, aleyhimde konuşmak demekti.

OLIVIER. — Madem ki M. de Nanjac'ı sevmiyorsunuz, bundan size ne?

SUZANNE. — Ne biliyorsunuz?

OLIVIER. — Seviyor musunu?

SUZANNE. — Size hesap verecek değilim.

OLIVIER. — Belki.

SUZANNE. — Demek meydan okuyorsunuz?

OLIVIER. — Hazır olun.

SUZANNE. — Sizde mektuplarım var, rica ederim onları verin bana.

OLIVIER. — Yarın bizzat kendim size getiririm.

SUZANNE. — Öyleyse yarına.

OLIVIER. — Yarına!

(Olivier çıkar).

PERDE III

Suzanne'in evinde bir salon

SAHNE I

SUZANNE, SOPHIE

SUZANNE, Sophie'ye. — Noterim daha gelmedi mi?

SOPHIE. — Hayır, madam.

SUZANNE. — Sokağa çıkacağım, biri gelirse beklesin.

SOPHIE, çıkmak için kapıyı açar. — Matmazel de Sancenaux.

SUZANNE. — Gelsin.

(Marcelle girer, Sophie çıkar).

SAHNE II

SUZANNE, MARCELLE

SUZANNE. — Bu güzel ziyaretinizi neye medyunum acaba, sevgili yavrum?

MARCELLE. — Sizi rahatsız etmiyorum ya?

SUZANNE. — Hiçbir zaman sizden rahatsız olmam. Sizi severim, bilirsiniz, hoşunuza gitmek beni memnun eder. Mesele nedir?

MARCELLE. — İstikbalim için çok şeyler yapabilirsiniz.

SUZANNE. — Dinliyorum.

MARCELLE. — M. de Thonnerins üzerinde büyük nüfusunuz var değil mi?

SUZANNE. — Beni oldukça sever.

MARCELLE. — Bundan dört beş sene kadar önce, kızının akranı bir arkadaşı olsun diye beni onun yanında yetiştirmeyi halama teklif etmişti.

SUZANNE. — Hakikaten, o zamanlar böyle bir niyetinden bana da bahsetmişti. Halanız istememişti.

MARCELLE. — Maalesef öyle. Kabul etmiş olsaydı şimdi bu duruma düşmiyecektim.

SUZANNE. — Ne oldu ki?

MARCELLE. — Halamdan şikâyet etmek istemiyorum. Ailemden kalan pek mütevazi serveti evin masrafları yavaş yavaş yuttuysa, kabahat onda değil. Eğer hesap tutmağa kalksaydı gene ben ona borçlu olurdum; öyle sevgi ve ihtimamlar vardır ki parayla ödenemez; ama para sıkıntısı eninde sonunda en iyi huyluları bile huysuz yapar. Dün siz gittikten sonra, M. de Nanjac'ı sevmediğimi, karısı olmak için hiçbir şey yapmıyacağımı söyleyince biraz çalıştık.

SUZANNE. — Üstelik te bir başkasını seviyorsunuz.

MARCELLE. — Belki! O çatışmadan sonra, halam istediğini yapmadığım takdirde artık bir şey beklememi ima etti; ben de bu gece uyumadım, ona yük olmamanın çarelerini araştırdım. Aklıma M. de Thonnerins'in bir vakitler yaptığı teklif geldi. İyilik

yapmayı ne kadar seversiniz bilirim, gelip sizi görmeyi ve dört sene evvel benim için yapmak istediği şeyi şimdi yapmak ister mi istemez mi diye Markiye sormanız için rica etmeyi düşündüm. Matmazel de Thonnerins daha bir iki seneden önce evlenmez; onu çok seveceğim, o da beni sevecek, bundan eminim, evlense bile beni yanından ayırmıyacağına hiç şüphem yok. Siz beni korursanız bu tasarladıklarımda muvaffak olacağıma kaniim, o zaman size pek parlak olmasa bile hiç olmazsa arzu ettiğim gibi, hür, silik ve sakin bir hayat borçlu olacağım.

SUZANNE. — Markiyi hemen bugün göreceğim.

MARCELLE. — Sahi mi? Hemen çıkmam lâzım, gidip onu göreyim.

MARCELLE. — Ne kadar iyisiniz!

SUZANNE. — Bir mektup verin de ona vereyim.

MARCELLE. — Eve döneyim, size mektubu yollarım.

SUZANNE. — Şapkamı ve şalımı giyene kadar burada yazın en kolayı bu. Mektubunuzu hazırlayın, odama getirin; cevabını da bekleyin bir saate kalmaz dönerim. *(Zili çalar).*

MARCELLE. — Siz yokken ben de halama dönerim. Ondan habersiz, famdöşambrla çıktım, belki merak eder.

SUZANNE, odaya giren uşağa. — Eğer M. de Jalin gelirse, beklemesini rica edersiniz. M. de Nanjac'a da öyle. *(Uşak çıkar, Marcelle'e.)* Birileri gelir de geç kalırız. Sizi odamda bekliyorum. *(Çıkar).*

SAHNE III

MARCELLE, sonra OLIVIER

MARCELLE, yalnız yazar. — Bunu akıl ettiğim çok iyi oldu. Allah beni korusun. Koruyacaktır da... *(Bu esnada Olivier içeri girer, birkaç dakika Marcelle'i seyreder. Marcelle kalkar, zarfı yapıştırır ve arkasına dönünce Olivier'iyi görür.)* Ah!

OLIVIER. — Sizi korkuttum mu matmazel?

MARCELLE. — Sizi birdenbire burada göreceğimi ummuyordum.

OLIVIER. — Bu sabah pek keyifli görünüyorsunuz?

MARCELLE. — Evet, kalbimde tatlı bir ümit var, sizi de tam bu esnada gördüğüm için keyifliyim çünkü bunu size borçluyum. Dünden beri istikbal bana yepyeni bir şekilde görünüyor.

OLIVIER. — Ne oldunuz?

MARCELLE. — Öğrenirsiniz. Sizin gibi en iyi dostumdan saklanacak şeyim olur mu? Yakında görüşürüz.

OLIVIER. — Hemen gidiyor musunuz?

MARCELLE. — Bir saate kadar gene geleceğim. Siz daha burada olursunuz. Şimdi Baronun yanına gidiyorum, ona sizi alakoymasını söyliyeceğim *(Elini tutar.)* Her zaman dünkü gibi doğru sözlü olun.

(Çıkar).

SAHNE IV

OLIVIER, yalnız. — Kadın kalbini anlamak belki mümkün olacaktır, fakat genç kız kalbini anlıyacak kimse doğrusu yaman bir kimse olacaktır. Allah biliyor ya, dün bu çocuk hakkında neler düşünüyordum; bugün ise bana nasıl gözüküyor. *(Cebinden kapalı bir mektup paketi çıkarır.)* Bu arada şu ölü mazinin mezar taşını yazalım, toprağı bol olsun. *(Yazar.)* "Madam la Baron d'Ange'a" *(Raymond girer.)* Raymond! Hay aksi şeytan! *(Mektupları tekrar cebine koyar).*

SAHNE V

OLIVIER, RAYMOND

OLIVIER. — Vay, siz ha, azizim Raymond! Az önce lâfınızı ediyordum, size raslıyacakmışım demekki.

RAYMOND. — Nerede ediyordunuz?

OLIVIER. — Maucroix'nin babasındaydım, yemeği beraber yedik. Daha doğrusu o sizden bahsediyordu.

RAYMOND. — M. de Maucroix'nin babası beni tanıyor mu ki?

OLIVIER. — Şahsan hayır, fakat Harbiye nazıriyle tanışırlar. M. de Maucroix sizi tanıdığını biliyor, eski bir asker sıfatiyle sizin gibi üniformayı şerefiyle taşıyanlarla ilgilendiğinden, bana istifanızın sebebini bilip bilmediğimi sordu. Ben de değil se-

bebi bilmek, istifadan bile haberim olmadığını söyledim. Bu işin doğruluğundan da şüphe ettiğimi ilâve ettim; fakat o haberi bizzat nazırdan aldığını ısrarla söyledi.

RAYMOND. — Haber doğru, daha size bahsetmeyişime sebep...

OLIVIER. — Sırlarınız size aittir, azizim Raymond. Dostluğum ilgiye kadar uzanır tecessüse değil. İstifa etmek gibi ciddî bir karar almışsınız, fevkalâde mücbir sebepleriniz var demektir, bir arkadaşın müdahalesi bunları sarsabilir. Sıhhatça zaten iyisiniz değil mi?

RAYMOND. — Mükemmel. Kaçıyor musunuz?

OLIVIER. — Evet, Baron gelmediğine göre..

RAYMOND. — Onu beraber bekliyebiliriz, isterseniz.

OLIVIER. — Vaktim yok, bir ziyaret yapmam lâzım...

RAYMOND. — Ona tarafınızdan bir şey söylenecek mi?

OLIVIER, biraz durduktan sonra. — İsterseniz, benden istediklerini getirdiğimi söylersiniz.

RAYMOND. — Ne esrarengiz vazife! Bana kızgın mısınız?

OLIVIER. — Allah, Allah bu da neden?

RAYMOND. — Gayet tabiî. Bana karşı arkadaşlık duyuyorsunuz, sizden bir şey saklarsam şaşmağa, hattâ kızmağa hakkınız olur. Affedersiniz. Birisi bana sükût tavsiye etmişti; arzusunu geri çeviremiyeceğim birisi; sizden yalnız hakikati gizlemekle

kalmadım, dün bir de ufacık yalan söyledim. Kendi kendimi itham ediyorum. Şimdi size her şeyi anlatacağım, çünkü dünden beri içim hiç rahat değil, sizi aldattığıma utanıyorum.

OLIVIER. — Hiçbir şey söylememinizi tercih ederim; hattâ rica ederim, hiçbir şey söylemeyin.

RAYMOND. — İşte hiç te yaşımıza başımıza uymıyan çocukça bir kin, azizim Olivier. Üstelik ben de bugün size uğrayıp yardımınızı istiyecektim.

OLIVIER. — Yardım mı?

RAYMOND. — Evleniyorum.

OLIVIER. — Siz mi?

RAYMOND. — Ben!

OLIVIER. — Kimi alıyorsunuz?

RAYMOND. — Tahmin edin..

OLIVIER. — Nereden tahmin edeyim?

RAYMOND. — İlk karşılaşmamızda, sizden istediğim malûmatın hayatım üzerinde pek büyük tesiri olabileceğini söylemiştim. Madam d'Ange'la evleniyorum.

OLIVIER. — Suzanne'la *(Kendini toplar.)* Baronla mı?

RAYMOND. — Evet.

OLIVIER. — Eğleniyorsunuz.

RAYMOND. — Eğleniyorum.

OLIVIER. — Öyleyse ciddî?

RAYMOND. — Daha ciddîsi can sağlığı.

OLIVIER. — Bu evlenmeyi o mu akıl etti?

RAYMOND. — Ben.

OLIVIER. — Ah! Tebrik ederim dostum.

RAYMOND. — Haber sizi şaşırttı gibi?

OLIVIER. — İtiraf edeyim mi bunu beklemiyordum. Dün beni hatadan kurtarmak istemenize rağmen, gene de Madam d'Ange'a âşık olduğunuzdan hep şüpheleniyordum; onun yanında mümkün mertebe uzunca kalabilmek için istifanızı verdiğinizi de düşünmüştüm, fakat, doğrusu evlenme ihtimali bir an bile aklıma gelmemişti.

RAYMOND. — Neden olmasın?

OLIVIER. — Çünkü bana kalırsa evlenmek ciddî bir şeydir ve hayatını bir kelimeye bağlamak mevzuubahis olunca, insanın sizden biraz daha fazlaca düşünmesi lâzım gelir.

RAYMOND. — Bilâkis dostum ben de düşünüyorum ki, insan saadetle karşılaştığına inanırsa onu acele yakalamalıdır. Serbestim, ailem yok, hiçbir zaman sevmedim. Otuz iki yaşındayım. Madam d'Ange'da serbest, dul, sosyete hanımı, bunu bizzat siz bana söylediniz; onu seviyorum, o da beni seviyor, evleniyoruz. Gayet tabiî bir şey, zannederim.

OLIVIER. — Pek doğru. Ne zaman evleniyorsunuz?

RAYMOND. — Kanuni müddet zarfında. Bu evlenmeden bahsetmeyin; baron mesele olsun istemiyor; inzivada yaşamayı tasarlıyoruz; hattâ o, Paris'ten uzakta evlenmeyi istiyordu, düğünün burada yapılmasını istiyen benim, o da sizin yüzünüzden.

OLIVIER. — Benim yüzümden mi?

RAYMOND. — Evet. Evlenmek için şahitlere ihtiyacım var, size güvenirim.

OLIVIER. — Baronla evleneceksiniz, ben de şahit olacağım ha? İmkân yok.

RAYMOND. — Red mi ediyorsunuz?

OLIVIER. — Yarın gidiyorum.

RAYMOND. — Bu yolculuktan bana bahsetmemiştiniz! Hay Allah! Neniz var kuzum Olivier! Şu birkaç dakikadır hayli sıkıntılı görünüyorsunuz.

OLIVIER. — Sıkıntılı vaziyet te ondan.

RAYMOND. — Ne var? söyleyiniz.

OLIVIER. — Bakın, Raymond, size böyle ciddî bir vaziyette bir şey tavsiye etsem, bunun iyiliğiniz için olduğuna emin olur musunuz?

RAYMOND. — Olurum.

OLIVIER. — Öyleyse, henüz vakit geçmeden bu birleşmeyi geciktirin.

RAYMOND. — Ne demek istiyorsunuz?

OLIVIER. — Demek istediğim şu: insan ne kadar âşık olursa olsun, başka türlü yapmağa imkân varsa evlenmek lüzumsuzdur.

RAYMOND. — Azizim Olivier, Madam d'Ange'i sevdiğimi söylerken galiba takdir ettiğimi de söylemeyi unuttum.

OLIVIER. — Pekâlâ öyleyse. Artık bundan bahsetmiyelim. Allahaısmarladık.

RAYMOND. — Baronu beklemiyor musunuz?

OLIVIER. — Hayır, gene gelirim.

RAYMOND. — Olivier.

OLIVIER. — Efendim Raymond!

RAYMOND. — Sizi üzen bir şey var.

OLIVIER. — Bir şey yok.

RAYMOND. — Var, var.

OLIVIER. — Hey yarabbim, herkese benzemiyen bir insansınız.

RAYMOND. — Ne hususiyetim var?

OLIVIER. — Sizinle konuşulmuyor ki, iyiliğinizi istiyeni fenaya alıyorsunuz. En ufak bir lâfla barut gibi alevleniyorsunuz, 48 lik top gibi muhakeme yürütüyor, kol, bacak kesip biçiyorsunuz; bu da insanda cesaret bırakamıyor. Vazifemdir diye size akıl veriyorum; galiba yalnız size has bir tarzda, mermer gibi bir cevapla lâfımı ağzıma tıkıyorsunuz. Aramızda leb demeden leblebiyi anlamağa alışmış bir Parisliler böyle düpedüz huylu kimselere alışkın değilizdir. Sizden korkuyorum.

RAYMOND. — Eh azizim, askerlik bütün his ve aklımı elimden almadı. Henüz bir durumun biri ciddî, diğeri komik iki cephesi olduğunu bilirim: galiba siz de bunu söylemek istiyordunuz. Ben de şimdiye kadar vaziyetimi ciddiye aldım; eğer komik bir tarafı var da ben göremiyorsam, kabahat tecrübesizliğimdedir, beni bu hususta aydınlatmak da bir arkadaşın hem hakkı hem de vazifesdir. İyice bilin ki bunu bir görsem, eh işte o zaman en önce kendim gülerdim.

OLIVIER. — Böyle diyorsunuz ama gülmezdiniz.

RAYMOND. — Beni iyi tanımıyorsunuz. İnsan için yanılmak her gün olağan bir şeydir. Bunu bir kere kendisine ispat ettiniz mi, zaten en iyisi de böyle yapmaktır, artık keyfine göre hareket etmek ona düşer. Ya hep, ya hiç işte benim düsturum.

OLIVIER. — Söz mü?

RAYMOND. — Söz.

OLIVIER. — Öyleyse, dostum madem öyle gülelim.

RAYMOND. — Yanlış yol mu tuttum?

OLIVIER. — Hem de tamamiyle.

RAYMOND. — Beni sevmiyor mu?

OLIVIER. — Bunu demedim, bilâkis, zannederim çok seviyor. Fakat, lâf aramızda, bu evlenmeniz için bir sebep değil, çünkü ona göre iş başkadır. Sizin gibi bir koca her gün bulunmaz, böylesine raslamadan önce bir haylisini tecrübeden geçirmek lâzımdır.

RAYMOND. — Aa, ya baron? anlatın bana.

OLIVIER. — Epey uzun sürer. Hem zaten başkalarının işleri üzerime vazife değil. Yalnız sadece üzerime vazife saydığım, Madam d'Ange'la evlenilmiyeceğini size söylemektir.

RAYMOND. — Sahi mi?

OLIVIER. — Bu fikre saplanmak için insanın Afrikadan gelmiş olması lâzımdır.

RAYMOND. — Gözlerim açılıyor. Bu izdivacı neden gizli tutmamı istediği, neden Paris'ten uzakta evlenmeyi arzu ettiği, neden sizden sakınmamı ihtar ettiği şimdi anlaşılıyor.

OLIVIER. — Sizi böyle bir... şey yapmağa bırakmadan önce bir şeyler öğretecek kadar fazla sevdiğimi biliyordu.

RAYMOND. — Biliyor musunuz, bu kadın epey becerikli? Aklıma ve kalbime adamakıllı sahip olmuştu.

OLIVIER. — Çok cazptir, bunu takdir etmek gerek. Hoş esprisi vardır, etrafındaki bütün kadın-

ların fevkindedir, çünkü onların âlemine sokulup tuttuğu mevkiyi tutmak ne de olsa bir üstünlük sayılır. Suzanne'la evlenmeyiniz ama onu seviniz, buna değer.

RAYMOND. — Siz bu değeri için bir şeyler biliyor musunuz?

OLIVIER. — Ben, hayır.

RAYMOND. — Şimdi de ketumluk mu? Neye yarar. Sizi ilk gördüğüm zamanki gibi değil artık, o gün ketûm davrandınız, bu da gayet tabiîydi, beni tanımıyordunuz.

OLIVIER. — Size hakikatı söyledim.

RAYMOND. — Bırakın canım!

OLIVIER. — Yemin ederim. Siz bana "Madam d'Ange'in sadece arkadaşı mısınız?" dediniz, Ben de "Evet" dedim, doğrusu da bu, onun sadece arkadaşıydım. Hem zaten, pekâlâ dediğiniz gibi, sizi tanımıyordum; kendinizi herkesi öldürmek istiyen bir kimse gibi tanıttınız; sizinle alâkadar olmam için pek sebep yoktu. Kendi kendime: "İşte barona âşık biri; onun ya sevgilisi olmuş, ya da olmak üzere iki aya varmadan bir sosyete hanımı tarafından sevildiği kanaatiyle buradan gidecek, bu yüzden gidip kendini öldürtecek. Güle, güle." dedim. Fakat şimdi tam kalbinizin, dürüstlüğünüzü ve ahlâkınızı takdir etmiş bulunduğum bir sırada, ona adınızı vereceğinizi öğreniyorum. Aksi şeytan, bu bambaşka bir iş, sussam size ihanet etmiş olurum sizin de günün birinde benden hesap sormak hakkınız. Ben de artık hiçbir şey gizlemiyorum. Zannedersem, vakalar tabiî olarak birbirini takip etti; bana kızmadınız ya?

RAYMOND. — Size kızmak mı azizim. Deli misiniz? Bilâkis, emin olun bu iyiliğinizi ömrümde unutamam.

OLIVIER. — Âşıklar hiç belli olmaz.

RAYMOND. — Artık bu kadını sevmiyorum.

OLIVIER. — Fakat tabiî bütün söylediklerim aramızda kalacak.

RAYMOND. — Pek tabiî. Şimdi bana ne tavsiye edersiniz?

OLIVIER. — Orası da size ait.

RAYMOND. — Oldukça müşkül. İşler bu raddeye gelmişken, bir sebep bulmam lâzım.

OLIVIER. — Bu vaziyetlerde her sebep iyidir. İşi kestirip atacağınız son dakika bir ilham gelecektir. Hem zaten, o zaman, kendisi size vaziyetini itiraf etmeye mecbur olacaktır.

RAYMOND. — Hangi vaziyetini?

OLIVIER. — Dul olmak için, kocaya, ölü bir kocaya ihtiyaç vardır, doğru. Ama kocanın ölmüşünü bulmak dirisini bulmaktan daha zordur.

RAYMOND. — Öyleyse dul değil mi?

OLIVIER. — O hiçbir zaman evlenmiş değildir.

RAYMOND. — Bundan emin misiniz?

OLIVIER. — Eminim. Şimdiye kadar Mösyö d'Ange'i gören olmadı. Hem zaten hakkında daha esaslı malûmat almak isterseniz, gidip Marki de Thonnerins'i bulun, ablanız da tanıyormuş madem. İşte size baron hakkında epey şey bilmesi icap eden biri. Fakat beni ele vermeyin; arkadaş arasında bu gibi yardımlar yapılır ama ona buna söylemek lü-

zumsuzdur. Artık bana Allahaısmarladık, beni burada bulmasın daha iyi, şüphelenebilir, hem konuştuklarımızı bilmemesi lâzım.

RAYMOND. — Anlaşıldı. Öyleyse bana havale ettiğiniz işe artık hacet kalmadı.

OLIVIER. — Ne işi?

RAYMOND. — Bu sabah getirdiklerinizi başka bir gün getireceğinizi söylememi istememiş miydiniz?

OLIVIER. — Bir şey demeyin.

RAYMOND. — Onlar da neydi?

OLIVIER. — Birtakım kâğıtlar.

RAYMOND. — İşe ait kâğıtlar ımı?

OLIVIER. — Evet.

RAYMOND. — Hususi mi?

OLIVIER. — Tamamen. Allahaısmarladık.

RAYMOND. — Azizim, bugün beni ilk görüşünüz değil. Onun için sonuna kadar açık sözlü olmamakla yanılıyorsunuz. Bu kâğıtlar mektup değil mi? İtiraf edin. *(Sükût.)* Haydi canım, hazır sırası gelmişken ne kadar çok söylerseniz o kadar iyi olur.

OLIVIER. — Madem öyle, evet mektup.

RAYMOND. — Size yazmış olduğu mektupları evlenirken geri istiyor. Haydi canım doğru dürüst iş görün.

OLIVIER. — Nasıl?

RAYMOND. — Tam mânasiyle arkadaşım olduğunuzu ispat edin.

OLIVIER. — Ne yapmam lâzım?

RAYMOND. — O mektupları bana verin.

OLIVIER. — Size mi?

RAYMOND. — Evet.

OLIVIER. — Pekâlâ bilirsiniz ki bu olmaz.

RAYMOND. — Neden?

OLIVIER. — Çünkü bir kadının mektupları verilmez.

RAYMOND. — Adamına göre.

OLIVIER. — Ne gibi.

RAYMOND. — Bunları istiyenle aranızdaki vaziyete bağlıdır.

OLIVIER. — Hangi kadın olursa olsun, mektupları mukaddestir.

RAYMOND, ciddileşir. — Bu vecizeleri hatırlatmak için artık biraz geç galiba, azizim Olivier.

OLIVIER. — Öyle mi?

RAYMOND. — Evet, insan bir kere sizin söylemeğe başladığınız cinsten bir sır tevdi etmeye başlarsa, sonuna kadar gitmelidir.

OLIVIER. — Ha bak azizim Raymond, şimdi anlıyorum ki aptallık etmişim, susmalıymışım.

RAYMOND. — Neden?

OLIVIER. — Çünkü canınız gülmek istemiyor, çünkü Madam d'Ange'i söylediğinizden de çok seviyorsunuz, ve çünkü az önceki neşeniz ancak beni konuşturmak için bir çareydi. Siz zannettiğimden de daha becerikliymişsiniz, Allahaısmarladık.

RAYMOND. — Bakın Olivier, arkadaşlığımız namına bu mektupları verin bana.

OLIVIER. — Tekrar ediyorum, benden yapılması imkânsız bir şey yapmamı, size de bana da yakışmıyan bir şeyi istiyorsunuz, sizin hesabınıza şaşıyorum.

RAYMOND. — Sizden sadece söylediklerinizin delilini istiyorum.

OLIVIER. — Şüphe etmekte serbestsiniz.

RAYMOND. — Kendim için istediğim bu şeyi ben sizin için yapardım.

OLIVIER. — Namusunuz üzerine yemin edin.

RAYMOND. — Namusum üzerine... *(Susar).*

OLIVIER. — Görüyorsunuz ya...

RAYMOND. — Haklısınız. Ben de size namusum üzerine yemin ederim ki bu mektupları okumıyacağım. Verin onları bana, madam d'Ange'a bizzat kendim veririm.

OLIVIER. — Olmaz.

RAYMOND. — Sözüme itimat etmiyor musunuz?

OLIVIER. — Ne münasbet?

RAYMOND. — Ama gene de...

OLIVIER. — Dinleyin, Raymond, doğruyu söylediğim için beni kat'iyyen affetmiyeceksiniz. Pişman değilim, çünkü vazifemi yaptığımı zannediyorum. Sükût ederek Madam d'Ange'in şeriki cürmü olmakla sizi ikaz etmek arasında tereddüt edemezdim. Bizim gibiler arasında bu kadar izahat kâfi gelmeliydi. Kâfi gelmiyor, hiçbir şey söylememiş olalım. Ben buraya, Madam d'Ange'in geri istediği andan beri artık kendisine ait sayılan kâğıtları teslim etmek evde yoksa da bırakıp gitmek için geldim. İşte kapalı zarf içindeki kâğıtları. Madam d'Ange sokağa çıkmış; gelince görmesi için bunları masanın üzerine bırakıyorum, yarım saate kadar da onları bulup bulmadığını öğrenmeye gelirim. Şimdi, azizim Ray-

mond, bu vaziyete göre, canınız nasıl isterse öyle yapın. Sizin arkadaşınızdım, istediğiniz müddetçe de arkadaşınız kalacağım. Allahaısmarladık, yahut gene görüşmek üzere... *(Çıkar.)*

SAHNE VI

RAYMOND, yalnız. — Olivier: *(Mektuplara doğru gider.)* Ne de olsa, mademki bu kadına ismimi veriyorum, mazisi de bana aittir. Şu mektupları bir okuyalım... *(Tekrar masanın üzedine koyar.)* Hakkı var, buna imkân yok.

SAHNE VII

RAYMOND, SUZANNE

SUZANNE, içeri girer. — Epey kaldım dışarda, değil mi?

RAYMOND. — Hayır, zaten yalnız değildim.

SUZANNE. — Kim geldi?

RAYMOND. — M. de Jalin.

SUZANNE. — Neden dönünceye kadar beklemedi?

RAYMOND. — Galiba acelesi varmış.

SUZANNE. — Tekrar gelecek mi?

RAYMOND. — Evet, yarım saate kadar. Nereden geliyorsunuz, Sevgili Suzanne?

SUZANNE. — Aman oldukça sıkıntılı işler yaptım, fakat sizin için olduğundan şikâyet etmiyorum.

RAYMOND. — Benim için mi?

SUZANNE. — Evet, sizin için, Mösyö, İnsan evlenirken bütün işlerini tanzim etmelidir, değil mi? Ama vazgeçtiyseniz, o zaman üzülürdüm.

RAYMOND. — Henüz vazgeçmedim.

SUZANNE. — İhtimali var mı?

RAYMOND. — Size bağlı.

SUZANNE. — Öyleyse hiç korkum yok. Beni hâlâ seviyor musunuz?

RAYMOND. — Evet, zannettiğinizden de çok. Nereden geliyorsunuz bakalım?

SUZANNE. — Noterimden geliyorum. Kocam servetimin durumunu bilmeli.

RAYMOND. — Geçin onu.

SUZANNE. — Nüfus kâğıdımı tanzim ettirdim; görüyorsunuz ya sizi aldatmadım, yaşlı bir kadınım, yirmi sekiz yaşındayım, bunun saklanacak tarafı yok. *(Okur.)* Dört Şubat 1818 tarihinde, akşam saat on birde bir kız çocuğu doğmuştur; Babası Berwach kontu Jean-Hyacinthe anası Josephine-Henririette de Crousserolles'dür. Eh iyi ailedenim. İşte hayatımın ilk iki bağından arta kalan, şu okunaksız kâğıt, mezar kitabesi kadar soğuk ve kuru yazılmış resmî vesika. İşte evlenme cüzdanım. O gün hiç te keyfim yerinde değildi sevgili Raymond, çünkü kocamı sevmiyordum, aileme itaat ediyordum. Mamafih, barona bir kusur bulamam. Bana karşı ne kadar mümkünse o kadar iyi davrandı. Çok eski bir ailedendi, bugün artık sönmüş olan bir ailenin son ferdiydi. Bu da kocamın ölüm kâğıdı, yani sizi herkese karşı sevebilme müsaadem. Gördüğünüz gibi, sekiz

seneden beri dulum. Mazim tamam, şimdi artık yalnız istikballe meşgul olalım. Neniz var? Bayağı endişeli bir haliniz var.

RAYMOND. — Bu kâğıtları bana emanet edermisiniz?

SUZANNE. — Memnuniyetle, ama kaybetmeyin.

RAYMOND. — Merak etmeyin, benimkiler elime geçer geçmez onlara ekliyeceğim. Bu sabah yaptıklarınızın hepsi bu kadar mı?

SUZANNE. — Hayır, değil. Vasim M. de Thonnerins'i görmeğe gittim, Matmazel de Sancenaux için, benden bir ricada bulunmamı istemişti de, muvaffak olamadım, çok üzülüyorum. Zavallı çocukcağız gelip cevabı öğrenecekti, nasıl söyliyeceğim bilmem.

RAYMOND. — Çaresi var.

SUZANNE. — Nedir?

RAYMOND. — O gelmeden siz ona yazın. Kötü haber verileceği zaman da en iyi usul bu değil midir?

SUZANNE. — Öyle ama yazmak ta öyle can sıkıcı şey ki.

RAYMOND. — Yerine göre, sevdiklerinize yazarken meselâ...

SUZANNE. — Ah, o başka şey.

RAYMOND. — Mamafih bana hiç yazmadınız.

SUZANNE. — Sizi her gün görüyordum, ne yazabilirdim? Zaten bir şey kaybetmiş sayılmazsınız öyle kargacık burgacık yazım vardır ki.

RAYMOND. — Görelim bakalım şu berbat yazıyı.

SUZANNE. — İllâki istiyor musunuz?

RAYMOND. — Evet.

SUZANNE. — Haydi öyleyse! *(Yazar.)* "Sevgili yavrum!..." Ah şu kötü uçlar! "Vadettiğim gibi gittim, M. de Thonnerins'i gördüm, ama bu ihtiyar dostumuzu ümit ettiğim hava içinde bulmadım..." *(Yazdıklarını gözleriyle takip etmekte olan Raymond'a.)* Okunaksız değil mi?

RAYMOND. — Aşağı yukarı öyle. Bu mektup başlangıcını bana verir misiniz?

SUZANNE. — Ne yapacaksınız?

RAYMOND. — Siz verin bana.

SUZANNE. — İşte buyurun.

RAYMOND, mektuba dikkatle baktıktan sonra. — Sevgili Suzanne, söylemeyi unuttum, M. de Jalin size bir paket bıraktı.

SUZANNE. — İçinde ne varmış?

RAYMOND. — Mektuplar.

SUZANNE. — Mektuplar mı? Ne münasebet?

RAYMOND. — Ondan istemiş olduğunuz mektuplar.

SUZANNE. — Ben mi?

RAYMOND. — Evet, siz.

SUZANNE. — Kimin mektupları?

RAYMOND. — Sizin.

SUZANNE. — Benim mi? Hiçbir şey anlamıyorum. Nerede bu mektuplar?

RAYMOND. — İşte burada.

SUZANNE. — İşte.

SUZANNE. — Veriniz.

RAYMOND. — Affedersiniz, Sevgili Suzanne, bu paketi açmama müsaadenizi rica edeceğim.

SUZANNE. — M. de Jalin, bana mı getiriyordu bu mektupları?

RAYMOND. — Daha önce söyledim bunu.

SUZANNE. — Öyleyse açınız, eğer canınız isterse okuyunuz da. Bu mektuplarda bir şey görmek istiyordunuzsa benim dönmemi beklemeğe hacet yoktu. Yalnız, görmek istediğinizi gördükten sonra, bütün bu olan biteni bana izah etmenizi istiyeceğim. Çünkü ben kat'iyyen bir şey anlıyamıyorum.

RAYMOND. — Hepsini izah ederim, söz veriyorum, daha doğrusu karşılıklı izah ederiz. *(Paketi açar, bir mektubu alır, okur ve Suzanne'in Marcelle'e yazılmış olduğu mektupla karşılaştırır).*

SUZANNE. — E, nedir?

RAYMOND. — Suzanne, birimize oyun oynuyorlar.

SUZANNE. — Herhalde bana, çünkü bu muammayı çözebildiysem allah canımı alsın.

RAYMOND. — Şu mektuplara bir bakın.

SUZANNE. — Bir kadının mektupları!

RAYMOND. — Okuyunuz.

SUZANNE, mektuplara göz gezdirir. — Bunlar aşk mektubu yahut ta aşağı yukarı öyle, çünkü pek o kadar müşfik değil. Mamafih aşk mektubu sayılabilir; sonra?

RAYMOND. — Bu mektupları kimin yazmış olduğunu bilmiyor musunuz?

SUZANNE. — Nereden bileyim, imza yok.

RAYMOND. — Öyleyse bu mektuplardaki yazı sizinki değil?

SUZANNE. — Ne demek benim yazım? Kaçırıyor musunuz? Benim yazım buna benziyor mu? Mamafih benzesin isterdim; bu kadın nefis yazıyor.

RAYMOND. — Öyleyse neden Olivier yalan söyledi, hele o doğru söyler hali?

SUZANNE. — Ne yalanı? Kuzum bu da ne demek? M. de Jalin bu mektupları benim yazdığımı mı söyledi?

RAYMOND. — Evet.

SUZANNE, kızgın. — Ama o zaman M. de Jalin benim sevgilim olurdu.

RAYMOND. — Öyle.

SUZANNE. — Bunu dedi mi?

RAYMOND. — İma etti.

SUZANNE. — Bu ne biçim şaka böyle?

RAYMOND. — M. de Jalin'de şaka eder hali yoktu.

SUZANNE. — Sizinle eğlenmiş. Dün siz ona ufak bir yalan söylediniz, bunu fark etti, bugün intikamını aldı. M. de Jalin'i sizin tanıdığınızdan daha uzun zamandan beri tanırım; onu alçaklık yapmaz diye bilirim, halbuki ona yüklediğiniz bu şey bir alçaklıktır. Bana kur yaptı, şurada mektupları duruyor, size gösterebilirim; zannedersem evlenmemi hoş görmüyor, çünkü bu onun bütün ümidini kırıyor. Ama bununla, bu evlenmeye mâni olmak için iftira etmek arasında dağlar kadar fark var. Neler cereyan etti bilmiyorum ama, M. de Jalin'in bu işi yapacağını aklım kesmiyor.

RAYMOND. — Elbet görürüz.

SUZANNE. — Şüphe mi ediyorsunuz?

RAYMOND. — Bu onunla aramızda halledilecek bir iş. Siz, onun söylediklerinden hiçbirinin doğru olmadığına yemin edin bana.

SUZANNE. — Yemin edeyim demek? Ya, mesele başka, M. de Jalin'in şakası, iftirası değil, sizin ihanetiniz mösyö.

RAYMOND. — İhanet mi?

SUZANNE. — Evet, daha şimdiden benimle yaptığınız anlaşmaya pişman oldunuz, ama böyle nezaketinizden ziyade kurnazlığınızı ortaya koyan bir usule başvurmaktansa bana açıkça söylemeniz çok daha basit olurdu.

RAYMOND. — Beni alçaklıkla itham ediyorsunuz, Suzanne.

SUZANNE. — Ya siz beni neyle itham ediyorsunuz?

RAYMOND. — M. de Jalin gelecek, meseleyi onun önünde aydınlatırız.

SUZANNE. — Nasıl? Demek dürstlüğüme inanmanız için M. de Jalin'in müsaadesi lâzım? Ben, sevgilim olmadığını M. de Jalin'e söyleteceğim, siz de ancak bu şartla bana inanacaksınız. Kuzum siz beni ne zannediyorsunuz? Sizi seviyordum, Roymond, fakat itiraf edeyim ki kuşkulu ve kıskanç huyunuz beni korkutuyordu; karınız olmak için tereddüt edişim bu yüzdendi. Bununla beraber hiç olmazsa beni takdir ediyorsunuz sanıyordum. Bu olanlardan neden ve niçin meydana geldiğini araştırmak istemiyo-

rum; aşkımı ve haysiyetimi kırarak beni denediniz, benden şüphe ettiniz, aramızda her şey bitti.

RAYMOND. — Fakat kıskançlığım aşkımın delilidir. Sizi öyle seviyorum ki Suzanne.

SUZANNE. — Ben böyle sevilmek istemem.

RAYMOND. — Yemin ederim...

SUZANNE. — Kâfi!

RAYMOND. — Suzanne!

SOPHIE, içeri girer. — Matmazel de Sancenaux madamı görüp göremiyeceğini soruyor.

SUZANNE. — İçeri al.

RAYMOND. — Ben de kalıyorum.

(Marcelle girer).

SAHNE VIII

Evvelkiler, MARCELLE

MARCELLE. — Ben geldim, madam.

SUZANNE. — Hoş geldiniz, yavrum *(Raymond'a.)* Kusura bakmayın, mösyö de Nanjac, matmazelle konuşacaklarımız var.

RAYMOND. — Sizi tekrar ne zaman görebilirim madam?

SUZANNE. — Dönüşümde. Bu akşam gidiyorum, o zamana kadar da kimseyi kabul etmiyeceğim.

(Raymond selâm verir ve çıkar, Suzanne zili çalar).

SAHNE IX

SUZANNE, MARCELLE

SUZANNE, Uşağa. — M. de Nanjac bugün gene gelirse evde olmadığımı söylersiniz. Eğer ısrar ederse, kendisini kabul etmiyeceğimi ilâve edersiniz. Gidebilirsiniz. *(Uşak çıkar.)* Markiyi gördüm, size kötü bir haber vereceğim, yavrucuğum, M. de Thonnerins sizinle ilgileniyor, fakat...

MARCELLE. — Fakat istediğim şeyi reddediyor.

SUZANNE. — Herhalde yapmak isterdi...

MARCELLE. — Ama elâlem bunu muvafık bulmaz. Sizi gördükten sonra düşündüm, ve hakikaten anladım ki benim gibi istisnai vaziyette bir kimseyi kızının yanına koymağa belki de hakkı yok. Kendisini böyle koruyan bir babası olduğu için Matmazel de Thonnerins bahtiyardır. Size de teşekkür ederim sevgili madam, rahatsız ettiğim için özür dilerim.

SUZANNE. — Muvaffak olmak isterdim; Marki sizi seviyor; size yararlı olmak için elinden geleni yapacağını ve sizi seven namuslu bir kimse ortaya çıkacak olursa aranızda da ancak paraca mâni bulunursa, bu mâniyi yok edeceğini söyledi.

MARCELLE. — İstediğim bir destekti sadaka değil.

SUZANNE. — Kötü konuşuyorsunuz. Bu kadar çabuk ümitsizliğe düşmek neden, sevgili yavrum? Sevdiğiniz kimsenin bir gün sizi sevmiyeceğini, hattâ

daha şimdiden sevmediğini ne biliyorsunuz? Sizi seviyorsa, karısı olmanıza mâni kim?

MARCELLE. — Ben hiç kimseyi sevmiyorum.

SUZANNE. — Pekâlâ, sevgili Marcelle, sırrınız sizde kalsın.

MARCELLE. — Bu akşam gidiyorum dediğinizi işittim galiba?

SUZANNE. — Evet.

MARCELLE. — Öyleyse, bir daha görüşemeyiz belki, fakat bana karşı ne kadar iyi davrandığınızı asla unutmıyacağım.

SUZANNE. — Nerede olduğumu size bildiririm, bana yazarsınız, yakından olduğu gibi, uzaktan da size faydalı olmak için elimden geleni yaparım.

MARCELLE. — Teşekkür ederim. *(Suzanne'i öper.)* Allahaısmarladık.

SUZANNE. — Güle güle, ve, cesaret!

UŞAK. — M. Olivier de Jalin.

(Marcelle çıkmağa hazırlanır).

SAHNE X

Evvelkiler, OLIVIER

OLIVIER. — Benim yüzümden mi gidiyorsunuz, matmazel?

MARCELLE. — Hayır, mösyö, zaten gidiyordum.

OLIVIER. — İşte şimdi de pek üzgünsünüz. Neniz var?

MARCELLE. — Saatler birbirini takip eder ama, yekdiğerine benzemez. Ümitlenmekte çok acele etmiştim. Hayatla mücadele etmek için tek başına olunca, o hayat zannettiğimden de daha çetin oluyor.

OLİVİER. — Ama iki kişi olunca? Arkadaşınız değil miyim ben? Bir daha üzülmenizi istemem. Müsaade eder misiniz gelip sizi göreyim? Dertlerinizi anlatırsınız bana.

MARCELLE. — Ben de ne derseniz onu yaparım.

OLIVIER. — Öyleyse yakında, belki de hemen birazdan görüşürüz.

(Onun elini sıkar. Marcelle çıkar).

SAHNE XI

SUZANNE, OLIVIER.

SUZANNE. — Çok dokundu bana. Matmazel de Sancenaux hakkında söylediklerinizden sonra onunla evlendiğinizi görmek isterdim.

OLIVIER. — Onu tanımıyordum, şimdi ise tanıyorum.

SUZANNE. — Bu da gösterir ki, onu bunu çekiştirirken pek acele etmemelidir, bu meyanda sizinle görülecek bir hesabımız var.

OLIVIER. — Ne hesabı?

SUZANNE. — Şimdi de anlamamazlıktan gelin! M. de Nanjac'a benimle evlenmesinin hata olduğunu söylemişsiniz.

OLIVIER. — Doğru.

SUZANNE. — Neden hata olduğunu da söylediniz mi?

OLIVIER. — Evet.

SUZANNE. — Hiç olmazsa bir meziyetiniz varsa o da doğru söylemek, ama bu da yaptığınızın bir... şey... nasıl diyeyim?... bu çeşit şeyler için bir kelime vardır hani.

OLIVIER, arar gibi yapar. — Aptallık mı?

SUZANNE. — Değil.

OLIVIER. — Nezaketsizlik mi?

SUZANNE. — Bu da pek değil... Bir al...

OLIVIER. — Alçaklık... söyleyiverin, dilinizin ucunda kelime.

SUZANNE. — Tamam, alçaklık olmasına mâni değil.

OLIVIER. — Peki neden alçaklık yapmışım?

SUZANNE. — Çünkü şerefli bir kimse bunları kendine saklar.

OLIVIER. — Bu da şeref hakkında düşüncelerimizin çok şükür ayrı, ayrı olduğunu gösterir.

SUZANNE. — Bunun için size hiçbir şey lâzım değil mi?

OLIVIER. — Değil.

SUZANNE. — Siz de M. de Nanjac'ın konuştuklarınızı bana anlatmaz zannettiniz öyle mi?

OLIVIER. — Öyle zannettim, çünkü söz vermişti.

SUZANNE. — Siz de pekâlâ arkadaşım olacağınıza söz vermiştiniz.

OLIVIER. — Arkadaşınız olmak için evet, fakat suç ortağınız olmak için hayır.

SUZANNE. — Suç ortağı, çok sert *(gülerek).* İlâhi Olivier;

OLIVIER. — Nedir?

SUZANNE. — Biliyor musunuz, bu işgüzarlığınız ne kadar lehime oldu?

OLIVIER. — Sahi mi?

SUZANNE. — Onun için bir türlü size kızamıyorum. Bu kadar zeki olasınız da tuzağa düştüğünüzü anlamıyasınız? Nasıl olur?

OLIVIER. — Tuzak mı?

SUZANNE. — Tabiî ya, zavallı dostum. Bir kadınla mücadele etmek istiyorsunuz. En aptal bir kadının fendi dahi — ki ben değilim — erkeğin en akıllısını bile yener, bunu hâlâ öğrenemediniz mi? M. de Nanjac'la dünkü konuşmanızdan sonra, büyük dostluğumuzun pek uzun boylu devam edemiyeceğinden ve evlenme meselesi çıkar çıkmaz namus damarınızın kabararak bana harb ilân edeceğinden iyice şüphelenmiştim. Büyük bir darbe indirmek ve hakikati öylesine ortaya sermek icap ediyordu ki, zem ve iftira artık hiçbir işe yaramasın; onun için, bugün mektuplarımı getirmenizi rica ettim. Bu kadarı bile gözünüzü açmağa yeterdi. Hiç ben mektuplarını geri istiyecek kadın mıyım? Fakat siz en ufak bir tahminde dahi bulunmadınız, ve efendi efendi mektuplarınız cebinizde, sabah kalkıp geldiniz. Geleceğiniz saatin yaşlaştığını görünce sizi M. de Nanjac'la yalnız bırakmak için sokağa çıktım. Namuslu adam vazifenizi yaptınız, ona aramızda ne olduğunu söylediniz; mektuplarımı da vermenin yolunu buldunuz. Ben de

avdet ettim. Yazımı bilmiyordu, kendi önünde bana yazı yazdırdı, her iki yazıyı mukayese etti...

OLIVIER. — E, sonra?

SUZANNE. — Bu iki yazı birbirine benzemediği için, bir iftiraya kurban gittiğime kani oldu bile; bana her zamankinden de fazla tutkun, yalnız tek düşüncesi sizinle gırtlaklaşmak. Bu yaşta olasınız da, hâlâ insanın en iyi arkadaşiyle bile bozuşmak için, sevdiği kadını kötülemenin hattâ bunu ona ispat etmeniz mümkün olsa dahi, en şaşmaz yol olduğunu bilmiyesiniz, nasıl olur? Şüphelendi diye onu kovdum. Bir daha yüzünü görmek istemediğimi, bugün buradan gideceğimi, ne bileyim, bu gibi vaziyetlerde akıllı bir kadının söyliyebileceği her şeyi söyledim. Asla karısı olmıyacağımı da bildirdim. On dakikaya kadar burada olur, sekiz güne kadar da evleniriz. İşte bakın size neler borçluyum, azizim. Haydi, kaybettiniz, bir ceza verin.

OLIVIER. — Öyleyse iki türlü yazınız var?

SUZANNE. — Hayır yalnız bir türlü, o da pekâlâ kâfi.

OLIVIER. — Nasıl olur?

SUZANNE. — Size her şeyi anlatmak isterim, çünkü aslında iyi kadınımdır ve size de kızgın değilim. Şunu biliniz ki, aziz dostum, hayatımı benim gibi kısım, kısım, parça, parça kurmak için on sene sarfetmiş bir kadının ilk işi bu kurduğu şeyi, zaten malûm olan her türlü yıkıcı ihtimallerden uzak tutmak için tedbir almaktır. Halbuki, yazma illeti, bu ihtimallerin başında gelir. Mahvolmuş yüz kadının üçte ikisi, yazmış olduğu mektuplar yüzünden mah-

volmuştur. Kadınların mektupları, gönderildiği kimse tarafından kaybedilmek, yazana iade edilmek ve bu gidiş geliş esnasında bunları bilmemesi icap edenlerin eline geçmek, uşaklar tarafından çalınmak, âleme gösterilmek içindir. Aşkta, yazmak, lüzumsuzluğu bir yana, tehlikelidir de. Bu nazariyeler neticesi, başımı belâya sokacak hiçbir mektup yazmamağa yeminliyim, on senedir de bunu bozmadım.

OLIVIER. — Öyleyse, sizden almakta olduğum mektuplar?

SUZANNE. — Tanınmış büyük mektup karalayıcısı madam de Santis'tendi. Bütün gün kalem elindedir, bu da onun iptilâsı. Bade'de yanımdan ayrılmıyordu, ben de onun bu illetinden istifade ederek, kendi namıma size cevaplar yazdırıyordum, bu mektupları okumuyordum bile. Mamafih, gayet güzel, ince uzun, gezintiye çıkmış bir İngiliz leydi'si kadar zarif bir yazısı var. Çok iyi yetiştirilmiştir. İşte böyle aziz dostumsiz Valentine'le mektuplaşıyordunuz. Müsterih olun, arkadaşınız M. Richond'a söylemem, belki aranızı bozabilir.

OLIVIER, selâm vererek. — Verecek cevap yok. A, doğrusu yamanmışsınız.

SUZANNE. — Şimdi ciddî konuşalım. Ne hakla bu şekilde hareket ettiniz? Bana sitem edecek neyiniz var? M. de Nanjac eski bir dostunuz, çocukluk arkadaşınız, kardeşiniz olsaydı, haydi gene neyse; fakat ne gezer, onu sekiz on gündür tanıyorsunuz. Meselenin sizi alâkadar edecek tarafı yok idiyse, acaba kırılan izzetinefsinizin kötü tavsiyelerine uymadığınıza emin misiniz? Beni sevmiyorsunuz, kabul, ama

sevildiğinizi zannettiğiniz bir kadın artık sevmediğini söylerse, ona daima biraz kızılır. Ne yani, hoşunuza gitti de bana kur yaptınız, size inanacak kadar itimadım oldu, kibarlığınıza hükmettim, belki de sizi sevdim diye hayatım boyunca saadetime engel mi olacaksınız? İsminizi mi lekeledim? Sizi iflâs mı ettirdim? Hattâ, sizi aldattım mı? Elde etmek arzusunda olduğum bu nam ve mevkiye ahlâken lâyık olmadığımı kabul edelim, doğrusu da bu olduğuna göre kabul etmek zaten lâzım, ama bu lâyık olmayışımda dahli olanlardan birisiniz madem, tutmak istediğim namuslu yolu suratıma kapamak kala kala size mi kaldı? Hayır, azizim Olivier, hiç doğru değil bu, hem insanın başkalarının aczinde parmağı olursa bunu onlara karşı silâh olarak kullanmaması lâzımdır. İşin içinde hiçbir çıkarı olmadığı halde az da olsa bir kadın tarafından sevilmiş olan erkek, ebediyen o kadına borçlu kalır, ve onun için her ne yaparsa yapsın gene de kadının kendisine yaptığı kadarını yapamaz.

OLIVIER. — Haklısınız. Namusun sesine uydum sanarak belki de kötü bir hisse, kıskançlığa kapıldım. Mamafih, benim yerimde hangi şerefli insan olursa olsun bundan başka türlü hareket edemezdi. Raymond'u düşünerek konuşmakta haklıydım; fakat sizi düşünerek susmalıydım. Tevekkeli Türkler "söz gümüşse sükût altındır" dememişler.

SUZANNE. — İşte ben de sizden bunları işitmek istemiştim. Şimdi...

OLIVIER. — Şimdi?

SUZANNE, Sophie'nin girdiğini görür. — Bir şey yok. *(Sophie'ye.)* Ne var?

SOPHIE. — M. de Nanjac geldi!

SUZANNE. — Emirlerimi bildirmiştim

SOPHIE. — Madamı görmek için ısrar etti. Ben de madam la baron kabul etmiyor dedim. M. de Jalin'in yanınızda olup olmadığını sordu, yanınızdaysa gidip kendisiyle konuşmasını rica etti.

SUZANNE. — Söyleyin, M. de Nanjac içeri girsin.

OLIVIER. — Onu kabul mu edeceksiniz.

SUZANNE. — Hayır, onu siz karşılıyacaksınız, ve şimdi ona vazifeniz neyi icap ettiriyorsa onu söyliyeceksiniz. Yalnız sakın aklınızdan çıkarmayın, o beni seviyor ben de onu seviyorum, ve arzu ettiğimi de isterim. Gene görüşürüz, azizim Olivier. *(Çıkar).*

SAHNE XII

OLIVIER, sonra RAYMOND

OLİVIER. — Haydi bakalım, iyisi mi şu işi hemen bitirelim. *(İçeri giren Raymond'a).* Benimle konuşmak istiyormuşsunuz, sevgili Raymond, Baron burada değil, yalnız. Sizi dinliyorum.

RAYMOND. — Size arkadaşım dediğimi daha henüz unutmak istemiyorum, Olivier; bununla beraber...

OLIVIER. — Bununla beraber?...

RAYMOND. — Beni aldattınız.

OLIVIER, katî bir edayla. — Hayır.

RAYMOND. — Dinleyin beni. Artık ancak delillere inanmağa karar verdim, Madam d'Ange da sizin teyidettiklerinizin aksini delillerle bana gösterdi. Onun hiç evlenmemiş olduğunu söylediniz, evlenme cüzdanını gördüm, hem de gözümle gördüm. Bu vesika sahte midir dersiniz?

OLIVIER. — Hayır.

RAYMOND. — Onun dul olmadığını söylemiştiniz, kocasının ölüm kâğıdını gördüm. Bu vesika da uydurma mıdır dersiniz?

OLIVIER. — Hayır.

RAYMOND. — Şimdi M. de Thonnerins'den geliyorum, sordum baron hakkında bir şey bilmediğini söyledi. Sonra, şu Madam d'Ange'ın dediğiniz mektuplar...

OLIVIER. — Onun değilmiş, şimdi biliyorum. Arkadaşlarından biri onun ağzından yazıyormuş, her ikisi de benimle eğleniyorlarmış. Demek ki sizi aldatan ben değilim. Sizi ikaz etmeğe hakkım vardır zannettim, yokmuş. Vicdanen hattâ hodbincesine Baron aleyhinde delillerim var sanıyordum, bir tane bile yokmuş, ve işte en nihayet arkadaşınız olduğumu size ispat edeyim derken, kendi kendime aptaldan başka bir şey olmadığımı ispat etmiş oldum. Bana iyi oyun oynadılar, sizi temin ederim.

RAYMOND. — Böylece söylediklerinizin hepsini geri alıyorsunuz demek?

OLIVIER. — Hepsini. İyi ailedendir, evlenmiştir, barondur, duldur, sizi seviyor, benim için ancak bir yabancıdan ibaretti, size lâyıktır. Kim aksini iddia ederse iftiracının biridir. Çünkü bir kimsenin aley-

hinde konuşup ta ispat edememek iftira demek olur. Allahaısmarladık, Raymond; bu olan bitenlerden sonra baronun yüzüne nasıl bakarım bilmem, onun için de ancak kendisi istediği zaman gelirim, hoş bunu da pek çabuk istiyeceğini zannetmem ya. Size gelince, beni sadece beceriksizlikle itham edin Allahaısmarladık.

RAYMOND. — Güle, güle.

(Olivier çıkar).

SAHNE XIII

RAYMOND, sonra UŞAK

RAYMOND. — Bu adamdan son sözü istemem lâzım gelecek.

UŞAK, girer. — Mösyö, madam la baronun sokağa çıktığını ve ancak geç vakit döneceğini biliyor.

RAYMOND, otururak. — İyi ya. Beklerim.

PERDE IV

SUZANNE'in evi.

SAHNE I

SUZANNE, MARKİ

BİR UŞAK, bildirir. — M. le Marki De Thonnerins.

MARKİ. — Günaydın baron.

SUZANNE. — Bu güzel ziyaretinizi neye borçluyum acaba?

MARKİ. — Noterim bütün vereceklerini verdi mi diye bakmağa geldim.

SUZANNE. — Hepsi tamam, teşekkür ederim.

MARKİ. — Hem de ne var ne yok öğrenmek istedim.

SUZANNE. — İyiyim.

MARKİ. — Evlenmeniz?

SUZANNE. — Evlenmem mi?

MARKİ. — Evet, oluyor mu?

SUZANNE. — Sahi, sizi epeydir görmedim. Hiçbir şey bilmiyor musunuz?

MARKİ. — Hayır, bilmiyorum.

SUZANNE, içini çeker. — Haklıymışsınız, mösyö le marki, pek fazlasına göz dikmişim; imkânsız olan şeyler de var.

MARKİ. — İtiraf ediyorsunuz?

SUZANNE. — Etmek lâzım.

MARKİ. — Anlatın bakalım.

SUZANNE. — Biri konuşmuş.

MARKİ. — Kim?

SUZANNE. — Kendisine fazlasiyle itimat ettiğim biri, M. de Jalin.

MARKİ. — M. de Nanjac'a söylemiş mi?

SUZANNE. — Demek, artık ismini biliyorsunuz?

MARKİ. — Evet. Ya mösyö de Nanjac ne yaptı?

SUZANNE. — M. de Jalin'e inanmış, sonra beni sevdiği için, bu sefer de bana inandı.

MARKİ. — Ya şimdi?

SUZANNE. — Şimdi, daha beni seviyor, ama emniyet ederek değil de kıskanarak. Sualler, şüpheler, mütemadiyen göz altında tutulmak; size söyliyebilirim ki, evvelce bütün gayem olan bu hayatı kabul edecek kuvveti kendimde göremiyorum. Âniden mazi başımıza yıkılacak diye mütemadiyen titremek, her Allahın günü hayatımıza yeni bir destek uydurup akşamına bunu yalanlamak, ve bütün bu işler arasında, samimî ve dürüst olarak sevmek, gene söylüyorum, buna imkân yok, hem zaten bütün bu didinme esnasında yalnız enerjik değil aşkım da yıprandı. Artık M. de Nanjac'ı sevmiyorum.

MARKİ. — Hakikaten böyle mi?

SUZANNE. — Hiçbir zaman yalan söylemiyeceğim bir kimse varsa o da sizsiniz.

MARKİ. — Demek evlenmiyeceksiniz.

SUZANNE. — Hayır, hürriyetimi muhafaza ediyorum. İtalya'ya gideceğim. Orada, kadınlara nereden geldikleri pek o kadar sorulmuyor; servetleri olsun, misafir kabul etmesini bilsinler, çok da çirkin olmasınlar yeter, her söylediklerine inanırlar. Côme gölü civarında bir ev satın alırım, madam de Santis gibi allık, pudra sürerim, yıldızların ışığında gölde gezinirim, Bayronvari şiirler yazarım. Anlaşılmamış kadın hali takınır, evime sanatkârları kabul eder onları korurum ve eninde sonunda, eğer illâki evlenmek istersem, müflis bir sahte İtalyan prensiyle evlenirim, o da bütün servetimi yer, dansözün biriyle işi pişirir, üstelik te bir de beni döver. Nasıl tuttuğum yol iyi mi, benim gibi bir kadın da başka bir şey bekliyemez değil mi?

MARKİ. — Peki gidiş ne zaman?

SUZANNE. — Üç dört güne kadar.

MARKİ. — Yalnız mı?

SUZANNE. — Fam dö Şambrımla beraber.

MARKİ. — M. de Nanjac'ın gideceğinizden haberi yok mu?

SUZANNE. — Kat'iyyen.

MARKİ. — Ona nereye gittiğinizi de söyliyecek misiniz?

SUZANNE. — Eğer onu görmeğe devam edecek olsaydım, en kestirmesi Paris'te kalırdım. Ben bilâkis, şimdilik imkânsız hale gelen istikbalde daha beter imkânsızlaşacak olan görüşmelerimize son vermek için gidiyorum.

MARKİ. — Öyleyse sizi tebrik ederim, bu kararınıza da çok memnun oldum. Mecburen yapmak zorunda olacağınız şeyi zekânız ve aklıseliminiz yapıverdi.

SUZANNE, dalgın bir tavırla. — Ne gibi?

MARKİ. — Tesadüf, her üstüne vazife olmıyan şeye burnunu sokan bir beceriksizdir. Tesadüf, M. de Nanjac'ın ablasiyle benimkini arkadaş yaptı. M. de Nanjac evlenmek niyetinde olduğunu kardeşinden saklamamış, o da geldiğinde ablama bahsetmiş, işte böylece sizden öğrenmek istediğim ismi öğrenmiş oldum. Hepsi bu kadar da değil; M. de Nanjac bizzat gelip bana size dair sualler sordu. Sustum, bu nazik durumdan kendi kendinize sıyrılmanızı ve mücadelenin bütün şerefinin sizde kalmasını mert bir insan sıfatiyle tercih ettim. Bugün size şunu söylemeğe geldim: evvelce de bir kere söylediğim gibi elimde olmaksızın evlenmek istediğiniz adamı öğrendiğim gün, ona hakikati bildireceğim. Biraz sabrettim, iyi ki etmişim, nasılsa siz de evlenmemeğe karar vermişsiniz. Eğer samimiyseniz, her şey yolunda...

SUZANNE. — Samimiyim. Yarın M. de Nanjac hürriyetine tamamen kavuşacaktır, siz de isterseniz, onu kızınıza alabilirsiniz.

MARKİ. — Kızımın bu işle hiç alâkası yok, sevgili Suzanne, bunu unutmayın. Bütün konuştuklarımız da ciddîdir.

SUZANNE. — Çok ciddî.

MARKİ. — Mesut olun, son temennim bu. Allahaısmarladık, baron ve hatırınızda tutun.

SUZANNE. — Hiçbir şeyi unutmam...

(Marki çıkacağı esnada Valentine girer. Selâmlaşırlar).

SAHNE II

SUZANNE, VALENTİNE, seyahat kılığı ile.

VALENTINE, M. de Thonnerins'in çıktığı kapıya bakar. — Marki de Thonnerins'di değil mi?

SUZANNE. — Evet.

VALENTINE. — Marki hâlâ dinç.

SUZANNE. — Bu kıyafetle nereye gidiyorsunuz?

VALENTINE. — Gidiyorum.

SUZANNE. — Ne zaman?

VALENTINE. — Bir saate kadar.

SUZANNE. — Nereye?

VALENTINE. — Londra'ya. Oradan da Belçika ve Almanya'ya.

SUZANNE. — Kiminle?

VALENTINE. — Doğru, biriyle beraberim.

SUZANNE. — Ya dâva işiniz.

VALENTINE. — Dâva etmiyorum. Tesri kararı aldırtmakla iktifa ettim... onu da kaybettim. Şikâyetlerimi bildirmek için Reise gittiğim zaman: "İnanın bana, madam, kocanızı rahat bırakın; yapacağınız en iyi iş budur" dedi. Ben de gidiyorum.

SUZANNE. — Epeydir sizi görmemiştim.

VALENTINE. — Şu yolculuk hazırlıkları yok mu! Galiba İngiltere'de hiçbir şey bulunmuyormuş. Sonra La Paix sokağındaki evin kontratını da feshet-

mem lâzım geldi. Ev sahibine seneliğini ödedim, taşınmama müsaade etti; döşemeciye de tazminat verdim eşyalarını geri aldı, işte şimdi kuş gibi serbestim.

SUZANNE. — Ve beklediğim cevabı bana getirmeğe de vakit bulamadınız.

VALENTİNE. — Neticeyi size yazdım, mektubumu almadınız mı?

SUZANNE. — Aldım, ama...

VALENTINE. — Her şeyi anlatayım, en kolayı bu.

SUZANNE. — Sizi dinliyorum.

VALENTINE. — Madam de Lornan'a imzasız bir mektup yazdım.

SUZANNE. — Âlâ.

VALENTINE. — Yazımı değiştirmeğe itina ettim. Bu mektupta, kendisine karşı fevkalâde büyük bir alâka besliyen fakat ismini veremiyecek durumda olan bir kadının, muhakkak surette görüşmek istediğini yazıyordum. Ona, işin içinde M. de Jalin'in olduğunu ima ediyordum. Ketûm olmasını tavsiye edip evvelki akşam için randevu veriyordum.

SUZANNE. — Bu randevuya geldi mi?

VALENTINE. — Evet. Randevumuz Tuileries'deydi; ortalık alaca karanlıktı; vualetim vardı, yüzümü görmesine imkân yoktu, ben onunkini gördüm; güzel.

SUZANNE. — Ona ne dediniz?

VALENTINE. — Aramızda kavlettiklerimizi tepatip söyledim: Olivier'nin kendisini aldattığını, Matmazel de Sancenaux'ya âşık olduğunu, onunla ev-

lenmek istediğini, bunun bir çılgınlık hattâ felâket olduğunu, kızın kendisine lâyık olmadığını. Ben de Madam de Lornan'ın Olivier'nin sadece arkadaşı olduğuna inanır bir hal aldım; hakikaten de sadece arkadaşı, fakat onu seviyor ve korkanıyor.

SUZANNE. — Ona benden bahsettiniz mi?

VALENTINE. — Önce o bana sizden bahsetti. Sizi tanıdığımı, bütün bu işten haberiniz olduğunu, ve ancak ikinizin bu evlenmeğe mâni olabileceğinizi, bunun da M. de Jalin'e yapılacak bir iyilik olduğunu, yalnız bir gelip sizi görmesi ve sizinle anlaşması lâzım geldiğini ona söyledim. Epey tereddüt etti, geleceği saatte yalnız olacağınıza dair vaitte bulunmamı söyledi. Ben de vadettim, size de yazdığım gibi saat ikide burada olacak. Zavallı kadının artık aklı başında değil. Şu M. de Jalin'in bu kadar kuvvetli hisler yaratabileceği kimin aklına gelirdi? Ondan haber alıyor musunuz?

SUZANNE. — Evet.

VALENTINE. — M. de Nanjac'la araları nasıl?

SUZANNE. — Artık görüşmüyorlar; fakat Olivier bana yazdı...

VALENTINE. — Ne diyor?

SUZANNE. — Beni seviyormuş, evlenmeme mâni olduysa bana âşık olduğu içinmiş.

VALENTINE. — Belki de doğrudur.

SUZANNE. — Kimbilir? Belki! Ama olmaması için de her türlü ihtimal mevcut, hele evinde bir randevu vermek istediğine bakılırsa... Bana bir şey izah edecekmiş, burnu bizde yapamazmış.

VALENTİNE. — Hakikaten bunda bir kurnazlık gizli gibi.

SUZANNE. — Mamafih, M. de Nanjac'la araları berbat, buna eminim.

VALENTİNE. — M. de Nanjac ona şöyle bir kılıç darbesiyle üstüne vazife olmıyan şeylere karışmamayı bir öğretse bari! Şu M. de Jalin'e tahammülüm yok; Hippolyte'i de aleyhimde kışkırtan odur. Onun için, şekerim, ona bir oyun edebilirseniz, hiç sıkılmayın, size vekâletnamemi verir yarısını da kendi hesabıma geçiririm.

SUZANNE. — İçiniz rahat etsin, hiçbir şeyi unutmam. Affedilecek olduktan sonra hakaretler ne işe yarardı? M. de Jalin, lâf arasında M. de Nanjac'a bizim sosyetemize namuslu bir kadının getirilemiyeceğini söyledi. Bugün Madam de Lornan'la bir arada bulunacak. Herhalde bu biraz kanaatini değiştirir.

VALENTİNE. — O da gelecek mi?

SUZANNE. — Evet.

VA LENTİNE. — Müthiş kızacak... keşke kızsa!

SUZANNE. — Haydi canım! En ufak bir kelime M. de Nanjac'la hâdise çıkmasına yeter, bunu da canı istemez. Ağzının payını alır susar.

VALENTİNE. — Ne yazık ki gitmeğe mecburum. Haydi Allahaısmarladık. Bana Londra'ya, postrestant matmazel Rose namına yazarsınız; famdöşambrımın adıdır. Vaziyetim emin olana kadar kocamın nerede olduğumu bilmesini istemiyorum. Paris'ten ayrılmam tuhafıma gidiyor. Eğlenilecek yer bir orası. Haydi Allahaısmarladık.

SUZANNE. — Bana kendinize ait havadis verirsiniz değil mi?

VALENTINE. — İhmal etmem... Allahaısmarladık. Matmazel Rose'a ha.

(M. de Nanjac bir kapıdan girerken o bir başkasından çıkar).

SAHNE III

SUZANNE, RAYMOND

SUZANNE. — İşte evlendikten sonra evime kabul etmiyeceklerimden biri daha *(Raymond'a)* Sizi görmek için sabırsızlanıyordum.

RAYMOND. — Her şey hazır.

SUZANNE. — Mukavele?

RAYMOND. — Yarın imza edeceğiz.

SUZANNE. — Ne zaman gideceğiz?

RAYMOND. — Ne zaman isterseniz.

SUZANNE. — Beni hâlâ seviyor musunuz?

RAYMOND. — Ya siz Suzanne.

SUZANNE. — Artık bunda şüpheniz olabilir mi? Verebileceğim bütün delilleri size vermedim mi? Oh! Evet, sizi seviyorum.

RAYMOND. — Fakat, söyleyin bana, M. de Jalin'i bir daha gördünüz mü?

SUZANNE. — Hayır. Neden?

RAYMOND. — Az önce arkadaşı M. Richond'la birlikte bu tarafa doğru gelirken gördüm de.

SUZANNE. — Hakikaten de buraya geliyor.

RAYMOOND. — Artık onu kabul etmezsiniz sanıyordum. Bunu sizden rica etmiştim, siz de söz vermiştiniz.

SUZANNE. — Mektupla konuşacakları olduğunu bildirdi. Ben de sanki hiçbir şey olmamış gibi onu kabul ediyorum. Hattâ bir şeyler geçtiğinin farkında değilmişim gibi duracağım, size de unutmanızı tavsiye ederim.

RAYMOND. — Haydi gidip yarınki toplantı için son emirlerinizi verin. Evlenmemizin bütün dostlarımıza bildirilmesini istiyorum, hattâ M. de Jalin'e bile. Onu şimdi ben karşılarım, çünkü burada ilk beni görmesini çok arzu ediyorum. Evinizde ne şekilde davranması lâzım iyice öğrensin istiyorum, birazdan da yanınıza gelirim.

(Suzanne çıkar).

SAHNE IV

RAYMOND, OLİVIER, HIPPOLYTE

UŞAK, bildirir. — M. Olivier de Jalin... M. Hippolyte Richond.

RAYMOND, gayet soğuk selâm verir. — Mösyöler.

OLIVIER. — Sıhhatçe iyisiniz ya Raymond?

RAYMOND. — Fevkalâde, teşekkür ederim.

OLIVIER. — Baronu görmek mümkün değil mi?

RAYMOND. — Beklemenizi rica ettiğini söylememi istedi, birkaç dakikaya kadar gelir. Baylar... *(Selâm verir ve çıkar).*

SAHNE V

HIPPOLYTE, OLIVIER

OLIVIER. — Ne surat!

HIPPOLYTE. — Buraya gelirken bunu pekâlâ tahmin etmeliydin. Hem neden geliyorsun? Bütün bu dalaverelerden sıyrılmıştın, gene barışmak neye iyi? Sen vazifeni yaptın. M. de Nanjac illâki bu kadınla evlenmek istiyor, madem ki Guzman gibi engel dinlemiyor, bırak gitsin. Netice itibariyle, artık senin üstüne vazife değil.

OLIVIER. — Tamamen haklısın, ben de, kendi arzuları hilâfına dahi kurtarılmağa değer kimseler olmasına rağmen, artık bu işe karışmamağa iyice karar vermiştim; ama kadınlar hiçbir şeyi kararında bırakmazlar ki, Suzanne da beni yeniden çağırdı. Kabahat bende değil.

HIPPOLYTE. — Sen de zaten tekrar onun evine gelmek için bir bahaneye bakıyordun.

OLIVIER. — Olabilir, bu bahaneyi icat etmemem için işte sebep.

HIPPOLYTE. — Şu davetiyeyi bir görelim.

OLIVIER. — Madam de Lornan'a karın imzasız bir mektup yollamış.

HIPPOLYTE. — Karım mı?

OLIVIER. — Evet, yazısını değiştirmiş, ama ta-

nıdım, nasıl tanımam ki. Madam de Lornan'dan bir randevu istemek için olan bu mektubu. Charlotte beni hâlâ evine kabul etmemesine rağmen, ona karşı duyduğum alâkayı bilen kâhya kadın bana gösterdi. İşin içinde Suzanne'in parmağı var; ama dikkat etsin! Eğer tahminim doğruysa, Madam de Lornan'a en ufak bir şey yapmağa yeltenirse, nasıl ederim bilmem ama, evlenme işini öyle bir allak bullak ederim ki, parçasını bulursa kellemi keserim.

HIPPOLYTE. — Hemen karımı tevkif ettirsem mi acaba? Sade bana kötülük yaptığı müddetçe hadi gene neyse, fakat başkalarına da yapmağa başladığına göre...

OLIVIER. — Ben kendi kendime hallederim. Bu yeni havadisleri alınca, Suzanne'a yazdım, evime gelmesini rica ettim; buna yanaşmadı, ama cevaben bugün beni bekliyeceğini yazdı. Bırak ta oltamı istediğim yerde salayım, sen de ses çıkarma: bir saate kalmaz yakalanır.

SAHNE VI

Evvelkiler, VIKONTES

VIKONTES, çok telâşlı. — Kuzum baron nerede?

OLIVIER. — Neniz var, sevgili Vikontes? Fırtına gibi geldiniz.

VIKONTES. — Görüyorsunuz ki kızgınım.

OLIVIER. — Sizi böyle görüşümden hiç te ta-

salanmadım; hep neşeli halinizi görürdüm, bu da bir değişiklik oldu.

VIKONTES. — Ben şaka etmiyorum.

OLIVIER. — Öyleyse sualinize cevap vereyim: baron M. de Nanjac'la beraber, biz de bekliyoruz.

VIKONTES, Olivier'yi bir tarafa çekerek, Hippolyte'e. — Affedersiniz, mösyö... *(Olivier'ye.)* Biliyor musunuz Marcelle ne yaptı?

OLIVIER. — M. de Nanjac'a kendisiyle evlenmiyeceğini açıkça söyledi.

VIKONTES. — Evet.

OLIVIER. — Mademki onu seviyor.

VIKONTES. — Ne güzel mazeret! Fakat hepsi bu kadar değil; bu sabah Marcelle'in odasına girdim ki içerde kimse yok.

OLIVIER. — Herhalde bir mektup vardı.

VIKONTES. — Eevet bir mektup vardı, bunda Marcelle'e artık bana yük olmamanın çaresini bulduğunu, korkacak bir şey olmadığını, yüzümü kızartacak şey yapmıyacağını yazıyordu.

OLIVIER. — Yetiştirildiği pansiyona döndüğünü de söylüyor değil mi?

VIKONTES. — Demek onu gördünüz?

OLIVIER. — Az önce gördüm.

VISKONTES. — Nerede?

OLIVIER. — Pansiyonunda.

VIKONTES. — Nasıl oluyor bu?

OLIVIER. — Bana yazdı.

VIKONTES. — Size mi?

OLIVIER. — Bana.

VIKONTES. — Ne münasebet?

OLİVİER. — Böyle yapmasının ona ben tavsiye ettim.

VİKONTES. — Siz ne karışıyorsunuz?

OLİVİER. — Üstüme vazife olana karışırım.

VİKONTES. — Ona Paris'ten ayrılmasını da tavsiye eden muhakkak sizsiniz?

OLİVİER. — İyi bildiniz. Yarın gidiyor, pansiyondaki hocası ona bir yer bulmuş.

VİKONTES. — Yer mi?

OLİVİER. — Besançon'da, fevkalâde bir ailenin yanında. Matmazel de Sancenaux oradaki küçük bir kıza İngilizce ve musiki dersleri verecek. Yemek, içmek, yatmak oradan, senede sekiz yüz frank. Pek eğlenceli olmıyacak ama, o Paris'te kalıp ta evlenmemek, lanskine oynamak ve adının çıkmasından daha şereflice bir iş sayıyor. Ben de aynı fikirdeyim.

VİKONTES. — İyi iş becerdiniz! Ona yazayım da hiç olmazsa ismini değiştirsin. Bir Sancenaux, kardeşimin kızı, böyle ailesini lekelesin! Böyle mürebbiye olsun! Neden famdöşambr olmasın öyleyse?

OLİVİER. — İşte sizin ailesinin ismini kirletmek dediğiniz şey. Sevgili Vikontes size mantık satan kimse paranızı çalmış. Herhalde M. de Latour'dur.

VİKONTES. — Böyle bir rezaletten sonra artık onu nasıl evlendirilebilir?

OLİVİER. — Belki sizin yanınızdakinden daha da çabuk evlenir.

VİKONTES. — Tuttuğu yol öyle değil.

OLİVİER. — Her yol Roma'ya gider, en uzunu da ekseriya emin olanıdır.

VIKONTES. — İyi ya, görürüz... Onun için elimden geleni yaptım. En nihayet sadece yeğenim...

SAHNE VII

Evvelkiler, SUZANNE, sonra UŞAK

SUZANNE. — Günaydın, Vikontes.

VIKONTES. — Günaydın yavrum.

SUZANNE. — Neniz var?

VIKONTES. — Sonra anlatırım. Bana ödünç olarak verdiğiniz şeyi getirdim.

SUZANNE. — Acelesi yok.

VIKONTES. — Elime biraz bir şeyler geçti de. Teşekkür ederim.

SUZANNE, Hippolyte'e. — M. de Jalin'le birlikte ziyaretime gelmeyi düşündüğünüz için çok naziksiniz, mösyö.

HIPPOLYTE. — Münasebetsizlik olur diye çekiniyordum, fakat Olivier...

SUZANNE. — M. de Jalin'in dostları benim de dostumdur.

HIPPOLYTE. — Teşekkür ederim, madam.

SUZANNE, Olivier'ye. — Siz de geldiniz demek?

OLIVIER. — Tabi değil mi, gelip sizi görmem için yazdınız ya.

SUZANNE. — Bana söyliyeceklerinizi öğrenmek içindi.

OLIVIER. — Bunu size yazdım.

SUZANNE. — Beni seviyor musunuz?

OLIVIER. — Sizi seviyorum.

SUZANNE. — Hım! demek bunun için beni evinize getirtmek istiyordunuz. Ben evinize geleyim,

M. de Nanjac'ın da haberi olmuş olsun ve beni girerken görsün! Çocukça bir harb bu yaptığınız, toplar tahtadan, bombalar ekmek kırıntısından. Beni silâhsız mı bırakmak istiyorsunuz?

OLIVIER. — Bana inanmıyor musupnuz?

SUZANNE. — Hayır.

OLIVIER. — İyi öyleyse Allahaısmarladık.

SUZANNE. — Kalınız. Size bir şey göstermek istiyorum.

OLIVIER. — Nedir?

SUZANNE. — Sürprizdir, söyliyemem. *(Bu konuşma esnasında Raymond içeri girmiştir. Vikontes ve Hippolyte'le konuşmaktadır. Yüksek sesle, Vikontes'e).* — Sevgili Vikontes, madam de Lornan diye birini tanırsınız herhalde siz.

VİKONTES. — Vaktiyle tanışmıştım, fakat sonra birbirimizi kaybettik.

SUZANNE. — Çok faziletliymiş, derler.

VİKONTES. — Doğru.

SUZANNE. — Gideceği evleri seçerken de çok müşkülpesentmiş.

VİKONTES. — Az kimseyle görüşür.

SUZANNE. — Birazdan gelecek. Sizi onunla tanıştırırım, azizim M. Nanjac, görecekseniz, çok cici bir hanımdır.

OLIVIER. — Gelirse?

SUZANNE. — Ha, sahi, bakın, Azizim M. Jalin, siz de onu çok iyi tanırsınız.

OLIVIER. — İşte bunun için ben de gelmiyeceğine, yahut gelse bile içeri girmiyeceğine bahse girerim.

SUZANNE. — Nesine?

OLIVIER. — Nesine isterseniz, kendini bilen bir hanım nesine girişebilirse, o şeyine: bir külâh şekerine yahut bir demet çiçeğine.

SUZANNE. — Kabul ettim. *(İçeri giren uşağı görerek.)* Hem öyle zannediyorum ki bahsi hemen kazanacağım. *(Uşağa.)* Ne var?

UŞAK. — Madam la baronla görüşmek istiyen bir hanım var.

SUZANNE. — İsmi neymiş bu hanımın?

UŞAK. — Söylemek istemedi.

SUZANNE. — Bu hanıma söyleyin, evime ancak isimlerini veren kimseleri kabul ederim.

(Uşak çıkar).

OLIVIER, yavaşça, Raymond'a. — Raymond, eski arkadaşlığımızın başı için, Madam de Lorna'ın bu salona girmesine mâni olun.

RAYMOND. — Neden?

OLIVIER. — Çünkü bu ziyaret büyük bir felâketle neticelenebilir.

RAYMOND. — Kimin için?

OLIVIER. — Birçok kimse için.

RAYMOND. — Madam d'Ange'in evinde hiçbir hakka sahip değilim. İstediğini kabul eder, benim üstüme vazife değil.

OLIVIER. — Pekâlâ.

UŞAK, tekrar kapıyı açar. — Madam de Lornan, madam la baron'un kendisini kabul edebilir mi diye soruyor.

SUZANNE. — Evet, içeri alın.

OLIVIER. — Zavallı kadın!

(Kapıya doğru koşar ve dışarı çıkar).

SAHNE VIII

Evvelkiler, OLIVIER hariç

HIPPOLYTE. — İnşallah bu yaptığınıza pişman olmazsınız, madam.

SUZANNE. — Hayatımda hiçbir şeye pişman olmadım. *(Dışarı çıkmağa hazırlanan Raymond'a).* Kalınız. M. de Jalin, Madam de Lornan'ı kolunda getirecek. Bahsi kaybetti, iyi yapıyor.

(Raymond kapıya doğru gider, tam oraya gelir gelmez kapı açılır Olivier gözükür).

SAHNE IX

Evvelkiler, OLIVIER

RAYMOND. — Nereden geliyorsunuz, mösyö?

OLIVIER. — Madam de Lornan'a buraya girmesini istemediğimi söyledim.

RAYMOND. — Ne hakla?

OLIVIER. — Namuslu bir kadının mahvolmasını önlemek için namuslu bir erkeğin sahip olduğu hakla.

SUZANNE. — Bilhassa bu namuslu kadın o namuslu erkeğin metresiyse.

OLIVIER. — Yalan söylüyorsunuz, madam!

RAYMOND. — Mösyö, bir kadını tahkir ediyorsunuz.

OLIVIER. — Sekiz gündür benimle çatışmak için fırsat kollayıp duruyorsunuz mösyö, ben de bugün buraya sırf size bu fırsatı vermek için geldim. Bir kılıç darbesi için düştüğünüz kördüğümü çözüp atacak zannediyorsunuz, gelsin öyleyse o darbe. Emrinize âmadeyim.

RAYMOND. — Bir saate kadar şahitlerim evinizde olur, mösyö.

OLIVIER. — İyi, bekliyorum.

RAYMOND. — Yalnız dövüş şeraiti görüşülecek, sebepleri gizli kalmalıdır. *(Çıkmağa hazırlanırlar).*

SUZANNE. — Raymond!

RAYMOND. — Bekleyin beni Suzanne, tekrar geleceğim.

(Çıkar).

OLIVIER. — Gel, Hippolyte.

(Selâm verip bir başka taraftan çıkarlar).

SAHNE X

SUZANNE, VIKONTES

VIKONTES. — Daha birkaç gün önce birbirlerine bu kadar bağlı iki kişi şimdi de sizde düelloya çağırsınlar birbirlerini! Nasıl oldu bu?

SUZANNE. — Hiçbir şey bilmiyorum.

VIKONTES. — Ama bu düellonun yapılmasına meydan vermiyeceksiniz, değil mi?

SUZANNE. — Tabiî mâni olmam lâzım; bundan daha zor şeyleri becerdim.

VIKONTES. — Size herhangi bir yardımım dokunabilir mi?

SUZANNE. — Yok teşekkür ederim.

VIKONTES. — Öyleyse gideyim; bu işi halletmek için pek te fazla vaktimiz yok, beni haberdar edersiniz.

SUZANNE. — Olur, söz veriyorum, bugün gene bir uğrayın yahut da ben size uğrarım.

VIKONTES. — Yakında görüşürüz. *(Çıkarken).* Bunlar da ne demek?

(Çıkar).

SAHNE XI

SUZANNE, yalnız, sonra UŞAK ve SOPHIE

SUZANNE. — Doğrusu şu Olivier zannettiğimden daha mertmiş; ah, namuslu erkek, ne güzel şey! Hem Olivier Madam de Lornan'ı sevmiyor, ya bir de seveydi kimbilir nasıl olurdu?

UŞAK, gözükür. — Madam la barona bir mektup.

SUZANNE. — İyi, gidebilirsiniz... *(Mektubu açar.)* Markiden. *(Okur.)* "Beni aldattınız, M. de Nanjac'ı tekrar gördünüz ve menetmeme rağmen, imkânsız olduğunu söylediğim halde gene de evlenmek niyetindesiniz. Bunu bozmak için size bir saat mühlet veriyorum. Eğer bir saate kadar, bir çaresini bulmazsanız, her şeyi M. de Nanjac'a anlatacağım." Of! gene alnıma damla damla düşen şu mazi, hiç

silemiyecek miyim hayatımdan bunu? Her şeyi itiraf ederim... Hayır! Sonuna kadar mücadele edeceğim. *(Zili çalar.)* Zaman kazanalım, en mühimi bu. *(Yazar, ve içeri giren Sophie'ye.)* M. de Thonnerins'e gidecek ve bizzat elinle bu mektubu vereceksin. Şu kapıyı kapa.

SAHNE XII

SOPHIE, SUZANNE, RAYMOND

SOPHIE, tam kapıyı kaparken. — Madam, Mösyö de Nanjac.

SUZANNE, kurutma kâğıdını sükûnetle kapar ve yüksek sesle. — Çok iyi, gidebilirsiniz, Sophie o işi daha sonra yaparsınız *(Sophie çıkar. Raymond'a).* Hayrola, dostum?

RAYMOND. — İki arkadaşımdan geliyorum, iki subay, bana şahitlik etmelerini ricaya gittim. Evde yoklardı, iki kelime yazıp bıraktım.

SUZANNE. — Yok canım, bu düello olmıyacak.

RAYMOND. — Delisiniz siz, Suzanne; M. de Latour'la M. de Maucroix'nin düellosunu hallederim ama, kendiminkileri ettiremem. Hem zaten M. de Jalin haklı, ondan nefret ediyorum.

SUZANNE. — Benden vazgeçin, Raymond, henüz size fenalıktan başka bir şey yapmadım.

RAYMOND. — Karım olacaksınız, bunu size ve kendi kendime yemin ettim, bu iş olacak. Fakat olur ki ölürüm. Dövüşte bir kimse ötekine mal olur; M. de Jalin de cesurdur, kendini iyi müdafaa ede-

cektir. Vadimi yerine getirmeden ölmek istemiyorum. *(Masanın başına oturur ve kurutma kâğıdını açmağa kalkar).*

SUZANNE, gayri ihtiyari bir hareketle. — Ne yapacaksınız?

RAYMOND. — Noterime gelmesini yazacağım. Siz de bir zahmet mektubu yollarsınız.

SUZANNE. — Lüzumu yok.

RAYMOND. — Ne oldunuz kuzum? Mutabık kalmamışmıydık?

SUZANNE. — Öyle ama, pekâlâ daha vaktiniz var.

RAYMOND. — Aksine, çok az vaktim var.

SUZANNE. — Yazmanız için lâzım olan şeyi vereyim.

RAYMOND. — Burada ihtiyacım olan her şey var.

SUZANNE. — Hayır.

RAYMOND. — Yanılıyorsunuz. Geldiğim vakit siz yazıyordunuz.

SUZANNE. — Raymond, rica ederim şu kurutma kâğıdını açmayın.

RAYMOND. — Mademki görmemem icap eden şeyler yazıyorsunuz, açmam öyleyse.

SUZANNE. — Gene mi şüphe?

RAYMOND. — Hayır, sevgili Suzanne, hayır; mademki sırlarınız var ben de onlara saygı gösteririm.

SUZANNE. — Öyleyse, açın da okuyun.

RAYMOND. — Müsaade ediyor musunuz?

SUZANNE. — Evet. *(Raymond açmak için gider, Suzanne mâni olur.)* Ne kadar da itimatsızsınız.

RAYMOND. — Ben mi? Bana böyle bir isnatta bulunmak size düşmez. Bu itimatsızlık değil, merak. Bakmam için izin veriyorsunuz, ben de bakıyorum.

SUZANNE. — Benimle eğlenmiyeceğinizi vadeder misiniz?

RAYMOND. — Vadediyorum.

SUZANNE. — Ne olduğunu bir bilseniz!

RAYMOND. — Şimdi bileceğiz.

SUZANNE. — Yolculuğumuz için neler ısmarladığını okumakla marifet yapacaksınız sanki.

RAYMOND. — Neler?

SUZANNE. — Kumaşlar, ne bileyim işte, işlemeli eteklikler, korsajı büzgülü verev volanlı elbiseler. İşte tam bir erkeği ilgilendirecek ıvır, zıvır şeyler!

RAYMOND. — Bütün sır bu muydu?

SUZANNE. — Evet.

RAYMOND. — Demek terzinize yazıyordunuz?

SUZANNE. — Evet öyle.

RAYMOND. — Ben döğüşmek için şahit peşinde koşarken, siz elbise ısmarlıyordunuz. Daha neler Suzanne, beni sahiden pek mi aptal yerine koyuyorsunuz?

SUZANNE. — Raymond!

RAYMOND. — Kime yazdığınızı bilmek istiyorum.

SUZANNE. — Ya, demek öyle. O halde, bilemiyeceksiniz! *(Kurutma kâğıdını açar ve mektubu alır).*

RAYMOND. — Dikkat edin.

SUZANNE. — Tehdit ha?... ne hakla? Hamdolsun henüz karınız değilim. Burası kendi evim, sizi nasıl hareketlerinizle serbest bırakıyorsam, ben de kendi hareketlerimde serbestim. Sizi sorguya çekiyor muyum? Kâğıtlarınızı karıştırıyor muyum?

RAYMOND, bileğini yakalıyarak. — Şu mektubu!

SUZANNE. — Alamıyacaksınız, diyorum size! Hiçbir zaman şiddete boyun eğmedim, size hakikati söyledim: istediğiniz gibi tahminler yapmakta serbestsiniz.

RAYMOND. — Tahminime göre beni aldatıyorsunuz.

SUZANNE. — Öyle olsun!

RAYMOND, tehditkâr bir sesle. — Suzanne!

SUZANNE. — Kâfi, mösyö! verdiğiniz sözü size iade ediyorum, kendiminkini de geri alıyorum, artık aramızda hiçbir şey kalmadı.

RAYMOND. — Bu çareye evvelce de başvurdunuz, madam, bu defa kalıyorum.

SUZANNE. — Ne sıfatla?

RAYMOND. — Vereceği şerefli isme mukabil sizden sadece bir anlık samimiyet istiyen, kendisine, hiç kusurlu tarafınız olmadığını yemin ettiğiniz adam sıfatiyle; o adam yarın, şüphe ettiği şerefinizi korumak için şerefinden zerre kadar şüphelenmediği bir insanla döğüşecek; o adam, on beş gündür yalan

dolan içinde çırpındığı halde sadece namusa, doğruluğa ve itimada başvurdu ve şimdi de her ne şekilde olursa olsun hakikati öğrenmeğe azmetti. Bu mektupta hepsi mevcut olmasa bile heyecanınızdan bir kısmının mevcut olduğunu anlıyorum. Bu mektuba ihtiyacım var, veriniz yoksa alırım.

SUZANNE, elinde buruşturup yırtmağa çalışarak. — Alamıyacaksınız.

RAYMOND, kolunu sıkarak. — Mektubu.

SUZANNE. — Bir kadına el mi kaldırıyorsunuz?

RAYMOND, gitgide kızmaktadır. — Mektubu.

SUZANNE. — Pekâlâ, öyleyse, sizi sevmiyorum, hiçbir zaman da sevmedim!... Sizi aldatıyordum; bırakın beni şimdi.

RAYMOND. — Şu mektubu!... *(Zorla elini açmak ister).*

SUZANNE. — Raymond, hepsini size anlatacağım... Canımı acıtıyorsunuz... benim suçum yok: annenin ruhu hatırı için... *(Raymond mektubu çekerek alır).* Sefil! *(Bitkin bir halde iskemleye yığılır.)* Pekâlâ, okuyunuz ama yemin ederim, öcümü alacağım.

RAYMOND, heyecanlı bir sesle okur. — "Çok rica ederim, beni mahvetmeyiniz; sizi görmem lâzım, her şeyi anlatacağım. Ne emrederseniz onu yapacağım. M. de Nanjac beni seviyorsa ben de onu seviyorsam bu benim kabahatim değil, mazeretim. Her şeyim size bağlı. Bununla beraber, lûtfedin beni affedin; hakikati bilseydi utancımdan ölürdüm. Onun karısı olmıyacağıma söz veriyorum; fakat o hiçbir

şey bilmesin! Beni bekleyin, serbest kalır kalmaz ben..." *(Konuşur.)* Hâlâ da şüphe ediyordum... *(Başını elleri arasına saklar.)* Size ne yaptım, Suzanne? Neden beni aldattınız? İşte, alın şu mektubu; elveda!... *(Çıkmak için yürür, yarı yolda bir iskemleye kendini atar ve gözyaşlarını tutamaz).*

SUZANNE, onu bitkin görünce, çekingen bir sesle. — Raymond!

RAYMOND. — Annesinden ölümünden beri ağlamamış olan bir kimseyi ağlattınız; teşekkür ederim, gözyaşları iyi gelir.

SUZANNE, tatlı ve sitemli bir sesle. — Ellerimi, kollarımı paraladınız, Raymond.

RAYMOND. — Affedersiniz, alçaklık bu; fakat sizi seviyordum.

SUZANNE, ona yaklaşarak. — Ben de sizi seviyordum.

RAYMOND. — Beni sevmiş olaydınız, yalan söylemezdiniz.

SUZANNE, hep ona doğru yürüyerek. — Benim yerimde hangi kadın olursa olsun, istediğiniz şeyi itiraf edemezdi; sizi seviyordum, takdir ediyordum, sizin tarafınızdan da sevilmek ve takdir edilmek istiyordum. Size bütün hayatımı anlatacağım. Evet, sizden saklamam icap eden bir şey vardı, ama bir tek şey. Ah bir bilseniz! Gözüktüğüm kadar suçlu değilim; hem sonra hiçbir dayanacak ve yol gösterecek kimsem yoktu. Hepsini size söylemeliydim, işte kabahatim bu; siz âlicenapsınız beni affedersiniz. Şimdi artık bana hiç inanmıyorsunuz. Fakat sizin gibi birisinin karısı olacak kadar sâf olmasam bile

beni sevmenize yetecek kadar sizi seviyorum; şimdi bunu söylemeğe beni hiçbir şey mecbur edemez *(Diz çöker ve Raymond'un elini tutar.)* Raymond, inan bana seni seviyorum.

RAYMOND. — Bu mektubu kime yazıyorsunuz?

SUZANNE. — Gidip bu adamla çatışırdınız.

RAYMOND. — Ona hiçbir şey söyliyecek değilim, fakat ismi?

SUZANNE. — Sizi sevdiğimi yazdığıma göre bu adamın üzerimde hiçbir hakkı yoktur.

RAYMOND. — Öyleyse neden karım olmaktan sizi menediyor?

SUZANNE. — Biraz daha sakinleştiğiniz zaman hepsini anlatacağım.

RAYMOND, ayağa kalkarak. — Allahaısmarladık.

SUZANNE, onu alıkoyarak. — Sana her şeyi anlatacağım.

RAYMOND. — Dinliyorum.

SUZANNE. — Bu mektubu.. şeye yazıyordum...

RAYMOND. — Olivier'ye.

SUZANNE, kat'iyetle. — Hayır, yemin ederim; fakat bu adamı düelloya davet etmiyeceğini vadet.

RAYMOND. — Vadediyorum.

SUZANNE. — Marki de Thonnerins'e yazıyordum. *(Raymond hayret ve hiddet hareketi yapar.)* Raymond, kendinizi herkes tarafından terk edilmiş ve ümit etmediği gizli bir himaye bulan zavallı bir kadının yerine koyunuz. Her şeyi Markiye borçluyum. Ah bir bilsen! Hiçbir zaman bir ailem olmadı.

SUZANNE. — Öyleyse izdivacınız?

SUZANNE. — Sahtedir.

RAYMOND. — Bana gösterdiğiniz o kâğıtlar?

SUZANNE. — Yabancı bir memlekette ölmüş, dostu akrabası olmıyan genç bir kadına aittir.

RAYMOND. — Ya servetiniz?

SUZANNE. — M. de Thonnerins'den gelmedir.

RAYMOND. — Ve işte aşkım ve itimadıma mukabil bana hazırladığınız yüz kızartıcı hal! Asalet ve vakar göstererek hepsini itiraf edeceğiniz yerde, bana çalınmış bir isim ve şerefiniz pahasına elde ettiğiniz bir servet getiriyordunuz. Bir kere kocanız olduktan sonra ne âdi bir iş yaptığımı öğrenince, sizi öldürmek sonra da beynimi dağıtmaktan başka bir şey yapamıyacağımı anlamıyordunuz. Siz yalnız beni sevmiyor değil takdir de etmiyormuşsunuz.

SUZANNE. — Evet, sefil bir mahlûkum; ne aşkınıza ne de hâtıranıza lâyıkım. Gidiniz, Raymond beni unutunuz.

RAYMOND. — Fakat herhalde hepsi bu kadar değil; sonuna kadar gidelim, daha bana itiraf edeceğiniz neler var?

SUZANNE. — Hiçbir şey.

RAYMOND. — Ya Olivier? Sizi ona sevkeden ne sefalet ne de kimsesizlik olabilirdi. Eğer bu adam âşığınız olduysa, bu onu sevmişsiniz demektir. bu aşkı da Suzanne kat'iyyen affedemem.

SUZANNE. — Olivier hiçbir zaman benim bir şeyim olmamıştır; kendisi de söyledi siz de pekâlâ biliyorsunuz.

RAYMOND. — Yemin eder misiniz?

SUZANNE, kat'iyetle. — Yemin ederim.

RAYMOND. — Ya beni seviyor musunuz?

SUZANNE. — Sevmeseydim her şeyi itiraf eder miydim?

RAYMOND. — Eh öyleyse Suzanne sizden bu aşka yalnız bir tek delil istiyorum.

SUZANNE. — Söyleyin.

RAYMOND. — M. de Thonnerins'den gelen neyiniz varsa ona iade edin.

SUZANNE, zili çalar. — Derhal! *(Bir çekmeceden kâğıtlar alır, onları zarfa kor, yapıştırır. İçeri giren uşağa.)* Bu kâğıtları hemen M. de Thonnerins'e götürün, cevap istemez.

UŞAK. — Şu anda M. le Marki merdivenleri çıkmaktadır.

SUZANNE. — O mu?

RAYMOND, uşağa. — M. le Markiye beklemesini rica edin *(Uşak çıkar. — Suzenne'a).* Şu kâğıtları verin, bizzat kendim vereceğim ona.

SUZANNE. — Beni korkutuyorsunuz.

RAYMOND. — Oh. Hiç korkmayın, henüz vakit var Suzanne. Tercih ediniz: bu kâğıtları saklarsanız ben de bir daha dönmemek üzere giderim; yahut da bana ettiğiniz yemini tekrarlarsanız ben de şu düellodan sağ çıkarsam, size hayatınızın hesabını ancak yemin ettiğiniz şu tarihten itibaren sorarım ve beraber gideriz.

SUZANNE. — Doğruyu söyledim.

RAYMOND. — Ah, Suzanne sizi bu kadar çok sevdiğimi ben bile bilmiyordum.

(Çıkar).

SAHNE XIII

SUZANNE, yalnız. — Bütün mazi ve istikbalile hayatımın hepsini ortaya koydum. Artık beni ancak Olivier mahvedebilir veya kurtarabilir. Söylediği gibi beni sevseydi... Ah!.. Ne tuhaf olurdu! *(Şalını ve şapkasını giyip çıkarken.)* Görürüz elbet!

PERDE V

Olivier'nin evinde. Perde açılırken, Olivier yazmaktadır.

SAHNE I

OLIVIER, HIPPOLYTE girer ve onun omuzuna dokunur.

HIPPOLYTE. — Ben geldim.

OLIVIER, bir mektup zarfını yapıştırmayı tamamlar. — Ne haber?

HIPPOLYTE. — Bütün söylediğin işleri yaptım.

OLIVIER. — Madam de Lornan'ı gördün mü?

HIPPOLYTE. — Evet, kâhya kadın araya girdi, çünkü kocası dönmüş. Bu yüzden madam de Lornan haber almak için sana yazdı. Şu ara evden çıkamıyor. Düellonun yapılmıyacağını ona söyledim.

OLIVIER. — Hele bilhassa isminin ağza alınmıyacağını da söyledin tabiî. Herhalde en çok buna ehemmiyet veriyordur?

HIPPOLYTE. — Buna da ehemmiyet veriyor ama onca bilhassa önemli olan şey senin başına bir şey gelmemesi. Onu kurtarmak istiyordun, muvaffak oldun, kendin için dahi olsa adını çıkarmasını iste-

mek te sana düşmez. Ders iyiydi, istifade edecektir. Onu tamamiyle müsterih bıraktım. Zor bir şey değildi, çünkü kendim de tamamiyle müsterihdim.

OLIVIER. — Nasıl?

HIPPOLYTE. — Tekrar söylüyorum, bu düello yapılmıyacak.

OLIVIER. — Neden?

HIPPOLYTE. — Çünkü Markiyi gördüm, yeni bir vaziyet var.

OLIVIER. — M. de Nanjac'la iş bu raddeye geldikten sonra hiçbir şey bizi çarpışmaktan alakoyamaz. Ancak benden af dilerse o başka, bunun da ihtimali yok.

HIPPOLYTE. — Sadece sana bağlı.

OLIVIER. — Öyleyse meramını söyle.

HIPPOLYTE. — Markiyi gördüm.

OLIVIER. — Bana yardımı red mi ediyor?

HIPPOLYTE. — Evet.

OLIVIER. — Tahmin ediyordum. O da adının çıkmasından korkuyor.

HIPPOLYTE. — Adının çıkmasından korkuyor hem hakkı da var. Bu işler onun yaşına başına göre değil. Kızından ötürü ismi bu işe karıştırılmamalı. Ama M. de Nanjac'ı görmüş, o da her şeyi biliyormuş.

OLIVIER. — Her şeyi mi?

HIPPOLYTE. — Markiyi alâkadar eden her şeyi. Suzanne'in Markiye yazmakta olduğu bir mektubu bulmuş. Madam d'Ange'la Raymond arasında müthiş bir sahne cereyan etmiş. Suzanne Markiyle

olan münasebetini itirafa mecbur kalmış. Elinde M. de Thonnerins'den gelen nesi varsa geri vermesi şartiyle Raymond kendisini affetmiş.

OLIVIER. — O da hepsini vermiş mi?

HIPPOLYTE. — Galiba.

OLIVIER. — Doğrusu hayret; ama bu meselenin düelloya mâni olan tarafı nerede?

HIPPOLYTE. — Her şeyi iade eden bizzat M. de Thonnerins'de bu fırsattan istifade ederek M. de Nanjac'a düello ne kadar imkânsızsa evlenmelerinin de o kadar imkânsız olduğunu, madam d'Ange'in kendisine lâyık olmadığını ve senin bütün bu arada kibar bir adam ve iyi bir arkadaş olarak hareket etmiş olduğunu söylemiş. Kötü duruma düşmüş âşığın ne demek olduğunu bilirsin: sevdiği kadına ne kadar çok lâf edilirse o kadar onu müdafaa etmeyi haysiyet meselesi sanır. M. de Nanjac'ta karşısındakine hemen yüksekten atmağa başlamış ve: Madam d'Ange'a lûtfettiğiniz ne varsa hepsini iade etmekle, onun hayatında sizinle ilgili olan şeyleri unutmaktan hoşlandığını size anlatmak istedim. M. de Jalin'e gelince, baştan madam d'Ange'in sadece arkadaşı olduğunu söyledi, sonra da bunun aksini ima etti, onu arkadaşım sanırdım, vazifesinin bana ya tamamen inkâr veya tasdik etmek olduğunu bilmedi, şimdi gelip yüzüme karşı: "Namusum üzerine yemin ederim ki bu kadının âşığı idim" desin, hem zaten beni birazcık sevdiyse böyle demesi de lâzım, ben de namusum üzerine söz veriyorum ki gidip ondan özür diliyeceğim, eskisi gibi elimi uzatacağım ve madam Ange'ı da bir daha görmiyeceğim" demiş.

Şimdi artık düellonun bir mânası kalmadığını anlıyor musun?

OLIVIER. — Bitirdin mi?

HIPPOLYTE. — Evet.

OLIVIER. — Eh öyleyse, Hippolyte'ciğim, iyi niyetin için sana teşekkür ederim; ama böylelikle boşuna bir alay zaman kaybettik.

HIPPOLYTE. — Neden?

OLIVIER. — Çünkü şimdi artık meselenin madam d'Ange'la ilişiği kalmadı. Sadece tek şey biliyor ve ancak bunu bilebiliyorum ki: M. de Nanjac'la birbirimizi düelloya davet ettik, bu kadar kat'ileşmiş bir düellodan da, bir kadını doğru yere dahi olsa itham ederek kaçınmak insan olana yakışmaz. M. de Nanjac askerdir; ben de şu burjua denenlerdenim; eğer düello olmazsa elâlem ne der? Bırakalım işler seyrini takip etsin. M. de Nanjac benden de daha acınacak halde; ama hareketini anlıyorum. Onun elini sıkmak isterdim, belki de onu öldüreceğim. İşte içtimai ahlâk kaidelerinin bozuk muhakemesi. Onları yapan ben değilim; fakat ceremesini çekmeğe mecburum.

HIPPOLYTE. — Vız gelir, adam öldürmek eğlenceli değil. Hele şimdi karıma bakıyor, onun için adam öldürdüğümü düşünüyorum da... Neyse! Karım ne yapmış biliyor musun?

OLIVIER. — Hayır.

HIPPOLYTE. — Az önce öğrendim. Borsa hesabında dört yüz bin franklık açık bırakan M. de Latour'la beraber gitmiş. Sonunda böyle olacağı belliydi, sonu da gelmiş değil. O hiç engel tanımıyan

malûklardandır: bir kere düşmeğe başladıktan sonra, bunlar, cemiyetin son basamaklarında rasladıkları kadınlarınki gibi kötü örnekler, sefalet ve bilgisizlik gibi mazeretleri olmaksızın tâ dibe kadar inmeleri lâzım gelir.

OLIVIER. — Affedersin, saat iki buçuk.

HIPPOLYTE. — Doğru. M. de Thonnerins şahit olmayı reddedince gidip M. de Maucroix'yı aradım ve beraber M. de Nanjac'ın şahitlerini bulmaya gittik. Saat üçte olacak. Üç çeyrek saatlik vaktimiz daha var.

OLIVIER. — Çarpışacağımız yer?

HIPPOLYTE. — Senin evin arkasındaki saha; hayli geniş ve hep tenhadır. Bizi kimse gelip aramaz orada; hem sonra evinden iki adım ötede Bir kaza olursa yaralıyı taşıyacağımız emin bir ev olur.

OLIVIER. — Silâhlar neler?

HIPPOLYTE. — Şahitler tercihi bize bırakmışlardı.

OLIVIER. — Red mi ettiniz?

HIPPOLYTE. — Evet, çünkü hiçbir imtiyaz kabul etmemizi söylemiştin; kur'a çekildi, kur'ada bu bayların bize verdiği avantajı kazandık.

OLIVIER. — Neyi seçtiniz?

HIPPOLYTE. — Kılıcı.

OLIVIER. — Başıma bir felâket gelirse, şu çekmecede bir mektup bulacaksın, onu hemen matmazel de Sancenaux'ya verirsin, çünkü bu akşam gidecekti, bu mektup gitmesine mâni olacaktır.

HIPPOLYTE. — Hepsi bu kadar mı?

OLIVIER. — Evet.

HIPPOLYTE. — Madam d'Ange için bir şey yok mu?

OLIVIER. — Bir şeye, lüzum yok, gelir o.

HIPPOLYTE. — Sana haber mi yolladı?

OLIVIER. — Yok, hayır, fakat ancak muzafferken mert ve mağrurdur; evlenmesine mâni olmak için bir tek söz söylememin yettiğini biliyorsa, bu kelimeyi söyliyeceğimi sanıyordur, ve susmam için ne olursa olsun yapar. Gelecektir.

HIPPOLYTE. — Ne düşünüyorum biliyor musun?

OLIVIER. — Söyle.

HIPPOLYTE. — Sen göründüğünden de çok Suzanne'a âşıktın, ve şimdi söylediğinden de daha çok âşıksın.

OLIVIER, gülümsiyerek. — Kimbilir, erkek kalbi öyle tuhaftır ki!

UŞAK, girer. — Aşağıda arabada Mösyöyle konuşmak istiyen genç bir hanım var.

OLIVIER. — İsmi?.

UŞAK. — Şu kâğıda yazdı.

OLIVIER, okur. — "Marcelle!" Bu hanıma yukarı çıkmasını rica edin. *(Hippolyte'e.)* Benim odama geç kendisini göstermek istemiyen birisini kabul edeceğim. Gitmek zamanı gelince kapıyı, vur, yanına gelirim.

HIPPOLYTE. — Ancak yarım saatin kaldı

OLIVIER. — Merak etme, zamanında yetişiriz. *(Hippolyte çıkar; Olivier kapıya doğru gider; Marcelle içeri girer.)* Siz burada ha, Marcelle? Ne tedbirsizlik!

SAHNE II

OLIVIER, MARCELLE

MARCELLE. — Geldiğimi kimse görmedi, hem zaten hakkımda ne düşünürlerse düşünsün, aldırdığım yok. Bu akşam gidiyorum, belki hiç dönmem, sizi görmeden gitmek istemedim.

OLİVIER. — Hareketinizden önce gelip sizi görecektim.

MARCELLE. — Belki imkân bulamıyacaktınız? Belki de hatırınıza gelmiyecekti.

OLIVIER. — Sitem mi?

MARCELLE. — Ne hakla size sitem edebilirim? Arkadaşınız mıyım? Basit bir sır tevdi edilmeğe lâyık mıyım? Bir derdiniz olsaydı bana mı söylerdiniz? Bir tehlikeye maruz kalsaydınız, acaba ortaya atılmadan önce elimi sıkmayı düşünür müydünüz? Ah! Ne kadar bedbahtım!

OLIVIER. — Neniz var Marcelle?

MARVELLE. — Birazdan döğüşeceksiniz, belki de kendinizi öldürteceksiniz, bir de sakin olmamı istiyor, neyim var diye soruyor musunuz?

OLIVIER. — Döğüşeceğimi kim söyledi size?

MARCELLE. — Halam, madam d'Ange'dan çıkınca gelip beni gördü ve hepsini anlattı. Uğruna döğüşeceğiniz kadını da söyledi, Madam de Lornan'mış.

OLIVIER. — Yanılmış.

MARCELLE. — Hayır. Demek başınıza bir felâket gelseydi ben de herkes gibi sadece öldürüldüğü-

nüzü öğrenecektim. Tehlike anına ait hiç hâtıranız olmıyacaktı. Buna nankörlük derler, çünkü eğer ben bir tehlikeye maruz olsaydım, yemin ederim yardımıma çağıracağım ilk insan siz olurdunuz. Benim size yapacağımı siz de bana yapmalıydınız. Ama artık bırakalım bunları; bu düelloya mâni olacağım.

OLIVIER. — Nasıl mâni olacaksınız?

MARCELLE. — Gördünüz mü pekâlâ döğüşeceksiniz işte. Önüme gelen ilk hâkime gidip sizi ihbar edeceğim.

OLIVIER. — Peki ne hakla?

MARCELLE. — Sevdiği adamı kurtarmak istiyen bir kadının sahip olduğu hakla.

OLIVIER. — Beni seviyor musunuz?

MARCELLE. — Bunu pekâlâ biliyorsunuz.

OLIVIER. — Marcelle!

MARCELLE. — Bana bütün hayatımı tek bir kelimesiyle değiştirten kim oldu? İçinde yaşadığım bu âlemi bana kim terk ettirdi? Tâ taşralara gidip gömülmeğe, sessiz sadasız ve üzgün hayatımı kazanmağa kimin için boyun eğiyordum. Tarafınızdan takdir muhakkak takdir edilmek ve unutulmaktan başka bir tesellisi olmaksızın kimin için gidiyordum? Eğer sevdiği erkek için değilse, kimin için bir kadın bu kadar değişebilir? Fakat içimde bir ümit vardı. Kendi kendime "Belki de beni deniyor, namuslu bir kız olduğumu ve görmeyi arzu ettiği gibi bir kadın olduğumu görünce; kimbilir, belki de beni sever" diyordum. Tam kendimi bu ruyaya kaptırmışken, bir kadın için döğüşeceğinizi öğrendim. Bu düelloya müsaade edeceğimi mi sanıyorsunuz? O sevdiğiniz

kadın müsaade etsin isterse... ona karışmam... ama ben? Sizi seven ben müsaade edeyim? Asla!...

OLIVIER. — Dinleyin Marcelle, size yemin ederim, eğer bir şeyler yapmağa kalkar, bu düelloya mâni olmak için bir tek kelime söyler ve mâni olursanız, benim şerefimi on paralık etmiş olursunuz, çünkü o zaman herkes düello etmemek için bir kadından medet umduğumu söyler, şerefimi kaybettikten sonra da yemin ederim Marcelle sağ kalamam.

MARCELLE. — Bir şey söylemem, dua ederim.

OLIVIER. — Şimdi artık evinize dönmelisiniz Marcelle, birazdan görüşürüz.

MARCELLE. — Beni gönderiyorsunuz, çünkü düello bugün yapılacak.

OLIVIER. — Hayır, hattâ belki de hiç yapılmıyacak, şimdi artık beni sevdiğinizi öğrendikten sonra; yaşamak istiyorum. Her şeyi yoluna koymak için bir çare var.

MARCELLE. — Bugün çarpışmıyacağınıza söz veriyor musunuz bana?

OLIVIER. — Söz veriyorum. *(Hippolyte'in kapıya vurduğu işitilir. Yüksek sesle.)* Geliyorum.

MARCELLE. — Bu ne?

OLIVIER. — Bir arkadaşım, beni çağırıyor.

MARCELLE. — Şahitlerinizden biri mi?

OLIVIER. — Evet.

MARCELLE. — Sizi düello yerine götürmek için. Olivier, artık sizi bırakmam.

OLIVIER. — Şahitlerim burada. M. de Nanjac'ınkilerle münakaşa ediyorlar. Benimle konuşmaları lâzım. Onun için Hippolyte beni çağırıyor.

MARCELLE. — Korkuyorum.

OLIVIER. — Dinleyin, Marcelle: kurduğunuz hayalleri belki ben de kurmuştum. İyi hislerinizi keşfedip inkişaf ettirdiğim için mesut ve mağrurdum. Saadetimin esrarengiz sevki tabiîsi beni size doğru itiyordu. Her türlü saygı gösterilmesine lâyık olmanızı neden görmek istediğimi size anlatamıyordum, henüz ben de bilmiyordum fakat bu gönlümün bir ihtiyacıydı. İşte size söyliyebileceklerimin hepsi, çünkü hayatını ortaya atmış olan bir kimsenin ümit ve istikbal hakkında konuşmağa hakkı yoktur.

MARCELLE. — Olivier!

OLIVIER. — Bir saate kadar her şey halledilecek. Bir saate kadar meramımı söyliyebileceğim. O zamana kadar sizi evimde görmemeleri lâzım. Vikontesin yanına dönün ve orada beni bekleyin. Tekrar görüşeceğiz, size vadediyorum. Buradayım, ve ancak sizi görmek için dışarı çıkacağım. Cesaret!

(Dışarı çıkar).

SAHNE III

MARCELLE, yalnız. — Allahım, sen bizi koru.

(Tam çıkmağa hazırlanırken Suzanne girer).

SAHNE IV

MARCELLE, SUZANNE, sonra bir UŞAK

SUZANNE. — Marcelle!

MARCELLE, geri dönerek. — Siz, madam?

SUZANNE. — Nasıl oldu da buradasınız?

MARCELLE. — Düelloyu öğrendim, hemen koştum.

SUZANNE. — Olivier'yi gördünüz mü?

MARCELLE. — Gördüm.

SUZANNE. — Düello ne zaman yapılacakmış?

MARCELLE. — Yapılmıyacak inşallah.

SUZANNE. — Nasıl olur?

MARCELLE. — Buna mâni olmak için bir çare var.

SUZANNE. — Hangi çare?

MARCELLE. — Bilmem, ama Olivier bu çareye başvuracağını söyledi.

SUZANNE. — Bu çare alçaklık olur.

MARCELLE. — Siz biliyor musunuz?

SUZANNE. — Evet. Düellodan kaçınacak diye her nasıl olursa olsun, Olivier bir kadını mahvetmek istemez. Sizi aldatmış.

MARCELLE. — O mu?

SUZANNE. — Geldiğiniz zaman ona ne dediniz, cevap verin bana!

MARCELLE. — Bu çarpışmanın olmasını istemediğimi.

SUZANNE. — Ve onu sevdiğinizi?

MARCELLE. — Evet.

SUZANNE. — Ve döğüşmeğe gidecek olursa yanından ayrılmıyacağınızı.

MARCELLE. — Nereden biliyorsunuz?

SUZANNE. — Bu gibi vaziyetlerde bir kadının neler dediğini bilirim. O zaman size meseleyi halledeceğini söyledi değil mi?

MARCELLE. — Evet.

SUZANNE. — Ve belki de sizi sevdiğini de söyledi?

MARCELLE. — Bunu pekâlâ fark ettim.

SUZANNE. — Sizi aldatmış. Zaman kazanmak istiyordu, döğüşmeğe gitti.

MARCELLE. — Hayır, burada o.

SUZANNE. — Emin misiniz?

MARCELLE. — Buraya gelmesi için çağırayım yeter.

SUZANNE. — Çağırın.

MARCELLE, çağırarak. — Olivier! Olivier!

SUZANNE, kapıyı açarak. — Kimse yok! Şimdi artık inandınız mı?

MARCELLE. — Buna imkân yok.

SUZANNE, zili çalarak. — Hâlâ şüphe mi ediyorsunuz? *(İçeri giren uşağa.)* Efendiniz dışarı çıktı değil mi?

UŞAK. — Evet, madam.

SUZANNE. — Yalnız mı?

UŞAK. — M. Richond ve onu almağa gelen M. de Maucroix ile beraber.

SUZANNE. — Ne matmazel ne de benim için hiçbir şey söylemedi mi?

UŞAK. — Hiçbir şey söylemedi.

SUZANNE. — Pekâlâ. *(Marcelle'e.)* Nereye gidiyorsunuz?

MARCELLE. — Onu bulmalıyım, kurtarmalıyım onu.

SUZANNE. — Nerede bulacaksınız? Nerede olduğunu biliyor musunuz? Hem nasıl kurtarırsınız?

Bekliyelim! Bütün yapacağımız şey bu; bizim bu baht işi. Şu anda Olivier ile Raymond çarpışıyorlar, artık buna şüphe yok. Her ikisi de cesur kimselerdir; birbirlerinden nefret ediyorlar, ikisinden biri ötekini öldürecek.

MARCELLE. — Allahım!

SUZANNE. — Şimdi iyi dinleyin. Olivier ya size yahut da bana yalan söyledi... çünkü, bana da beni sevdiğini söyledi.

MARCELLE. — Size mi?... Ne zaman?

SUZANNE. — İki saat önce. Bir anda, aşk, servet ve istikbal kaybedebilirim. Raymond yaşarsa kurtuldum demektir; fakat ölürse, elimde yalnız Olivier'nin aşkı kalmış olur; onun beni sevmesi lâzım yoksa hem kepaze hem de mahçup olurum. Siz de herhalde doğruyu bilmek istersiniz. Aynı adam ikimize de sevdiğini söyledi. Bizi sevip sevmediğini öğrenmek ikimizin de hakkı. Eğer geri dönen o olursa, burada ikimizden yalnız birini bulması lâzım, iyice anlıyor musunuz bunu? İkimizin önünde meramını anlatamaz. Diğeri şu kapının arkasına saklanmış olur, her şeyi işitir; isterseniz ben olurum. Eğer sizi sevdiğini tekrar ederse, ben kendimi feda eder, hiçbir şey demeden çeker giderim. Cevap versenize.

MARCELLE. — Artık sizi anlıyamıyorum, madam; ne dediğinizi bilmiyorum artık. Nasıl bu kadar soğukkanlı ve korkunç derecede sakin olabiliyorsunuz?

SUZANNE. — Dinleyin!

MARCELLE. — Neyi?

SUZANNE. — Bir araba!

MARCELLE. — Odur;

SUZANNE. — Bir felâket var. Şuraya girin.

MARCELLE. — Onu görmek istiyorum.

SUZANNE. — Size şuraya girin diyorum... O.. Olivier!

MARCELLE. — Kurtulmuş! Yaşıyor! Şimdi Allahım, bana acı çektir.

SUZANNE, soldaki odaya doğru onu iterek. — Haydi girsenize kuzum!

SAHNE V

SUZANNE, OLIVIER, sonra MARCELLE, RAYMOND, HİPPOLYTE

OLIVIER, zayıf bir sesle. — Siz buradamısınız, Suzanne?

SUZANNE. — Beni göreceğinizi ummuyor muydunuz?

OLIVIER. — Öyle.

SUZANNE. — Yaralı mısınız?

OLIVIER. — Bir şey değil.

SUZANNE. — Ya Raymond?

OLIVIER, sesi yavaş yavaş kuvvetlenerek. — Bakın Suzanne, haklı mıydım ben? Bu adamı aldatmış mıydım?

SUZANNE. — Yok, hayır. Sonra?...

OLIVIER. — Namuslu bir adamın yapacağını yapmış mıydım? Cevap verin.

SUZANNE. — Evet. Ne olacak?

OLIVIER. — İkimizin eline de kılıcı tutuştururken vicdanen kimi haklı buluyordunuz?

SUZANNE. — Sizi.

OLIVIER. — Öyleyse onun ölümü bir cinayet değil felâket değil mi?

SUZANNE. — Ölümü mü?

OLIVIER. — Evet, ölümü! Beni dinleyin Suzanne. Buraya gelip beni sevmediğinizi söylediğiniz günden beri kıskançlık bütün benliğime hâkim oldu. Metin olmak istedim, gülümsedim; fakat ben, sizi seven herkesi: M. de Thonnerins'i, sizin uğrunuza kızını bile unutan şu ihtiyarı; bir türlü ikna edilemiyen, sadece size inanan, hiçbir şey bilmek istemiyen, ikna edilmiş olmaktansa beni öldürmeyi tercih eden Raymond'u tesiri altına alan o garip ve kaçınılmaz aşkla sizi seviyordum. Eh işte, izdivacınıza mâni olmak istemiş, söylediklerimin hepsini Raymond'a söymişsem, ve nihayet, dövüş yerinde arkadaşım olduğunu unutup, daha sekiz gün evvel elini sıktığım bu adamı... öldürmüşsem, bunu hakarete uğradığım için değil fakat ona ait olmıyasınız diye, sizi sevdiğim için yapmışım demektir. Bir anda her şeyi kaybettirdim, bir anda da her şeyi verebilirim. Ben ancak sizin olabilirim siz de benim. Artık benden ayrılmayın, gidelim.

SUZANNE, ona iyice baktıktan sonra. — Kabul! Gidelim.

OLIVIER, onu kolları arasına alarak. — Hele şükür! *Kahkahalarla gülerek.)* Oh! Epey zorluk çektim.

SUZANNE. — Ne diyorsunuz?

OLIVIER. — Kaybettiniz, sevgili dostum, bir ceza borçlusunuz, bakınız.

SUZANNE, arkasında Hippolyte'le Raymond'un girdiğini görerek. — Raymond!

MARCELLE, içeri girer, Olivier'nin kollarına atılır. — Ah!

OLIVIER. — Affet beni, yavrum, bir arkadaşı kurtarmak lâzımdı.

RAYMOND, Olivier'e. — Teşekkür ederim, Olivier. Sahiden de deliymişim. Sonuna kadar şerefim için uğraştınız. Beni ikna etmek için ne gafletim, ne haksız kinim, ne de çok şükür şu hafif yara sizi yıldırdı. Madamla benim aramda artık hiçbir şey kalmadı, yalnız bir şu maddî meseleden başka; onu halletmenizi sizden rica edeceğim. *(Ona bir kâğıt verir.)* Böylece ona hitap dahi etmeme hacet kalmaz. *(Marcelle Raymond'un yanına gelir, o da ellerini dostça tutar. Oliveri Suzanne'a yaklaşır).*

SUZANNE. — Siz bir sefilsiniz!

OLIVIER. — Yo, öyle büyük lâflar yok. İnsan iki erkeğin hayat ve namusu üzerine kumar oynarsa tam iyi bir kumarbaz gibi kaybetmelidir. Hakikati ispat etmeğe hakkım olsun diye ben pekâlâ bir kılıç darbesini kabul ettim. Evlenmenize mâni olan ben değil, mantık, adalet, içtimai kanundur; bu kanuna göre namuslu bir erkek ancak namuslu bir kadınla evlenir. Partiyi kaybettiniz fakat vaziyetinizi kurtarıyorsunuz.

SUZANNE. — Bu vesikayla Raymond kaybettirdiği servetinizi size iade ediyor.

SUZANNE, son bir ümitle. — Veriniz! *(Raymond'a bakarak kâğıdı yırtar.)* Ondan istediğim serveti değil, ismiydi... Bir saate kadar Paristen ayrılmış, Fransadan uzakta olacağım. *(Raymond oralı olmaz).*

OLIVIER. — Halbuki, artık hiçbir şeyiniz kalmadı, her şeyi Markiye geri verdiniz.

SUZANNE. — Nasıl olmuş bilmem, bu kâğıtları M. de Nanjac'a verirken o kadar heyecanlıydım ki, o gittikten sonra en büyük kısmını masamın üzerinde buldum. Allahaısmarladık, Olivier. *(Suzanne çıkar).*

OLIVIER. — İnsan şu kadının kötülük için kullandığı zekâsından birazının dahi iyilik yapması için kâfi geleceğini düşünüyor da!

RAYMOND, Marcelle. — Mesut olacaksınız, matmazel; tanıdığım insanların içinde en namussuzuyla evleniyorsunuz.

SON

DEVLET KİTAPLARI

Dünya Edebiyatından Tercümeler

FRANSIZ KLÂSIKLERINDEN BAZILARI:

Balzac	İki Gelinin Hâtıraları *Nurullah Ataç*	250
E. Rostand	Yavru Kartal *S.E. Siyavuşgil*	320
Paul Bourget	Çömez *Nebil Otman*	330
Albert Sorel	Avrupa ve Fransız İhtilâli Cilt: 6 *N.S. Örik*	350
Albert Sorel	Avrupa ve Fransız İhtilâli Cilt: 6 Ks. I *N.S. Örik*	350
Alphonse Daudet	Şehirli Kız *Ali Süha Delilbaşı*	75
Sainte-Beuve	Pazartesi Konuşmaları I *Fehmi Baldaş*	370
Auguste Comte	Pozitivizm İlmihali *Peyami Erman*	380
Mme De Staël	Edebiyata Dair *Vahdi Hatay*	400
E. Labiche	Kumbara *Reşit Baran*	110
E. Labiche	M. Perrichon'un Seyahati	80

Maarif Vekâleti Yayınevleriyle bütün kitapçılarda satılmaktadır.

DEVLET KİTAPLARI

DEVLET KİTAPLARI ★ DEVLET KİTAPLARI

DEVLET KİTAPLARI ★ DEVLET KİTAPLARI

100

№ 1940

F. 150 Kuruş